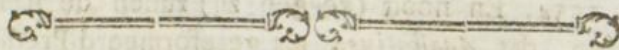

WOORDENBOEK.

AN.

ANASTATIUS, bijgenaamd VELUANUS, was een der eerste on-roomsche Predikanten in *Gelderland*. In de beruchte broeder-twisten tusschen de Remonstranten en Gereformeerden vindt men zijnen naam menigvuldig gemeld, en bijzonder van de eerste, die zijne leerstellingen, dikmaal aanhaalen, om daar mede te bewijzen, dat die van hun, en wel ten aanzien van de vijf Artikelen, geene nieuwigheden, maar reeds lang in de Nederlanden geleerd waren. Daar van de andere op aangemerkt, is, dat het waar was dat hij een boekken geschreeven had, onder den titel van der *Leeken Wegwijzer*, doch dat dit meer door hem geschied was, om de Roomschegezinden, ten aanzien van de groffte dwalingen des Pausdoms, de oogen te openen, dan wel om hen, tot de volkoomene Leere der waarheid in alle zuiverheid, te brengen. Zij stemmen toe, dat hij, daar in het gevoelen, zo als het naderhand door de Remonstranten opgevat en verklaard is, en bijzonder over de Praedestinatie, en Vrijen Wil des menschen, heeft voorgesteld. Waar bijzij zeggen, of aanmerken: I. dat hij een Roomsche Priester geweest was, die die leere en kerk alleen om de lompe dwalingen verlaaten had; en in den eersten tijd, bij gebrek van anderen, als Leeraar was toegelaaten; II. dat geen oordeel genoeg gehad had, om alles wel te onderscheiden, en bijna in geene verschilstukken geoeffend was. III. Dat hij niet bestendig was in den Godsdienst, dat gebleeken was, toen hij door Inquisitie in hechtenis genoomen was, hebbende zig toen tot eenen schandelijken afval laten beweegen. IV. Dat hij de gezegde wegwijzer niet geschreeven had, toen hij in dienst van de Gereformeerde kerke was, maar toen hij na zijnen afval

en vlugt uit Nederland, naar *Straatsburg*, geweeken was. Ook voegen zij 'er bij, dat hij omtrent 6 jaaren te *Garderen* gepredikt had, toen hij aldaar op de Veluwe, door de Inquisiteurs wierd gevangen genoomen, en dat hij zijn *Wegwijzer* heeft uitgegeeven 1554. En nooit (zeggen zij) zullen de Remonstranten bewijzen, dat *Anastatius*, als gereformeerd Predikant, geleerd heeft, dat hij als afvallige geschreeven heeft; en was dit geschied zeggen zij tot slot, buiten twijffel zou hij, daar over gelijk anderen geschied is, in 't openbaar gestraft zijn. En buiten dit hij hadde het gedaan, bekend of onbekend; men twistte niet om 't geene wat deeze of geene gezegd of geleerd hadde, maar of men bleef of afweek van de in 't algemeen aangenoemene en met het woord Gods overeenkoomende Leerstellingen.

Zie *Vertoog der Remonstranten; der Kerkendienaaren Te genvertoog*, pag. 27. BRANDT *Hist. der Reformatie*, I deel, bl. 16. en 577.

ANASTRO (*Gaspar d'*) een Biscoaijer, die na veel schaden door den Koophandel geleeden te hebben, op het punt stond van bankroet te speelen, en zo men gemeld vindt, daarna een bankbreuk maakte van twintig duizend guldens, zig gereed vond, om op beloften van den bloeddorstigen Koning FILIPS van Spanje, den PRINS VAN ORANJE het leeven te beneemen, Doch deeze vond zig als veele andere guiten zelfs te bevreesd om de schendaad te onderneemen, en na dat zijnen Boekhouder *Antoni Venero* het hem geweigerd had, openbaarde hij zijn voorneemen, aan een anderen dienaar van hem, *Fan Fauregui*. Deez rampzalige Jongeling, schoon hij zijn eigen leeven verloorren achtte, toonde moeds of liever kwaadaartigheid genoeg te bezitten, om de zaak te onderneemen. *d'Anastro* voorzag hem van een zakboekje met eenige gebedekens en belofte, zo hij het leeven 'er afbrachte, en tevens van een geschrift, waar bij uit 's Konings naam, der Wethouderschap van Antwerpen groote gunsten belooft wierden, indien zij hem heuslijk handelden, dat hem, zo hij gevangen werd, te stade moest komen zo hij dachte. *d'Anastro* had zelve geen moeds genoeg den dag afteewagten, waar op 't feit zou ter uitvoer gebracht worden,

A N
den, de lasthant
bruyfel naar Duit
Maart van 't jaar
per Monnik, die
doen, gebiegd,
het gepteezen,
van de Kerk, d
wvvoegde ter ee
te van de kwijft
wvstoutst gewor
te den 13den wa
dagmealtijd opfo
tebieden, schiet
dat 'trogter oor i
den am het flinke
Moordenaar, terfl
lij, uit vreeze hi
door eenige die d
gegriefd, en door
De liefde des
eerste gericht,
wien zij zig zoude
tog van Anjou en
bericht dat de Pr
had hem te behou
naar, door de H
Jauregui, de kneg
weinig bedaren.
genoomen, en na d
was, ontvongen e
had zijn vlugt zo w
taalen was; schoe
zo beteuterd deed
hem van *Duinkerke*
van een Dukaat,
reerde. 's Prin
bonden te zijn, t

den, de lafhartige was reeds te vooren, van *Antwerpen*, over *Brusfel* naar *Duinkerken* geweest. *Fauregui*, had den 16den Maart van 't jaar 1581 aan *Antoni Timmerman*, een Dominikaner Monnik, die in 't huis van *d'Anastro* gewoon was de Mis te doen, gebiegd, en zijn voorneemen bekend; de Monnik had het gepreezen, mids het niet uit eigenbaat, maar ten dienste van de Kerk, des Konings en des Vaderlands, en zo hij 'er bijvoegde ter eere Gods geschiede; hem verder verzekerde van de kwijtschelding zijner zonden, *Fauregui*, hier door allerstoutst geworden, neemt Oranje des Zondags daaraan zijnde den 18den waar, zo als hij, met de Edelen, van den middag maaltijd opstond, zig gelatende hem een sineekschrift aantebieden, schiet hem een Pistoolekogel door het hoofd, die, onder 't regter oor inging, en door 't gehemelte des monds beneden aan het linker kaakbeen uitkwam. STRADA zegt, dat de Moordenaar, terstond hier op, na zijn degen tastte, doch dat hij, uit vreeze hier voor, of door een onbedachte hevigheid, door eenige die den Prins verzelden, met verscheide steeken gegriefd, en door de Hellebaardiers voorts afgemaakt wierd.

De liefde des Volks voor den Prins bragt *Antwerpen* op het eerste gerucht, in de hevigste wanorde, niet wetende op wien zij zig zoude wreken, schoon de drift bijkans op den Hertog van *Anjou* en de Fransche zou zijn uitgeborsten. Dan het bericht dat de Prins nog in 't leeven was, en dat men hoop had hem te behouden, de ontdekking gedaan bij den Moordenaar, door de Heer van *Aldegondé*, de bevinding dat het *Fauregui*, de knegt van *d'Anastro* was, deed de woede niet weinig bedaaen. *Venero* en *Timmerman* wierden in hegtenis genoomen, en na dat het Lijk van *Jan Fauregui* gevierendeeld was, ontvongen die beiden hunne straffen. Dan *d'Anastro* had zijn vlugt zo wel beraden genoomen, dat hij niet te achterhaalen was; schoon de bewustheid van zijn euveldaad hem zo beteuterd deed zijn, dat hij aan een Trommelslager, die hem van *Duinkerken* naar *Grevelingen* geleiden zou, in plaats van een Dukaat, wel dertig dubbele Spaansche Pistoletten vereerde. 's Prinzen wonde, die men gedacht had, wel verbonden te zijn, toonden zig naderhand gevaarlijker, door 't

ontspringen van de Kropader. Door de uitvinding en raad van *Leonard de Asti*, Lijfarts des Hertogs van *Anjou*, wierd de bloedstorting gestuit, en de Prins eerlang van zijne wonde geneezen, doch had de smerte van zijne Gemalinne *Charlotta de Bourbon*, haar leven te zien eindigen.

D'ANASTRO, die allervast rekening op zijn bestoken schelmstuk gemaakt had, wierd 'er te meer in bevestigd door het geloof dat de Hertog aan 's Prinsen dood gaf; de eerste beoemde 'er zig alom op als de aanvoerder, en de anderen roonde zijne blijdschap, door zijne brieven, die hij aan de Magistraaten van verscheiden steden afzond met aanbiedinge zijner hulpe, tot verkrijging van genade bij den Koning, vermids hij vertrouwde, dat zij, nu de aanstoker, (dus noemde hij Oranje) overleede was, de oogen zoude openen. *d'Anastro* zelfs schaamde zig niet om dergelijke brieven aan den Admiraal *Treslong* en den Scheepshopman *Drooge* toe te zenden, voegende *Parma* aan *Treslong* 'er de zijnen bij. In tegendeel, dat zij hier mede hun doel bereikten, wierd hun gedrag langs hoe haatelijker, en de liefde tot Oranje des te grooter; ja *d'Anastro*, die naderhand zijn heul zegt, kon 'er naauwlijks een vinden, die de vriend van zo een schelm wilde zijn. Dit schendstuk is buiten de Historien, ook in de Penning-Kabinetten vereeuwigd; door eenen Penning waar op aan de eene zijde verbeeld is den Biskaaijer, daar hij den Prinse eenen kogel door 't hoofd schoot, binnen dit omschrift PRO DITIONE NON ARMIS AGITUR, d. i. MEN HANDELT DOOR VERRAAD NIET MET WAPENEN. en aan de andere zijde, ziet men den Spaanschen Koning uit misnoegen, dat de slag gemist was, met den voet op den grond stampen, en zijnde verzeld van eenen Raadsheer en Lijfwacht, van boven door 's Hemels plagen overstort wordende, binnen den rand deeze woorden: PRODIGATOR TANDEM LUET, 1582. d. i. DE VERRADER ZAL EINDELIJK BOETEN. (Zie verder WILLEM DEN Isten).

VAN MEETEREN, fol. 107. enz. HOOFDT, fol. 814, 815 en 816. BOR, XVII. Boek, fol. 15. enz. *Resol. van Holl.* van 21 Maart, 3 April, enz. VAN LOON *Penningk.*, I. Deel, fol. 315.

AN-

ANDEL is een
geleegen in 't Lan-
dunk hebben, ook
vragen, en men
Mogt en 200 I
weden dan 459
Hizen van 't jaar
waarop 'er 101 ve
Dorpen, hier ond
schoot door de
den zijn ze zeer
ders ten Oosten
zen van *Heusden*,
in de Kerk van O
De Kerk van O
met een laag spit
ooster de *Clasius*
bochtsheerlijkheit
kloord, enz.

ANDELST en Z
geleegen een west
in het jaar 1574
plem, gesteld was
in 't Kwartier van
als een der zes v
en dit Dorp als
3 f. 1 penn., en
Andelst of *Andel*
moet wel onder
waard, hier voor
Andelst heeft een
te en sierlijke g

ANDERWIJK,
Zuiden van 't I
ANDLA, (God
gebooren te Ri
Het waereldlijk

ANDEL is een Ambachts-Heerlijkheid met twee Dorpen, geleegen in 't Land van Altena, die te saamen eene Regtbank hebben, ook zijn ze te saamen in de Verponding omgeslaagen, en men vindt in de jongste Quohier aangetekend 692 Morgen en 200 Roeden, die in de oude niet hooger begroot worden dan 459 Morgen en 200 Roeden; in de Lijst der Huizen van 't jaar 1632, telt men 'er tien minder dan in 1732, waarop 'er 101 voor beide Ambachten gebracht zijn. De beide Dorpen, hier onder behoorende, zijn *Op-Andel* en *Neder-Andel*, schoon door de bewooners *Op-* en *Neer-Eil* genaamd. Beiden zijn ze zeer vermaaklijk gelegen aan den Dijk, vijf kwartiers ten Oosten *Woudrichem*, en even zo verre ten N. Westen van *Heusden*, wordende beiden door één Predikant bediend, in de Kerk van *Op-Andel*, zijnde de andere geheel vervallen. De Kerk van *Op-Andel* is mede zeer oud, zijnde voorzien met een laag spits Toorentje. In het Kerkelijke behoort het onder de Classis van *Gorkum*. De Eigenaar van deeze Ambachtsheerlijkheid is de Heer *Pieter Scharp*, Heer in 't *Munnikeland*, enz.

ANDELST en ZETTEN zijn twee Dorpjes, nabij elkanderen, geleegen een weinig beneden *Valkenburg* in de *Overbetuwe*. Toen in het Jaar 1574, geheel Gelderland, met het Graaffschap *Zutphen*, gesteld was op een tax van 75000 guldens, droeg daarin 't Kwartier van *Nijmegen* 24342 guldens, en de *Overbetuwe*, als een der zes verdeelingen van dat Kwartier, 3896 guldens, en dit Dorp als een van de 24 of 25 van dit gedeelte, 97 gl. 3 ft. 1½ penn., en stond dus gelijk met *Doornik* en *Rossum*. Dit *Andelst* of *Andelst* draagt ook wel den naam van *Aalst*, doch moet wel onderscheiden worden van *Aalst* in de *Bommelerwaard*, hier voor in 't I. Deel, bl. 26. gemeld. De Kerk van *Andelst* heeft een sierlijken Toren, die van een tamelijke hoogte en sierlijke gedaante is.

ANDERWIJK, een Adelijk Huis in de Provincie Zeeland, ten Zuiden van 't Dorp *Kouderkerk*, op den weg naar *Vlissingen*.

ANDLA, (*Godefried*) gesprooten uit het geslacht van dien naam, gebooren te *Ried* in Friesland, daar hij ook Pastoor is geweest: Het waereldlijk gewaad verlaatende, begaf hij zig in 't Kloos-

indig, en raad
zijn, wierd
zijne wonde
linne Christ.

boten schelm-
stid door he.
de eerste be-
n de anderen
die hij aan de
et aanbiedinge
Koning, ver-
t, (dus noemde
openen. d'An-
en aan den Ad-
oe te zenden,
In tegendeel,
n gedrag langs
te grooter; ja
naauwlijks een
sde zijn. Dit
Penning-Kabi-
p aan de eene
Prinse eenen
PRO DITONE
VERRAAD NIET
en den Spaan-
was, met den
eld van eenen
Hemels plagen
borden: PRODI-
ZAL EINDELIJK

fol. 814, 815
DL. Refol. van
AN LOON Per-

AN-

ter te *Lidlum*, door zijn deugdzaam leeven werd hij bevorderd tot Opzigter over de Kerk te *Berlkum*. Naderhand als de veertiende Abt van *Lidlum* gewijd zijnde, herstelde hij de Kerk in fraaijer gedaante dan ze voor den brand geweest was. Als de Monnikken van *Ludinga Kerk* en van *Bloenkamp*, om dat hij de partij der *Vetkoopers* was toegedaan, en zij de *Schieringers*, de wapenen tegen hem opgevat hadden, en ondersteund werden door *Seerp Adelen*, wierf hij, niet zonder groote kosten mede krijgsvolk; en na dat hij zig gewapend had, keerde hij zig alvorens zijn magt te beproeven tot de voorzigtigheid, en hier door, als ook door de tuschenkomst van goede mannen, vereffende hij het geschil, en kort daar na overleed hij in 't jaar 1347.

Zie SCHOTANUS *Friesche Hist.* bl. 175 en 176. F. SJOERDS, *Friesche Jaarboeken*, IIIde deel, bl. 332. *Kerkl. Oudh. v. Friesl.* IIde deel, bl. 177.

ANDLA, een State in *Friesland* tuschen *Ried* en *Boer*, onder *Franekeradeel*.

ANDLO (*Petrus van*), is een verziende naam, waar onder de *Cartesianen*, of navolgers van *CARTESIUS*, of één van die welke een Nederlander was, zig in 't jaar 1670 verborg, om tegen de Verhandeling, *de Abusu Philosophiæ Cartesianæ surrepente & vitando in Rebus Theologicis & fidei* te schrijven. *Samuel de Marefius*, Hoogleeraar in de Godgeleerdheid, was de schrijver dier genoemde verhandeling geweest, en had dezelve in 't jaar 1670 uitgegeeven, om aan de Protestantsche Kerke de onheilen te vertoonen, die men te vreezen had, zo men toestond, dat de gevoelens, van *des Cartes*, uit de schoole der Philosophie, in die der Theologie overgingen. Eenige maanden daarna, zag men een geschrift uitkoomen, genaamd: *Petri ab Andela, Batavi specimen, Confutationes Dissertationes de Abusu Philosophiæ Cartesianæ*. Dan nooit zag men een wederlegging, in vinniger en scherper stijl geschreeven: wordende daar in *Marefius* op een zeer onheufche wijze behandeld, doch hij bleef zijn partij niet schuldig, en zijn wederantwoord volgde wel haast, onder den naam van *Vindicatæ Dissertationes*: 'er zijn geene lasteringen bekend, die hij zij-

zijnen onbekenden vijand niet toevoegde: Hij handelde hem als een onbekend Sociniaan, een Spinofist, een Godloozen; een Onchrist, en een Atheist. Waarop van de zogenaamde *Andlo* weder een tegenschrift kwam; was deeze in zijn eerste geschrift, door gramfchap vervoerd, hij was 't niet min in dit, schoon 'er in dit meerder scherts onder den ernst vermengd was. Hij ontkende ten hoogsten, dat hij Spinosa kende, of dat hij zijne gevoelens goedkeurde. Dit geschrift kwam den Hoogleeraar den 19den Dec. 1670 in handen, en wierd met zo veel spoed beantwoord, dat 't zeive reeds den 3den Jan. voltooid was. En men vond daar in een zonderlinge uitdrukking, zeggende *Marefius*, dat hij dien plug niet verder zou antwoorden, maar dat hij zig niet onttrekken zou, om tegen een eerlijk man te schrijven, die zijnen naam dorst noemen, en voor de waarheid uitkoomen, waar in hij ook woord hield, latende het volgende schrift van *Andlo* onbeantwoord; en dus eindigde deeze hevige pennefrijd. Konnende *Marefius* nooit den regten man ontdekken, eerst beschuldigde hij een Schoonzoon van *Coccejus*, doch verzogt, die naderhand om verschooning. Zie BAYLE.

ANDREAS (*Canter*) zie CANTER. (*Andreas*).

ANDREAS (*Kuik*) zie KUIK (*Andreas van*) de XXVfte Bischof van *Utrecht*.

ANDREAS VAN OOSTENRYK, Zoon van *Ferdinand*, broeder van Keizer *Maximiliaan*, Kardinaal der Roomsche Kerke. Intusfchen dat de Aartshertog *Albertus van Oostenrijk*, (voor hun mede Kardinaal) naar Spanje was vertrokken, ter afhaaling om zijn bruid d'Infante, *Isabella Clara Eugenia*. Om met haar in plaats van Landvoogd, in schijn Heer der Spaansche Nederlanden te worden, wierd deeze door hem tot zijnen plaatsbewaarder, in 't voeren van 't bewind, aangesteld, en Don *Francisco de Mendosa*, of Admirant van *Arragon*, als Bevelhebber over de Krijgsmagt. 't Eerste dat de Admirant verrigtte, was dat hij, op ordre van den Kardinaal *Andreas*, met het Leger over de Maas kwam, voor *Orsoij*, in 't land van Kleef, en dacht het geene lang aan 't Spaansche Hof bestoten was, te werk te stellen: te weeten, vermids de Hertog

van Gulik Berg en Kleef zig zonder kinderen bevond, en dat daar door, na zijn overlijden, die Hertogdommen stonden te vallen, in handen van Protesteerende Duitschers, zig meester van dezelve te maaken, zonder eenig recht, dan dat van belang en de welgelegenheid van dezelve. Om zulk eenen lasterlijken inval in 't Duitfche Rijk, dat onzijdig was, eenen glimp te geeven, werd van de zijde der Spanjaarden uitgestrooid, dat ze deeze landen, voor 't overrompelen der Staatfche moesten beschermen, 't welk de Spanjaarden met schoonfchijnende redenen zochten goed te maaken. Waar tegen de vereenigde Staaten een verweerschrift in 't licht gaven. Graaf *Hendrik van den Berg* deed uit naam van *Andreas*, een redenvoering, vermengende de Enveldaaden der Spanjaarden, met het gedrag der Hollanders; dan de Duitfche Vorsten beantwoordden hem mannelijk. Onder dit voorwendfel dan, trok de Admirant in 't laatste van 't jaar 1598, door 't Vorstendom Gulik, in 't Land van Kleef, ging bij *Orfoij*, over den Rhijn, en viel in 't Vorstendom Berg. De gruwelijke moorderijen, en rooverijen, die hij daar aanrechtte, zijn te veel bekend hier te herhaalen. Hij merkende, dat de Duitfche Vorsten, zig tegen hem begonnen te wapenen, schroomde hij in ernst huis affewagten: derhalven maakte hij zig van daar, en keerde naar Nederland. Zijne verrichtinge aldaar zullen wij zien op 't Art. SINT ANDRIES SCHANS. In de maand September des jaars 1599 kwam de Aarts-Hertog *Albertus*, met zijne Gemalinne *Isabella* in de Spaansche Nederlanden, en werden beide te *Brussel* prachtig ontvangen. Waarop de Kardinaal zig weder naar Duitfchland begaf, naar dat hij bijna een jaar 't gebied in handen gehad had; van Duitfchland trok hij naar Italië, en overleed aldaar in 't jaar 1600.

E. v. MEETEREN, bl. 410--463. BOR, *Nederl. Hist.*
DE GROOT *Jaarboeken*, fol. 380, 390. enz.

ANDREAS (*Cornelius*) geboortig van Stavoren, en naderhand Organist binnen Harlingen, heeft zig onder de Nederlandsche Historiefchrijvers eenen naam gemaakt, door zijne Friefche Kronijk, of liever door het aanhangfel, op die van *Occo en Klieterp*, bij welke zijn gefchrift gevoegd is, en daar mede aller-

eerst

ent 1597 in folio
gedrukt. *Syfrides*
doch *Uly Emmius*
en zegt, dat het S
wier geloofbaarh
wer te bijvoegen,
nie alleen wonder
ten, waar van me
gemeld vindt. D
van 1589.

ANDREAS (*Tobias*)
Talen op de Ho
Bransfels in 't Gra
Vader was Hofpr
teur der herk ond
Moeder was een
Fiscator te Herbe
beide altaar den
in de Filosofie,
keerde hij naar zij
trok hij naar Gre
daar byzondere le
wijner van de kind
van een Poolfch E
Janus Gebhardus, e
aangefield, welke
was nam, en ov
ook bevorderd te
tien. *Andreas* is
cortet. *Clamberge*
tot een groote ov
heeft ook gefchre
in 't geeven van
zelve zo lang ve
Afbeelding is door
Zie 't
ANDREAS VAL

eerst 1597 in folio gedrukt, en naderhand te *Leeuwarden* in 4to herdrukt. *Suffrides Petri*, prijst deeze geschriften hemelshoog; doch *Ubbo Emmius*, velt 'er een geheel ander oordeel over, en zegt, dat het Schrijvers zijn, zonder eenige naam of gezag, wier ongeloofbaarheid, van zelfs in 't oog loopt. En wij kunnen 'er bijvoegen, dat ze zaaken verhaalen, die ten eenemaal niet alleen wonderlijk en ongelooflijk schijnen, maar ook de zulken, waar van men bij geloofwaardige schrijvers geen woord gemeld vindt. Deeze ANDREAS overleed te Harlingen in 't jaat 1589.

ANDREAS (*Tobias*) Hoogleeraar in de Historien en Grieksche Taalen op de Hooge Schoole te Groningen, was gebooren te Braanfels in 't Graaffschap Solms, den 19den Aug. 1604. Zijn Vader was Hofprediker van de Graave van Solms, en Inspecteur der kerk onder dat Graafflijk bewind behoorende. Zijne Moeder was eene dochter van den beroemden Hoogleeraar Piscator te Herborn, in 't Graaffschap Nassou. Deeze *Tobias* leide aldaar den grond zijner studien, en oeffende 'er zig ook in de Filosofie, van daar ging hij naar Broomen, anno 1628 keerde hij naar zijn vaderland terug, en na een kort verblijf trok hij naar Groningen; geduurende eenigen tijd gaf hy aldaar bijzondere lesfen in de Filosofie, wierd 'er eerst onderwijzer van de kinderen van den Hoogleeraar *Alting*, en daarna van een Poolfch Prins. In 't jaar 1634 werd hij in plaats van *Janus Gebhardus*, die in de Grieksche Taal, aldaar geleerd had, aangesteld, welken post hij tot aan zijnen dood met veel ijver waar nam, en overleed den 17den Octob. 1676. hij was aldaar ook bevorderd tot Bibliothecaris en Hoogleeraar in de Historien. *Andreas* is bekend geweest als een groot vriend van *Descartes*. *Clauberge* werd 'er door zijn toedoen mede toegebragt, dat een groote overwinning voor die Partij was. *Andreas* zelfs heeft ook geschreeven tegen *Revius* in 't jaar 1653, en stond in 't geeven van Lesfen in de Cartesiaansche Filosofie, dezelfde zo lang voor als het zijne krachten toelieten. 's *Mans Afbeelding* is door Lamsweerden, in 't *Koper* gebracht.

Zie 't *Leeven der Groninger Hoogleeraaren*.

ANDREAS VALLERIUS. zie VALLERIUS (ANDREAS)

ANDREE (*Joachim*) van de twisten, die in de Provintie van Friesland, in 't jaar 1625 en 1626 ontstaan waren, hebben wij reeds eenig verslag gegeven op 't Artikel van AILVA (*Douwe van*) en daar bij gezegd dat het misnoegen op de Regeering aldaar aanhield tot in 't jaar 1635. en den Leezer geweest tot op 't Art. ROORDA. Dan hier ter plaats, hebben wij gelegenheid, dezelve in hunne waare gedaante voortestellen, volgens de Propositie, van den Heere *Andrée*, (die nevens de Heeren *Harinxma*, *Doijem*, *Sande*, *Jongstal* en *Schoonenburg*, als gecommiteerdens van Friesland, zig in den *Haag* bevond) aan hunne Hoog Mog. gedaan, in 't jaar 1634, zijnde van inhoud als volgt:

Hoog Mogende Heeren!

„Sijn genade Graaf *Hendrik van Nassau*, en Stadhouder in Friesland, Groningen en Omlanden, mitsgaders van de Landschappen van Drenthe. heeft ons gelast in uwe Hoog Mog. Illustre vergadering te verschijnen, ende dezelve na Presentatie van zijnen onderdanigen dienst, en wenschinge van eene langduurige, voorspoedige Regeeringe, ter eere Gods en de welstant deeser geuineerde Landen, met alle behoorlijk Respekt, en eerbieding te vertoonen, hoe dat sijn genade seer snertelijk en tot groote droeffnisse zijn ter hand gekoomen. Uwer Hoog. Mog. twee, diversche Resolutien, den eene van den 13den Maj 1633, bij dewelke het uwe Hoog. Mog. gelieft heeft te ordonneeren, dat de Acte bij haare Vorstelijke Doorluchtigheid, mijnen Heere de Prinse van Oranje, aan Kapitein *Jan van Renesse*, als Kommandeur tot *Koeverden* verleend, bij provisie zal stand grijpen, en dat dezelve, vooreerst aldaar zal kommandeeren, met last aan de kapiteinen, aldaar Garnisoen houdende, dat zij de gemelde *Renesse*, als kommandeur, zullen houden respecteeren, gehoorzaamen. De anderen van den 12den jongstleeden, waar door de Kapitein *Johan Polman*, bij Acte van sijn genade tot Kapitein over dezelve Fortresse gesteld, van sijn Kapiteinschap werd gedeporteert, en het zelve vacant en impretabel verklaard, om bij hooggemelde haare Vorstelijke Doorluchtigheid vergeeven te wor-

worden. Voors
sent, gedaachte Po
form dezer laatste
beraalen Krijgsraad
en het tot Coeve
„Welke twee
genade kennisle van
lon, van sijn gou
anhouij Polman, 2
elvre, daar door te
zeere Resolutien,
sijn genade vertrou
geruineerd, maar
gratie) vrij te spre
dat hij vertrouwd
mando in Coeverd
waarts, in sijn resp
worden.”

„Om welke red
gineeren, als dat o
willigen, van de v
man *sub* en *obsequive*
wende, indien 't U
deezee zeer ootmo
en goedwillig oor te
heid en gewoonlijke
haring van goede
heid beter geïnform
de *Polman* ten onre
tegens U Hoog. M
huiten orde van sijn
sijn is staende) niet
mand anders aftetre
„Om dan U H
recht dat sijn gena
Stapen en Fortresse
van de Heeren Sta

worden. Voorts den Fiscaal van de Generaliteit geauthoriseert, gedachte *Polman* Proces te maaken, gelijk dan ook, conform deeze laatste Resolutie, door den Fiscaal van den Generaalen Krijgsraad citatie op den gemelden *Polman* uitgebracht, en hem tot Coeverden op den 16den Julij geïnfinueert is."

„ Welke twee voorschr. Resolutien, buiten eenige voorgaande kennisfe van syn genade genomen, op een Militair persoon, van zijn gouvernement, of die wel directelijk slaan op *Antonij Polman*, zo werd nogthans, bij reflexie zijn genade zelve, daar door ten hoogsten geraakt, invoegen, dat indien deeze Resolutien, zouden koomen effect te forteeren, (gelijk zijn genade vertrouwt van neen, niet alleen *Polman*, daar door geruineerd, maar ook om (behoudens U Hoog. Mog. goede gratie) vrij te spreken, zijn genade zelve in 't goed recht, dat hij vertrouwd tot bestellingen van 't Guarnisoen en kommando in Coeverden te hebben merklijk geprejudiceert, en voorts, in zijn respect en gezag ten uittersten zoude gekwetst worden."

„ Om welke redenen zijn genade zig niet anders kan imagineeren, als dat op finister en valsch aanbrenge, van kwaadwilligen, van de twee voorsz. Resolutien, tegen Kapitein *Polman* *sub* en *obreptive* zijn te weege gebracht, vastelijk vertrouwende, indien 't U Hoog Mog. gelieven zal (gelijk wij mids deezen zeer ootmoedig verzoeken) zijn genade, een geduldig en goedwillig oor te verleenen, dezelve na haare hooge wijsheid en gewoonlijke discretie, mitsgaders haare ijver tot handhaving van goede Politie en Justitie, van der zaaken gelegenheid beter geïnformeerd zijnde, komen te geloven, dat gemelde *Polman* ten onrechte van moetwille en ongehoorzaamheid tegens U Hoog. Mog. bevelen is beschuldigd, nademaal hij buiten ordre van zijne genade (onder wiens gebied hij onmiddelijk is staande) niet en vermag zijn aanbevolen Charge aan iemand anders aftetreden."

„ Om dan U Hoog Mog. kortelijk te demonstreeren, het recht dat syne genade sustineerd te hebben, tot bezetting van Steden en Fortresfen, van zijn Gouvernementen, met advis van de Heeren Staaten of Gedeputeerden derzelve, en in
spe-

specie van de Fortresfen van Coeverden, met den aankleeven van dien. Zo heeft zijn genade van 't begin zijner Regeeringe, altoos verstaan en verstaat als noch, zulks niet alleen te vermoogen, maar ook volgens zijn beswoorene commissie, instructie, daar toe verplicht te zijn. Dat ook zijn genade of de Heeren Staaten, die hem deezen last hebben opgedraagen, sulks doende, daar mede geen nieuwigheid in te voeren, maar in tegendeel, hier in volgenden den regel en 't Exempel van U Hoog Mog. zelfs en van de Heeren Staaten van de andere Provintien, die van het beginsel van de Unie af aan, ja zelfs uit krachte van de nadere Unie van *Utrecht*, den bijzondere Gouverneurs van de Provintien, zodanige magt ende Authoriteit opgedraagen hebbende, dat zonder haare kennis en advis de Garnisoenen, van hunne Regimenten, niet besteld mochten worden, als blijkt uit het zevende Art. van gemelde nadere Unie, alwaar in duideljk gezegd word: *dat de frontiersteden zullen gehouden wesen te ontyangen al zulk garnisoen als de geunieerde Provintien goedvinden, en hun lieden bij advijs van den Gouverneur van de Provintie daar het Guarnisoen geleid zal worden, ordinceren zullen.*"

„ Welkpoint van de Unie is gefondeerd, op de oude ordonantie en forme van Regeeringe, in de Nederlanden gebruikeijk, na de welke elk Gouverneur Kapitein Generaal in syn Provintie over al het Krijgsvolk daar in koomende, en den last hem van den Gouverneur Generaal toegezonden, door zijne subalterne officiers placht te verrichten, en elk zaake te beveelen aan zulk² perfoonen, die hij, daar toe bekwaamst achtte, gelijk deeze ordre tot grooten dienst van den lande, altoos is gepractiseerd, al van dien tijd af aan dat de Provintie van Gelderland, Utrecht, Friesland, Overijsfel, Groningen en Ommanden, onder de Regeering van KAREL DEN VDEN, met den anderen geassocieert en in een Corps verbonden zijn, so ten tijde van 't Gouvernement Generaal, van de Hertoginne van Parma, en voor haar tot den aanvang der troubelen."

„ Bij welke forme van Regeeringe de Provintien, het jok van Spanje hebbende afgeworpen, en de souverainiteit aangenomen hebbende, in 't bestellen van eenen Gouverneur Generaal

A N
 eral ende bij
 ten verbleven zij
 tende zijne magt,
 Gouverneurs, (die
 Jan, Wolf van Me
 (Jan), merklijk in h
 ng andere parti
 tekens van haare
 vaten en Consent
 plew, poogende h
 en meer te doer
 prijkele, en incon
 gemelde Graave
 schouwd, hem te
 wenaar (die zijn
 jstiel en bij geve
 van zijn gebied g
 vintie, tegen d
 worden aangestel
 „ Van gelijke a
 trend den zelven
 misie gegeeven l
 Friesland te kom
 Kompagnien derw
 deze re stad gar
 ven van Friesland,
 houder zig daar t
 vintie zeer nadeeli
 van eene Provinti
 ben ook de Heer
 scouwingsbrief,
 om op de stad H
 haars Stadhouders
 lieden, voortaan t
 de forme van R
 den Stadhouder
 Friesland te ken

neraal ende bijzondere Gouverneurs van de respectie Provincien verbleven zijn; en als de Graave van *Leicester* misbruikende zijne magt, van Gouverneur Generaal en de bijzondere Gouverneurs, (die doemaals waren, *Graaf Maurits van Nassau*, *Adolf van Meurs en Nieuwenaar*, en *Graaf Willem van Nassau*), merklijk in haar recht en magt tastte, met aanstelling van nog andere particuliere Gouverneurs over eenige steden en sterkten van haare Gouvernementen, en dat buiten derzelve weten en Consent, als tot *Deventer*, in de Schans voor *Zutphen*, poogende het zelve nog in verscheidene andere plaatsen meer te doen; zo hebben U Hoog. Mog. voorziende de prijkele, en inconvenienten, die daar uit te wachten stonden, gemelde Graave daar van ernstelijk vermaand, en gewaarschouwd, hem te ontmoet voerende, dat de Graave van *Nieuwenaar* (dit zijn zijn eigen woorden) Gouverneur van *Overijsfel* en bij gevolge van *Deventer* was, en dat tot nadeel van zijn gebied geene andere Gouverneurs van dezelve Provincie, tegen de oude manieren behoorden, of mochten worden aangesteld."

„ Van gelijke als de voornoemde Graaf van *Leicester*, omtrend den zelve tijd zekeren Engelschman *Milord Nort*, commissie gegeven hadden om binnen *Harlingen*, in *Harlingen* in *Friesland* te kommandeeren, tot dien einde eenige Engelsche Kompagnien derwaards zedende, met patenten, om binnen dezezelve stad garnisoen te houden, hebben niet alleen de Staaten van *Friesland*, met *Graaf Willem van Nassau*, haaren Stadhouder zig daar tegen gesteld, vertoonende dat het haare Provincie zeer nadeelig, en tegens het oude gebruik zijn zoude, van eene Provincie twee Guarnisoenen te maaken, maar hebben ook de Heeren van de Raaden van Staate eene waarschouwingsbrief, aan de Staaten van *Friesland* gezonden, om om op de stad *Harlingen* wel te letten, handelende door hulp haars Stadhouders, met de kapiteins daar in leggende, om hen lieden, voortaan te erkennen, gelijk zij doch, volgende de oude forme van Regeeringe, in de Nederlanden schuldig waren den Stadhouder als Kapitein Generaal over al het krijgsvolk in *Friesland* te kennen en te gehoorzaamen, zulks dat de voorn.
Mi-

Milord Nort zonder iets te verrigten, weder heeft moeten ver-
trekken."

„ En na dat uit deeze handelingen van Leicester, zulke
droevige vrugten door het verraderlijk overleveren, van de
Schans voor Zutphen, en de stad Deventer met veel ande-
re zwarigheden waren gevolgd, met wat ijver en ernst U Hoog.
Mog. mitsgaders de Heeren Staaten van eenige bijzondere Pro-
vintien, die het stuk van de Authoriteit der Particuliere Gou-
verneurs doenmaals hebben behartigd, blijkt klaar uit zo vee-
le publieke Actens, Misfiven, Remonstranten en Resolutien
hier op genomen, onder anderen, uit U Hoog Mog. Misfivē
aan den Graave van Leicester van den 4den Feb. 1587. Item
uit de Remonstranten van mijne Heeren de Staaten van Hol-
land en West-Friesland, van den 3den Augustij en den 16den
October van dat zelfde jaar, dewelke also die U Hoog Mog.
ten besten bekend, ook in openen druk uitgegeeven, en in al-
le mans handen zijn, zullen U Hoog Mog. met het onnodig
recit derzelve den tijd niet beneemen, dewijl nogthans de
voorn. Remonstrantie, van den 16den October 1587 ten aan-
zien van 't tegenwoordig subjeet zeer pertinent en Remarca-
bel is, zullen dezelve eene voor alle allegeeren, in de formee-
le woorden voor zo verre, die hier op slaan insereeren."

“ Dat men het volk van Oorloge (zeggen haar Gr. Mog.)
niet zouden stellen onder den Eed van Obedientie van de Gou-
verneurs van de Provintien en haare Luitenanten, is directe-
lijk, tegens de Authoriteit en 't recht van de Gouverneurs van
de Respective Provintien strijdende, gemerkt dezelve Gouver-
neurs van alle ouden tijden geweest zijn, en nog syn Kapiteins
Generaals van de Provintie of Provintien van haare Gouver-
nementen en staat tot haare lasten, al het geen de verseekeerin-
ge, beswaarnisse, en Conversatie van dezelve Provintien, Ste-
den, Forten en Havenen van dien aangaat, en namentlijk
't veranderen, vermeerderen, verminderen, van de Garnisoe-
nen na de nood vereischt."

„ En Allegeerende de redenen van dit sustenu, Continueeren
Hare Gr. Mog. haar propoost met deeze navolgende woorden:”
“ Hoe ware het nu mogelijk (zeggen zij) dat een Gouver-
neur

neur Kapt. Genera-
liteit, ampt en sta-
van oorloge, legge-
heid niet zouden v-

„ Dit is even h
cipaal tegenwoordi
Gende zijn Ampt.
rase van Converteren
verzeekering en be-
m, indien eenig
leur, van eens a
lungen? Ja hare
reider, wel duidē
riet van de bijzo
Prince van 't land
riatis, van haare
geen sommige voor
den van oorloge 't
tien, niet precies
of Gouverneur Ge
zelve zal niet be-
te zijn."

„ De Heeren S
recht van de Stad
een vasten en onw
in 't jaar 1592 ged
den Heer Lambert
hebben aangehoude
mogte veroverd wo
schieden bij zijne
houder, presuponee
ijstel, en daarom de
ten Dispositie des
zijnde doenmaals g
Commandement in
als Gouvern. van d
„ Naderhand zij

neur Kapt. Generaal van een Provintie, zijn voorschr. Autoriteit, ampt en staat zoude kunnen uitvoeren, indien 't volk van oorloge, leggende in de Provintie, hem tot gehoorzaamheid niet zouden wesen verbonden?..

„ Dit is even het zelfde, dat zijn genade onze Heer Principaal tegenwoordig sustineert, want hoe is 't mogelijk dat zijn Genade zijn Ampt, staat en gezag over 't Garnisoen en de Fortresse van *Coeverden*, zoude kunnen maintineeren, of voor de verzeekering en bewaaring derzelver plaatzen kunnen Exerceeren, indien eenig volk van oorlog, en principaal de kommandeur, van eens anderen gezag en gehoorzaamheid zoude afhangen? Ja hare Gr. Mog. gaan in de voorn. Resolutie nog verder, wel duidelijk zeggende: „ dat de voorschr. hooge autoriteit van de bijzondere Gouverneurs onverminderd blijft den Prince van 't land of zijnen Generaalen Gouverneur in de provintie, van haare Gouvernements, zelve present zijnde 't geen sommige voorstellen (*dit zijn de eigen woorden*) dat bij tijden van oorloge 't gezag van de Gouverneurs, van de Provintien, niet precieslijk onderhouden, immers niet als den Prince of Gouverneur Generaal, zelfs present in de Provintie is; 't zelve zal niet bevonden worden in de Nederlanden in gebruik te zijn.“

„ De Heeren Staaten van Overijsfel hebben dit voorschr. recht van de Stadhouders der respectie Provintien mede voor een vasten en onwederspreeklijken regel gesteld, als dezelve in 't jaar 1592 gedurende de belegering van *Coeverden*, door den Heer Lambert van der Cuijlen, Burgemeester tot Zwol, hebben aangehouden, dat indien door Gods genade *Coeverden* mogte veroverd worden, en de bewaaring daar van mogte geschieden bij zijne Exellentie van Oranje, als haarlieder Stadhouder, presuponeerende dat *Coeverden* onder en aan Overijsfel, en daarom de bezetting van 't voorschr. Fort moest staan ten Dispositie des Heeren Stadhouders van dezelve Provintie, zijnde doenmaals om dezelve redenen, de bezettinge en 't Commandement in *Hasfelt* Hoogged. zijn Exell. van Oranje, als Gouvern. van de Provintie Overijsfel toegestaan.“

„ Naderhand zijn U Hoog Mog. in de maxime van dit regt

doeten ver-
ster, zulke
n, van de
veel ande-
U Hoog.
ndere Pro-
nhere Gou-
uit zo vee-
Resolutien
og. Misfive
587. Item
n van Hol-
den 16den
Hoog Mog.
, en in al-
et onnodig
ogthans de
7 ten aan-
Remarca-
de formee-
eren.”
Gr. Mog.)
n de Gou-
is directe-
neurs van
e Gouver-
Kapiteins
Gouver-
erseekerin-
ntien, Ste-
namentlijk
Garnisoe-
tinneeren
oorden:”
Gouver-
neur

regt en autoriteit van de bijzondere Gouverneurs te maintainen geenzins veranderd, maar hebben om dezelve hoe langer hoe meer te slijven en te straffen geen en Gouverneur Generaal over de gezamentlijke Provintien weder aangenomen, hebbende alzo de bijzondere Gouverneurs in hun recht en Gouvernementen, die zij doen ter tijd bezaten zonder wijdere disputen gerustelijk gecontinueert, en zijn voorts door de Commisfarisfen van U Hoog. Mog. over haar nieuwe Gouvernementen, in 't zelve recht gestabileert, gelijk zulks blijkt uit de Kommissien aan zijn Excell. Prins Maurits gegeven, als hij, door 't overlijden van Graaf *Adolf van Nieuwenaar* in den jaare 1589, in deszels Gouvernement van Gelderland, Utrecht en Overijsfel is koomen te succedeeren, insgelijks uit de kommissie bij U Hoog. Mog. aan zijn genade *Graaf Willem van Nassau*, over het Gouvernement van de stad Groningen en de Ommelanden, den 22sten Junij Anno 1595 verleent, en (om te koomen tot het subjeet daar van hier de kwestie is) over 't Gouvernement, van 't Landschap *Drenthe* van den 25sten Augustij 1596, bij welke kommissie U Hoog Mog. welgemelde Heere Graaf verordenen, stellen en comitteeren tot Gouverneur Generaal van 't Landschap *Drenthe* en de sterkten daar in gelegen, (nu waren daar ten tijde deezer Commisfie geen andere sterktens dan Coeverden) gevende hem volkomen magt, gezag en zonderling bevel van 't voorschr. Gouvernement, voortaan te houden, exerceeren en bedienen, en de Ingezeten van dien beschutten en beschermen, van alle forse kracht, overdaad van geweld; Item tot beswaernisse en de verzekering van die sterkten daar in gelegen, goede wacht te doen houden, bij dage en bij nachte, en daar toe te bedwingen alle die geen, die 't behooren zal, goede regelen van Krijgs-Discipline te onderhouden, alle naerftigheid aantewenden, ten einde de sterkten van 't voorschr. Landschap behoorlijk met proviand en munitie van oorlog voorzien, en de Fortificatien behoorlijk bevorderd mogen worden; eindelijk word aan alle Oversten, Colonellen, Ritmeesters, Hoplieden, enz. binnen 't voorschr. Land van *Drenthe* zijnde, of daar namaals komen zullen, geordonneert en bevolen, dat zij den voorschr.

A
voorschr. Heere
verneur en kapitei
„ Is wel zoo,
van 't Landschap
zelve Fortresle p
Mog. veroorzaakt
den van de Gene
Hoog. Mog. in d
in, tot profijt va
onder, dat ieman
pens de voornoem
te voortaan ten m
lesie daar van gel
„ Dienvolgens
voorschr. Landsch
Willem, tot haare
van zijne Excell.
aangerode qualite
't kommando over
Kapitein *Quirin* de
was aangeheld, e
En alzo na 't overli
Jaare 1625, zijne
Memorie, wedero
schappen was verk
van gelijken bij zij
blijven, doch ver
en dat apparent wa
zouden komen te
tentie en onbekwa
de tegenwoordigen
van de voorn. Blae
„ Het Stadhoud
den ongelukkigen
Graaf Ernst weder
Graaf Hendrik van
live (alzo Kapitein
W DEEL.

voorschr. Heere Graave voortaan kennen en houden als Gouverneur en kapitein Generaal, van die Landschappen."

„ Is wel zoo, dat de Heeren Staaten van Overijsfel, die van 't Landschap Drenthe over de possessie en bezetting derzelve Fortresse proces geëntameert hebben, sulks dat U Hoog Mog. veroorzaakt zijn geweest, dezelve bij provisie in handen van de Generaliteit te sequestereeren, dewijl nochtans U Hoog. Mog. in den jaare negen de sequesteratie van *Coeverden*, tot profijt van 't Landschap Drenthe, hebben afgedaan, zonder, dat iemand federd dezelve sententie in *petitorio* iets tegens de voornoemde Landschap, heeft geattenteert, is dezelve voortaan ten minsten van dien tijd af aan, in de rustige Possessie daar van gebleeven."

„ Dienvolgens hebben Ridderfchap en Eigengeërfdens der voorschr. Landschap naa 't overlijden van zijn genade *Graaf Willem*, tot haaren Stadhouder in den jaare *eenentwintig* gekoren zijne Excell. Prins Maurits Hoogl. memorie de welke de aangerode qualiteit als Stadhouder van dezelve Landschap in 't kommando over 't Guarnisoen in *Coeverden* heeft gecontinueert Kapitein *Quirijn de Blaeuw*, die te vooren bij *Graaf Willem* al was aangesteld, en hem daar van nieuwe commissie verleend. En alzo na 't overlijden van hooggemelde zijne Excell. in den Jaare 1625, zijne genade *Graaf Ernst van Nasfou*, loffelijker Memorie, wederom tot Stadhouder enz. over dezelve Landschappen was verkooren, heeft op gemelde Kapitein *Blaeuw*, van gelijken bij zijn commandement in *Coeverden* laten verblijven, doch vermids hij tot hoogen ouderdom gekomen en dat apparent was, dat dezelve Charges binnen kort vacant zouden komen te worden, door versterf, resignatie of impotentie en onbekwaamheid van hem *Blaeuw*, heeft zijn genade de tegenwoordigen Kapitein *Ant. Polman*, bij expresse acte, van de voorn. *Blaeuw* in *eventum* gefurrogeert."

„ Het Stadhouderschap der Drentsche Landschappen, door den ongelukkigen en onverwagten dood, van zijne genade *Graaf Ernst* weder vacant geworden zijnde, en den Heere *Graaf Hendrik van Nasfou*, daar toe gevorderd zijnde heeft dezelve (alzo Kapitein *Blaeuw*) intusfchen was komen te overlij-

den) de Aſte van zijn Heer Vader op *Anth. Polman*, om veele en gewigtige redenen vernieuwd, en de zelven effectieve tot Commandeur over 't Guarniſoen van *Coeverden* geordineert. Nademaal dan uit alle het geene voorschr. en onwederſpreeklijk is en zonneklaar blijkt, dat het abſolut gebied over 't Krijgsvolk, in eenige ſteden ofte ſterktens deezer geunieerden Landen Guarniſoen houdende met het ſtellen van de Kommandeurs, en wat verder daar aan kleeft, alleen competeert den Stadhouder van de Provintien of territorien, daar in dezelveſen gelegen zijn, en dat zijne genade *Graaf Henrik van Nafſou* onzen Heer Principaal wettelijk Stadhouder, Kapitein Generaal is van de Landſchap Drenthe, daar in de Fortreſſe van *Coeverden* is gelegen, zo is dezelve genoodzaakt voorn. Kapt. *Ant. Polman*, van hem tot Kommandeur binnen *Coeverden* geſteld te intervenieeren, en ſijn innocentie voor te ſtaan, ſoo lange dezelve binnen de limiten van zijn Commiſſie blijft, en zig na behooren gedraagen, niet alleen voor zijn eigen recht en autoriteit te conſerveeren, (dewelke hem immers zo wel als de voorige Stadhouders zijne Predesfeurs is competeerende, en zonder dewelke hij geen deel van zijne commiſſie en inſtructie, op 't voorschreev. Gouvernement zoude konnen exerceeren) maar ook om te beſchermen, en te handhavenen, de hoogheden, vrij, en geregtigheden van de Provintien, Leden en Steden van zijne Gouvernemen- ten, (waar toe *Mij* bij Eede verbonden is) niet konnen verſtaan dat Kapt. *Ant. Polman* zig daar in heeft te buiten gegaan, dat hij gedifficulteert heeft, tot prejuditie van zijn genade, als zijn inmediate wettelijke Overigheid, het commandement hem zo hooglijk aanbevolen, aan iemand anders af te ſtaan, gelijk hij 't zelve zonder Exprefſe laſt, van zijn genade niet kan of vermag te doen."

„Wat aangaat de klagten van den Fiſcaal, tegen gem. *Polman* in zijne Requeſte aan den Generaalen Krijgsraad overgegeven; verklaarde den voorn. *Polman* nooit iets den Kapitein *Rennesse* midſdaan of midſzeid hebbende, prefenteerende zig dies aangaande tot ordentelijke rechte, voor welke het tegendeel, zouden konnen beweezen worden."

„ Om

„ Om U Ho-
den dezelve ni-
tig en ootmoedi-
redenen, en a-
dien volgende
Julie der rig-
nede doch in
zonder U Hoog-
raake daar toe-
de voorts de pr-
ſchichtigheid op-
de prejudiciable
gen zijn Genera-
hij voortaan ſon-
moge verrigten,
verhoeden het v-
danige ſcheuring
Provintien, en
uit gelijke oor-
moete en zwaa-
leid, maar ſulle-
encourageeren,
morie) en ſoo ve-
zijn goed en blo-
emploijeeren."

„ Alle deeze
dree voortgebracht
Prins *Fredrik* Hi-
geenen, die dat
tende waren, ge-
dus moest *Graaf*
ſchoon *Polman* r-
Kompanjie, we-
oor naderhand
Om de ſtilſtan-
Zweeden en Po-
looten de Sta-

„ Om U Hoog Mog. dan niet langer op te houden, zoworden dezelve uit naam en van wegen zijne Genade zeer dienstig en ootmoedig verzogt en gebeden, de hier gededuceerde redenen, en argumenten wel en rijpelijk te overwegen, en dien volgende als voorstanders van goede order in Politie en Justitie der rigoreuse proceduuren tegen Kapitein *Polman*, daar mede doch in effekte zijn Generaal zelve aangetast wordt, zonder U Hoog Mog. bij zijn weten eenige occasie of oorzaak daar toe gegeven te hebben, te doen inhabeeren: Ende voorts de provisioneele Commissie bij zijne Vorstelijke Doorluchtigheid op Kapitein *Renesse* verleend te revoceren, ook de prejudiciable Resolutien tegens *Polman*, en indirectelijk tegen zijn Generaal selver genomen, door te strijken, op dat hij voortaan sonder Molestatie zijn aanbevolen commandement moge verrigten, t welk doende U Hoog Mog. niet alleen sullen verhoeden het wantrouwen, jalousie en misnoegen, die uit dardanige scheuringen der Gouvernemen ten tuschen de respectieve Provincien, en derzelve Gouverneurs te vreezen staan, en uit gelijke oorzaak voor deeze ontstaan zijnde, met groote moeite en zwaarigheid bij U Hoog Mog. zijn ter neder geleid, maar sullen daar en boven zijn genade zoo veel te meer encourageeren, om volgende van zijn Heer Vader (loffel. memorie) en soo veel andere Heeren van dezelve Illustre Huisen, zijn goed en bloed, onbeschroomd ten dienste van 't land te emploijeeren.”

„ Alle deeze Redene met hoe veele kracht door den Heer *Andree* voortgebracht, konde niet opweegen tegen de magt, van Prins *Fredrik Hendrik* in dien tijd, want deeze werd door die geenen, die daaglijks gunste van hem ontvingen, of nog wagtende waren, geraden en opgezet, om niet toe te geeven; dus moest *Graaf Hendrik*, als de minstvermogende toegeeven, schoon *Polman* reden had van vergenoegd te zijn, dat hij zijn Kompagnie, weder kreeg uit handen van den Prins, die hem ook naderhand Gouverneur van *Groningen* maakte ”

Om de stilstand van wapenen, welke in 't jaar 1635 tuschen *Zweedcn* en *Poolen* ten einde liep, te doen vernieuwen, befloten de Staaten der Vereenigde Provincien, eene bezending

ding derwaarts te zenden, welke bekleed werd, door de Heeren van den *Honert*, *Bicker* en *Andree*, dat hun ook gelukte voor den tijd van zesentwintig jaaren te verlengen. In de twisten tusfchen Zweeden en Denemarken, in den Jaare 1644, moest de Staat weder een Ambassade naar 't Noorden, en wel bepaaldelijk aan die van Zweeden en Denemarken zenden. Naar het eerstgemelde Rijk, werden benoemd *Jacob de Witt*, oud Burgemeester van Dordrecht, *Andries Bicker*, oud Burgemeester van *Amfteldam* en *Cornelis van Stavenisfe*, Raadpenfionaris van Zeeland. *Gerard Schaap*, Burgemeester van *Amfteldam*, *Albert Sonk*, Oud Burgemeester en Hoofdschout van *Hoorn*, en *Joachim Andree*, eerste Raad in den Hove van Friesland, naar *Denemarken*. Doch wijl geen van deeze Heeren op dien tijd, ter vergaderinge van de Generaliteit gecommitteerd waren; maar enkel als Magiftraatsperfoonen van Steden, of Gecommitteerden in den Raad, of in een Raad van Justitie zittende waren, waar door eenige confusie zouden ontstaan zijn, zo werd goedgevonden, dat zij gelijk voorheen meermaal gefchied was (dat bij de respectieve Provintien, waar van zij gezonden waren) hunne brieven van Credentie zouden ontvangen, om ter vergaderinge van hun Hoog. Mog. te verschijnen. — Van welke bezending men op 't Art. *BICKER* (*AND.*) het verflag vinden zal.

Geduurende de beruchte groote Staatsvergadering in 's Hage, in 't jaar 1651, werd onder anderen het gewigtig punt van de Religie ter hand genomen. Stellende de Heer *Andree* op 't einde van de maand April, als President der Illustre Vergadering, voor: „dat hunne Hoog Mog. haare gedachte zouden gelieven te laten gaan, tot nader Elucidatie van de Resolutie, van den 27sten Januarij laastleden, raakende het stuk van de Religie, met de gevolgen van dien, en in specie tot uitvindinge van zodanige Temperament op 't inkomen, van gezeyde Roomfche Geestelijkheid, in deeze Landen, als zonder krenking van 't Tractaat van vrede best en gevoeglijkst zou kunnen gefchieden: midsgaders tot het beraamen, van een eenpaarigen voet, in 't Excuteeren van de Placcaaten deezer Landen, tegens de Pausgezinden geëmaneert.” Waarop des

an-

anderen daags, bij
gen, dat enige
gecommiteerd die
duurende de twa
geboden gewee
kwan en behoort
communiqueert, en
solveert te word
verwijft werd,
bepaald op het
den 17den Julij.

De Twisten di
had, en ieder, ja
daane nabuuren in
de wijze dier Nati
de gevolgen ontw
Eindem, op verze
den Heer J. *And*
zoeken, ontlag v
gezetenen, aldaar
van beezen man,
bekend staat, is bek
wennde, om de v
geering en de Col
burgische Troupper
haer gezag en inv
morie ten dien ein
werd eene bezene
afgevaardigde de h
hunne meesters ve

ARTZEMA
bladz.

Vde d

Andreas SCHAN
in het Zuiderdeel
Eilandje, tusfchen
de Bommelwaard,

anderen daags, bij den presideerenden Heer werd voorgeslagen, dat eenige Heeren uit de Provintien mogten worden gecommiteerd die haar informeerden, van den voet die gedurende de twaalfjarige Treves, dezes aangaande, was gehouden geweest, en daar op te concipieeren een bekwaam en behoorlijk Temperament, om ter vergaderinge gecommuniceert, en vervolgens daar op gedelibereert, en geresolveert te worden, na behooren; al het welke daar na gerenvoijeert werd, aan de ordinaris vergadering, en daar door bepaald op het geresolveerde, van den 28sten Januarij en den 17den Julij.

De Twisten die Engeland in 't jaar 1665 in Europa gebragt had, en ieder, ja zelfs de onpartijdigste en hun meest toege-daane nabuuren in 't harnas bragten, volgens de gewoone handelwijze dier Natie, waarvan gansch Europa op dit tijdstip de gevolgen ontwaar wordt, noodzaakten de Regeering van *Emden*, op verzoek haarer Borgeren, derzelve Sijndicus den Heer *J. Andree*, naar dat Rijk aftezenden, om te verzoeken, ontslag van de schepen en goederen, van haare Ingezetenen, aldaar aangehouden. Onder de Staatsbedrijven van deezen man, die als een groot Staatkundige bij veele bekend staat, is bekend de vlijt, die hij bij hunne Hoog Mog. aanwendde, om de verschillen, die in *Emden*, tusschen de Regeering en de Colonel *Fairs*, als Commendant van de *Lunenburgsche* Trouppen, in Oost-Friesland, ontstaan waren, door haar gezag en invloed uit den weg te ruimen: en op de *Memorie* ten dien einden door hem in 't jaar 1666 ingeleverd, werd eene bezending naar Oost-Friesland gezonden, welke afgevaardigde de hun aanbetrouwden post ten genoeg van hunne meesters verrichtten.

AITZEMA *Zaaken van Staat en Oorlog*, in fol. IIde deel, bladz. 160, 233, 949. IIIde deel, bl. 7, 565. Vde deel. bi. 673, 1075.

ANDRIES SCHANS (*St.*) of *Slot*, een sterkte in Nederland, in het Zuiderdeel ten Westen van Gelderland, op een klein Eilandje, tusschen de *Maas* en *Waal*, bij het Oosterdeel van de *Bommelerwaard*, omtrent het Dorp van *Herwaarden*, in de

gemelde *Waard*, doch op de Grenzen en in 't gerecht van *Rossem*, aangelegd in 't jaar 1599, door den Admirant van *Ar- ragon*. Zo wij hier boven gezien hebben, geduurende het bestier van den Kardinaal *Andreas van Oostenrijk*, naar wien het genaamd is, met oogmerk om de Stad *Bommel* te dwingen. In de *Spaansche Nederlanden* gekoomen zijnde, deed hij aanstonds eene Draagbrug over de *Maas* slaan, trad en trok 'er over in de *Bommelerwaard*, en belegerde *Bommel* in 't gezegde jaar van 1599, doch Prins *Maurits* deed hun spoedig opbreeken. Voor en alear hij de *Bommelerwaard* verliet, begon hij ter gezegde plaatse aan de legging van deeze Schans. De Spanjaarden noemden het een onwinbaar Slot, en spotswijze de *Bril van Holland*. Van daar konden ze de doorvaart, zo wel op de *Maas*, als de *Waal*, onveilig houden, en de *Betuwe* in onrust brengen. De gemelde Kardinaal *Andreas*, om dat ze met zijnen naam genoemd was, deed 'er een klein Kerkje in oprechten. Waar aan hij zelfs op den 22sten Junij, in gezelschap van den Markgraaf van *Burgond*, de Hertog *Maurits van Saxen*, *Velasco*, Hoog Bevelhebber van het Geschut, de eerste steen leide, en doopte de vijf Bolwerken met den naam *Oostenrijk*, *Burgond*, *Saxen*, *Arragon* en *Velasco*. Verder werden binnen dezelve verscheidene Huizen en verblijfplaatsen voor de Soldaaten gesticht, Brouwerijen en Watermoolens gemaakt, en niets vergeetende, van al het geene tot een hevigen wederstand vereischt werd; en na dat 'er veertien Vaandels, onder den Hopman *Kastrico*, ingelegd waren, werd het Leger weder in de Brabandsche Steden in bezetting gelegd, en ter gedachtenis daar van werd 'er een Penning van geslagen, op de rechterzijde van dezelve ziet men 't Borstbeeld van den Kardinaal, met het omschrift *ANDREAS AUSTRUS CARDINALIS*, d. is *Kardinaal Andries van Oostenrijk*, en op de tegenzijde de afbeelding der Schans, met het omschrift *MUNIMENTUM SANCTE ANDRÆ*, d. i. *Schans van St. Andries*. *PONTANUS* zegt dat deeze Schans gemaakt was, naar die van *Antwerpen*, en dat ze gegrondvest was op de afgekapte Boomen, waar toe alle die op het Eiland stonden geveld waaren.

Onaangezien al de sterkte van dit Fort, hebben 'er de Spanjaar-

Spanjaarden geen jaar
 ing geen soldij o
 kunne Overstans
 ning van den Gou
 Prins *Maurits*, na
 aan de *Maas* ver
 drebetting bood
 gen ontzet ziet
 van den Aartsher
 van Prins *Maurit*
 te aan hem over
 terfallen, die de
 ten Generaal de
 de forma van
 1200 Soldaaten,
 om bij den Vija
 kwam de *St. An*
 den van den *St*
 bezetting, om h
 aanbieden, een
 ieder dag; doch
 Maanden, daar
 Spanje als in de
 kon. In 't jaar
 op. Sederd de
 deeze sterkte ge
 tocht der Franse
 1672, begon n
 met nieuwe Bor
 ontbloe van *St*
 Op den eenen k
 ten diep, veroor
 een elendigen ste
 in 't Magazijn:
 Compagnie' one
 Commandant va
 de Franse Ta

jaarden geen jaar Meester van kunnen blijven, want de bezetting geen soldij ontvangende, spatte uit tot Mouterij, namen hunne Oversten en Kapiteins gevangen, plonderden de woning van den Gouverneur enz. Daarop volgde het beleg door Prins *Maurits*, na dat hij den 24sten Maart het Fort *Crevecoeur* aan de *Maas* veroverd had, tastte hij deeze met geweld aan; de bezetting bood in den aanvang wel eenigen tegenstand, maar geen ontzet ziende, en in geen kleine vreeze voor de straf van den Aartshertog zijnde, zonden zij twee van de hunnen aan Prins *Maurits*, met wien ze overeenkwamen, om de sterkte aan hem overtegeeven, onder beding, dat ze voor de achterstallen, die de Spaanschen hun schuldig waren, van de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden ontvangen zouden de somma van 125000 Guldens, welk verdeeld werden onder 1200 Soldaaten, die in dienst der Staaten overgingen, en daarom bij den Vijand voor Verraders verklaard werden. Dus kwam de *St. Andries Schans* op den 8sten Maj 1600. in handen van den Staat. De Aartshertog had de muitineerende bezetting, om hen te stillen, ieder een Daalder aan geld doen aanbieden, een maand bezolding in Laken, en twee pond Brood ieder dag; doch zij begeerden de volle betaaling van dertig Maanden, daar *Albertus* wegens groot gebrek aan geld, zoo in Spanje als in de Spaansche Nederlanden, geen raad in schaffen kon. In 't jaar 1637 deeden zij 'er een vergeeffschen aanval op. Sederd de *Munstersche Vrede* in 't jaar 1648, had men deeze sterkte geheel laten vervallen, en met den aan en intocht der Franschen in de Vereenigde Nederlanden in 't jaar 1672, begon men toen de vijf opgemelde Bolwerken, wel met nieuwe Borstweeringen en Banketten te verbeteren, maar ontbloom van Stormpaalen, lag 'er niets dan een Doornhaag om. Op den eenen kant naar de *Maas*, was de gragt maar twee voeten diep, veroorzaakt door een Zandplaat: de contrefcharp was in een elendigen staat, en even zoo was 't gesteld met het Buskruid in 't Magazijn: de gansche bezetting bestond in één eenige Compagnie onder bevel van den Kapitein *Koolwijk*, zijnde de Commandant van 't Fort *Willem Pick*, Heer van *Enspijk*. Toen de Fransche Tamboer de Schans kwam opeischen, werd hij

binnen dezelve gehaald, daar hij aan den gemelden Commandant, zijnen last voordroeg, die hem met eenen Officier, naar de Schans *ter Voorne* zond, om het verdrag te maaken. In tusschen hadde die van *Bommel* twee Compagnien naar 't Fort gezonden, om deeze sterkte als een Borstweering van hunne Stad, te helpen verdedigen. Maar de Commandant weigerde hun binnen te laten, dreigende zelfs het geschut op hun te doen losbranden, zo ze niet te rug keerde. In 't maken van het verdrag, beriepen de Commandant *Piek*, Kapitein *Jan van Koolwijk*, Lieutenant *Gerrit van Tlem*, Vaandrig *Benjamin Thomastus*, Major *Jan Mettekar* en Commis *Hendrik van Oort*, zig daarop, dat zij door dwang tot accoord hadden moeten treden, wyl de Soldaaten hun Geweer hadden willen wegwerpen; en dat de Ingezetenen hun gedreigd hadden, den hals te breeken, hun de Musketten op de Borst gezet, en geroepen *indien gij een schoot laat doen, zullen wij u doorschieten, enz.* De overgave aan de Franschen, geschiedde den 21sten Junij 1672, verlatende dezelve niet, voor dat zij alle de Werken verwoest hadden. Tegenwoordig bevindt dezelve zig nog in een goeden staat van tegenweer. Wordende aldaar door den Erfstadhouder een Commandant en een Major aangesteld, bestaande be bezetting uit *Appointen*, staande op de verdeling van 't Kwartier van *Nijmegen*. De Raad van Staate houdt aldaar een Commis van 's Lands Magazijn, en de Admiraliteit op de *Maaze* een Commis ter Recherche. En schoon door het klein getal Ingezetenen, de Gereformeerde er geenen Kerkenraad konnen uitmaken, zo is 'er echter een Predikant, die door de Staaten van 't Nijmeegsche Kwartier wordt aangesteld. Ten aanzien van de Burgerlijke Regeering, zijn de Ingezetenen onderhoorend aan de Regtbank van *Heerwaarden*. 't Kanaal welke bij deeze Schans, de *Maas* en *Waal* met elkander vereenigd, wordt bij de Schippers 't *Andriesche* en ook wel het Schansche gat genaamd, het onderhoudt de gemeenschap tusschen *Nijmegen* en 's *Hertogenbosch*, gelijk ook de Schepen tusschen beiden de Steden heen en weder vaaierende, aldaar ook vertollen moeten.

PON-

ANDRIES GU

PONTANUS C

VAN M

Farboek

en MAU

Vervolg

bl. 486

ANDRIES BELL

ANDRIES-GULF

zo wel in *Brabant*

lagen werd, we

had de helft van

verbeelde den

en aan de ander

sten, uit de H

van 't Landscha

dertiende, veert

de is altoos zeer

staivers, ten tij

staivers.

Zie Gouda

selaars,

ANDRIESSEN

Februarij 1673,

naam Koopman

der Kinderen, d

en Maria van Z

deren van Geer

men vlugten, o

ontwijken, na

vernielenden B

den. Alle hun

tot heden aan

rijge geweest.

Jacobus, van

jeugd af aan t

der Latijnsche

der onderwijs

PONTANUS *Geldersche Geschiedenis*, I. Deel, fol. 46. E.

VAN MEETEREN, fol. 437-444. H. DE GROOT *Ned. Faarboeken*, fol. 406. *Leven en Bedrijf van WILLEM en MAURITS*, II. Deel, pag. 183. ELL. DE VEER *Vervolg op de Holl. Chronijk*, fol. 293. VALKENIER, bl. 486 en 487. SYLV. I. Deel.

ANDRIES BELLINCK. Zie BELLINCK (*Andries*).

ANDRIES-GULDEN, was een *Goude Nederlandsche Munt*, die zo wel in *Brabant*, *Luxemburg*, *Gend*, als in *Gelderland* geslagen werd, wegende twee Engels en vier Aazen; een halve had de helft van dat gewicht; de stempel aan de eene zijde verbeeldde den Apostel *Andreas*, houdende een dwars Kruis, en aan de andere zijde de Wapenen der Nederlandsche Vorsten, uit de Huizen van *Bourgondien* en *Oostenrijk*, ook wel van 't Landschap waarin ze geslagen waren, zo wel in de dertiende, veertiende, als vijftiende Eeuw. Derzelver waarde is altoos zeer ongelijk geweest, in 't jaar 1489 was ze 58 stuivers, ten tijden van *Leicester* 49 stuivers, en in 1621 59 stuivers.

Zie GOUDHOEVEN; VAN MEETEREN; *Instructie door de Witselaars*, 1633.

ANDRIESSEN (Mr. *Jacobus*) kwam ter Waereld op den 17den Februarij 1673, uit den Echt van *Andries Andriesen*, een voor-naam Koopman en Burger Hopman te *Middelburg*, en *Johanna der Kinderen*, die eene Dochter was van *Jacques der Kinderen* en *Maria van Audenaarde*, welke Echtgenooten met zes Kinderen van *Geeraardsbergen* in *Vlaanderen*, naar *Middelburg* kwamen vlugten, om de geweldenarijen der Roomschegezinden te ontwijken, na dat zij alvorens aldaar door toeval van een vernielenden Brand veele van hunne Goederen verlooren hadden. Alle hunne Kinderen, en derzelver afstammelingen zijn tot heden aanzienlijke Leden van de *Middelburgsche Burgerije* geweest.

Jacobus, van wien wij hier moeten spreken, was van de jeugd af aan tot de Letter-Oeffeningen gewijd, de gronden der Latijnsche Taale leerde hij in zijne Geboorte Stad; verder onderwijs genoot hij te *Franeker*, *Utrecht*, en naderhand

in *Friesland*, door een bijzonder Predikant. Door de Klasfis van *Walcheren* werd hij in 1693 bekwaam gekend, ter waarneeming van den Predikdienst; zijn eerste standplaats was te *Schoondijke* 1694, daarna te *Kolijnsplaat* 1703, en eindelijk 1705 te *ter Goes*, alwaar hij den dienst waarnam tot in 't jaar 1734, leidende van dien tijd af tot in 1739, een stil leeven, zig enkel met zijne Letter-Oeffeningen bezig houdende, in welk jaar hij te *Axel*, dat hij tot een woon- en zitplaats verkoozen had, ter Aarde besteld is.

Uit zijn eerste Huwelijk met *Adriana Saalders*, is buiten drie andere Kinderen, van hem overgebleeven *Andreas Andriesen*, waardig Predikant te *Vere*, bekend door de uitgaave van de Inhuldiging van Zijne Hoogheid WILLEM DEN VIERDEN 1748, en andere, zoo Taal- als Dichtkundige werken, volgens wiens bericht wij dit in staat zijn te melden. En uit het tweede Huwelijk van *Jacobus Andriesen*, met *Elisabeth de Waal*, is overgebleeven eenen Zoon *Jacobus*, en een Dochter *Elisabeth*.

ANDRIES WOUTERS. Zie WOUTERS (*Andries*).

ANDRINGA, een eigen geërfde Plaats in 't Kwartier van *Zevenwolden*, onder *Utingaradeel*, bij het Dorp *Oldenboon*, behoorende aan 't geslacht van dien naam, doch onderscheiden van een anderen *Adringa*, in *Franekaradeel*, bij de Dorpen *Zweins* en *Peins*, en van een ander in de Grietenij van *Lemsterland*.

Zie BACHIENE *Geographie der Nederlanden*, A. bl. 2357 en 1320. *Geogr. Woordenb. van Friesland*, bl. 120.

ANDIJK, een Dorp in Noord-Holland, onder 't Baljuwschap van *Hoorn*; eenige houden dat de rechten naam te zijn *Oudijk*, *Oud-dijk*, *Oudendijk*, andere *aan den Dijk*; heeft Kerk en Predikant, staande onder 't Klasfis van *Enkhuizen*; de Naamsoorsprong hier van werd afgeleid uit deszelfs gelegenheid, na bij den Dijk, ten noorden van *Lutjebroek*. Dit Dorp is niet zeer oud, was voorheen maar een Buurt van eenige Huizen, zijnde de Kerk 'er eerst gesticht in den Jaare 1667, waarom dit Dorpje bij de Noordhollanders, nooit anders dan het *Nieuw Kerkje* genaamd werd.

Zie VAN DER HOUVE, BRUGMAN voor de *Chronijk van Schrieversius*, BACHIENE.

ANEM,

ANEM, een A
der het Land-Dr
in eigendom bebo
nosse van *Dellam*.

ANEM, een
Nederl., een k

ANEM, een dr

en Naamloos Sc
renten genoemd

an *Utrecht*, in 't

Luyden ijlede

van daar naar *Dr*

beegene *Moeras*,

deelig was, de n

de regterzijde v

telde verhaalt e

ren van *Willebr*

lange daarna do

den 14den Octo

boeting van O

van *Jonkvrouwe*

Ennius geboekt

Het zelve leid

Nopens deezen

men 't volgende

„ Bischof van

„ gereisd, om

„ is op eene M

„ dag, van de

„ de Graaf van

„ wel 200 Rid

„ meer dan 400

„ *Œrnigeni*: r

„ ter plaatse bij

„ voor *Ridders*

„ *Theodoricus*,

AOEM, een Adelijk Huis in de Provintie van *Overijsfel*, onder het Land-Drostämpt van *Zalland*, digt bij *Hugenvoorde*, in eigendom behoorende aan Vrouwe *Anna Elisabeth*, Baronesse van *Dellam*, Douariere van *Bentink*.

ANFMA, een eigen geërfde Hofftede in de Grietenij *Franekeradeel*, een kwartier uur oostwaard van *Ried*.

ANEM, een droevendaal en vervloekt oord, zo als het door een Naamloos Schrijver, van een der oude Utrechtsehe Parkamenten genoemd wordt, waaromtrent *Otto den Tweeden*, Bisfchop van *Utrecht*, in 't Jaar 1227 met zijn Leger van *Herdenberg* naar *Koeverden* ijfende, zijne uitterfte Hutte heeft nedergeslagen, en van daar naar *Drenthe* ten strijd trok, tot aan het naast aangeleegene Moeras, dat voor hem en de zijne ten uitterften na-deelig was, de naam is nog in wezen, bij sommige Hutjes aan de regterzijde van de *Vegt* tegen over *Gransbergen*. Even het zelfde verhaalt ook *Emo van Werum*, en na hem *Beka* in 't leven van *Willebrord*, die daar bij doet dat de Drentenaar niet lange daarna door Bisfchop *Wilbrand*, zijnen Opvolger, op den 14den October 1229, overmeesterd, (volgens *Emo*) tot boeting van *Otto's* dood, op dezelve plaats een Klooster van Jonkvrouwen hebben gesticht, dat naderhand, gelijk het *Emmius* geboekt gevonden heeft, naar *Afchen* verplaatst is. Het zelve leid van *Koeverden* omtrend vier duizend schreden. Nopens deezen *Otto* en den slag te *Anen* voorgevallen, leest men 't volgende bij *Albert van Staden*, op het jaar 1227. „ *Otto* „ Bisfchop van *Utrecht*, is naar *Drenth*, van ouds *Holfelde*, „ gereisd, om de baldadigheid der Vriezen te temmen, maar „ is op eene Moerasfge plaats, 's Woensdag op *St. Pantelons-* „ *dag*, van de Boeren dood gefchooten; op dezelve plaats is „ de Graaf van Gelderland ook gekwetst, sneuvelende aldaar „ wel 200 Ridders, (*Beka* en meer andere zeggen, dat 'er „ meer dan 400 zijn gebleeven: *Plusquam quadringenti milites* „ *Æ armigeri*: maar *milites* zegd *Buchelius*, word misfchier hier „ ter plaatse bij *Beka* voor Soldaaten, en bij *Albregt van Staden* „ voor Ridders genomen) of Ridders Zoonen, gefneuveld. „ *Theodoricus*, Proost van *Deyenter*, en 's Bisfchop Broeder is „ 'er

„ 'er ook gewend , en ten zevenden dag daarna gestorven.
 „ Het lichaam van den gedooden Bisfchop, is onder een groot
 „ gejammer van de Geestelijkheid en 't Volk naar *Utrecht* ge-
 „ bracht, en in de *St. Maartens Kerk* begraaven.”

Zie *ALTING Belg. Germ. Inf.* pag. 2.

ANFRIED, *Ansfried* of *Anfried*, wierd fchoon hij gehuwd was, in 't jaar 994 de XVIIIde Bisfchop van *Utrecht*. Na dat hij eenige jaaren, in den Echten staat had doorgebracht, namen hij en zijne gemalin, *Hilswindis* Gravinne van *Strijen*, beiden den geestelijken staat aan. De reden daar van vindt men in de *Oude Hollandsche Kronijk*, en bij *D. Mutzaerd* in zijne *Kerklijke Historie*, deezen te zijn. **ANFRIED** Heer van *Driel* bij *Bommel*, had zijne woning in dat Dorp. Zijne zeer Edele Gemalin, ftond volgens het verhaal alle nachten op, en ging buiten weten van haaren man uit. Een van zijne Dienaars dit bemerkende, gaf 'er hem kennis van, zonder echter te kunnen zeggen, waar zij ging. *Anfried*, 't zij door minnenijd of iets anders gedreeven, volgde haar, zag dat ze aan de deur van een Kappeltje, bij het bouwhuis der Prootsdij, onder eenen vlierboom nederboog, en daar haare gebeden, met het hoofd ter aarde geboogen deed. Onder haar gebed, fcheen zij van een groot en fchoon hemelslicht omgeeven te zijn: Dit ontzette Heer *Anfried* zodanig, dat hij van dien tijd af aan haar in zeer groote eere hield; en nam met een het opzet, om zijnen dienaar te dooden, wegens het kwaad vermoede, dat hij in hem verwekt hadde: maar zij verhinderden zulks, door hem voor oogen te fteilen, dat de knegt, reden van argwaan hebbende, als een getrouwe dienaar gedaan had, met hem zulks bekend te maken. Die woorden zeggen de Roomfchgezinden Schrijvers, deden hem van voorneemen veranderen; en om haar in vroomheid te evenaaren, verliet hij met haar de waereld, ontving de wijng enz. Wij behoeven niet te zeggen, dat veele van gemelde Schrijvers, hier van een grooten ophef maken: maar dit moeten wij zeggen, dat noch *Beka*, noch *Veldenaar*, noch *Diedenhoven*, geen 't minste gewag van deeze Legende maaken: dus wij wel haast gelooven zouden, dat dezel-

ver

ven in lateren tijd
 in de deftigheid
 voorbijgegaan is.
 bekende *BRAVIA*
 kenaar er niets
 zeer zekkerig t
 ten ons, dat *Anf*
 Hoij en *Teisterba*
 zine Vrouw *Hilsw*
 noemt hem *Grav*
 en goed aantal d
 versgemelde goe
 rechtliche Kerke,
 van *St. Maarten*.
 's mans heilighed
 alle zijne tijdelijk
 dienst van God, e
 Inventaris van: n
 Hoij; aan die ve
 tuur-hand of pant.
 lijkhed van Hoij
 dere goederen,
 fchop *Teisterbant*,
 en zinderdeels aar
 heurigste onderzo
 deel zijner Heerl
 tuur-hand, *Alina*
 zulker wijze dat
 en *Utrecht* zoude
 volgens *VELDEN*
 en gedeeltelijk i
Alena, daar onde
 hand zegt *PONR*
 kant, bij de Graa
 noomen, nergens
 e daar van te g
 't zij, bij 't l

ven in lateren tijd verdicht, en door die drie gemelde Mannen, om de deftigheid in hunne schriften te bewaaren, met opzet voorbijgegaan is. Ook vindt men hier van niets gemeld in 't bekende BATAVIA SACRA. Ja zelfs heeft de kundige Aante-kenaar 'er niets van, wiens gewoonten anders, is de zaaken zeer naaukeurig te onderzoeken. *Pontanus* en anderen berichten ons, dat *Anfried*, die ook bij den naam van Graave van *Hoeij* en *Teisterbant* bekend is, in een Klooster ging, na dat zijne Vrouw *Hilswendis* overleden was. *Sigbertus van Gemblours*, noemdt hem Grave van Braband, waar door men verstaan moet een goed aantal dorpen en landen in Braband gelegen. Van de eerstgemelde goederen schonk hij een groot deel aan de Utrechtsche Kerke, of gelijk men toen gewoon was te zeggen, aan *St. Maarten*. De Oude Hollandfche Kronijkschrijver, om 's mans heiligheid noch hooger in top te heffen, zegt, dat hij alle zijne tijdelijke goederen, om Gods wil gaf, en om den dienst van God, daar mede te vermeerderen, maakt hij 'er den Inventaris van: namentlijk aan de kerke te *Luik* het Graaffchap *Hoeij*; aan die van *Utrecht* het Graaffchap *Teisterband* en *Bratus-bandt* of *pant*. Gemelde *Mutzart* zegt: dat hij de Heerlijkheid van *Hoeije*, aan de kerke van *Luik* gaf, en zijne verdere goederen, waar onder het voornaamste was het Graaffchap *Teisterbant*, eensdeels onder zijne Vrienden verdeelde, en anderdeels aan 't Bisdom *Utrecht* hechtte. Doch de naaukeurigste onderzoekers, berichten ons, dat *Anfried* het meeste deel zijner Heerlijkheden (zijnde *Hoeije*, *Teisterband*, en *Bratus-band*, *Altena*) aan zijne bloedvrienden uitdeelde, doch zulker wijze dat zij die als Leenen der Bisdommen van *Luik* en *Utrecht* zoude bezitten. Het Graaffchap *Teisterbant*, lag, volgens *VELDENAAR*, bij *Thiel* in de *Betuwe* en *Thieterwaard*, en gedeeltelijk in de *Bommellerwaard*, ook plag het land van *Altena*, daar onder te behooren. (Zie TEISTERBANT). Naderhand zegt *PONTANUS*, is den naam van 't Graanschap *Teisterbant*, bij de Graaven van *Zutphen* en Vorsten van *Gelder* aangenoomen, nergens anders om, dan, om dat ze een goed gedeelte daar van te geef gekreegen hadden en bezaten. *Anfried* nu 't zij, bij 't leven of na den dood van zijne Vrouwe in 't Kloos-

gestorven.
er een groot
Utrecht ge-

bij gehuwd
t. Na dat
bracht, na-
Strijen, bei-
vindt men
erd in zijne
van *Driel* bij
Edele Ge-
en ging bui-
naars dit be-
te kunnen
nijd of iets
e deur van
nder eenen
het hoofd
een zij van
dit ontzette
aar in zeer
zijnen die-
hij in hem
hem voor
hebbende,
lks bekend
den Schrij-
n om haar
e waereld,
ggen, dat
ophef ma-
noch *Vel-*
deezee *Le-*
dat dezel-
ven

Klooster gegaan zijnde, oeffende zig zodanig in 't leezen van Godvrugtige Boeken, dat men hem, na den dood van Bischof *Balduines*, den Bischoppelijken Stoel waardig achtte, en zo gezegd is, wierd hij daar toe in 't jaar 994 gekooren. In 't jaar 1005 heeft hij het klooster *Hohorst*, naderhand den *Heiligenberg* geheeten, gesticht, digte bij *Amersfoort*. De daar in zijnde Monniken waren van de order van *St. Benedictus*. Tot onderhoud van 't zelve gaf hij volgens oude brieven, het geen hem behoorde in (de Broerschappe Drijele) *Driel*, de helft van de Tol en de Munte te *Fuchte*; 't *Bosch* van *Ermeloe* een dorp bij *Harderwijk*; en 't vierde deel van 't *Bosch* in *Faghoute*, te zamen met de *Hofftede* en *Berg Hohorst*, nevens de aangrenzende *Manfen*, *Boschen*, *Weijden*, enz tot aan *Stoutenburg* toe; verder de vlekken *Hesen* en *Zoijst*, behalven noch de kerken van *Ermeloo*, *Groningen*, *Dockingen*, *Mafemunster*, *Lievemunster*, *Leijre*, *Schwindrecht*, *Humerte*, en *Loijsdon*. In 't jaar 1005 omtrent de stichting van 't gemelde Klooster, wierd *Anfried* blind aan zijne beide oogen, toen ging hij in 't Convent als Monnik, en leide een devoot en stigtelijk leeven naar de wijze van dien tijd, tot dat hij aldaar overleed na dat hij 14 jaaren de Bischoppelijke waardigheid bezeeten had. Eenige stellen zijnen dood op den 3den May 1008 en anderen waar onder *Heda* als de zekerste geteld wordt, doch 'er zijner die denzelven 2 jaaren laater stellen. Hij is begraven in 't gemelde Klooster. De Schrijver van 't *Batavia Sacra*, 1 d. bl. 633 voegt hier bij, dat, die van *Utrecht* met geweld zijn lichaam van daar gehaald hebben, zonder acht te geeven op den tegenstand van de Abdisse *Benedicta*, zijne Dochter, die met geweld haar Vader daar wilde begraven hebben, en zegt volgens *Heda*, dat hij begraven is, in den Dom, aan de Zuidzijde, staande zijn gedachtenis, op den Geestelijken dagwijzer aangeteckend op den 3den Maij. Hij is op één na de laatste der Bischoppen, die in de *Catalogus* van *Suffridi Petri* voor zijnen naam met de letter S (*Sanct*) pronkt.

Het dunkt mij overtollig, *HALMA* in 't uitschrijven van het geen van deeze *Anfried* of *Ansfried*, in 't *Batavia Sacra*, en deszelfs Aantekeningen na te volgen, om reden dat wij het

voor-

voortaanste dar v
 megd. Dan dit vol
 gen, op het zeggen
 gens d'Outreman,
 Zoon geweest va
 Brantfche Hist
 met Gerberga, de
 gen; deeze Lamb
 Graaf van Loven
 Hertog van Lothe
 werd door Keize
 Zoon van Godefri
 melde d'Outreman
 Regeering gevolg
 nik van Affigem
 naderhand Bisch
 duidelijc, dat Lan
 ritus, dat echter
 schap Loven, om
 getoond, dat hij
 En *Heda* verha
 dat hij ook een
 Thoren, in Luik
 vrouwe Nonne in
 daarin ook Abdis
 Stigteresse van g
 hare Ouderen he
 zegt deeze van he
 behoeven van de
 staan van 't Gra
 op verzoek van
 goedgkeurd, ma
 te Hij afstand h
 hem op de Mu
 den." —
 Ook vindt men
 oor hem aan de

voornaamste daar van reeds in 't bovenstaande hebben ingevoegd. Dan dit volgende schijnt ons toe eenig licht bij te brengen, op het zeggen van de *Luiksche Chronijkschrijver*, „ Volgens „ gens d'Outreman, in zijne Historie van *Valencijn* is hij de „ Zoon geweest van *Lambertus*, Grave van *Loyem*, die in de „ Brabandsche Historie wel bekend is, en die getrouwd was „ met *Gerberga*, de Dochter van *Karel*, Hertog van *Lotharingen*; deese *Lambertus* was *Diyæus*, van zijns Vrouws wege „ Graaf van *Loven* enz., en hij had van rechtswegen ook „ Hertog van *Lotharingen* moeten zijn: maar dit Hertogdom „ werd door Keizer *Hendrik den Tweeden* gegeven aan den „ Zoon van *Godefriedus*, Grave van *Ardennes*. Volgens gemelde d'Outreman, zou onze *Anfried* zijnen Vader in de „ Regeering gevolgd zijn. En *HEDA* heeft zelfs uit de Kroon „ nijk van *Affligem* gelezen, dat *Anfried* Hertog van *Brabant*, „ naderhand Bischof van *Utrecht* werd. Maar *Diyæus* zegt „ duidelijk, dat *Lambertus* is opgevolgd door zijnen Zoon *Hericus*, „ dat echter verstaan zal moeten worden van 't Graafschap „ *Loven*, om dat wij reeds uit *S. Gemblours* hebben aangetoond, „ dat hij in *Brabant* veele goederen bezat.”

En *HEDA* verhaalt van hem uit de *Luiksche Jaarboeken*, „ dat hij ook een Nonne-Klooster heeft gesticht in het Dorp „ *Thoren*, in *Luikerland* gelegen, daar gemelde zijne Huisvrouwe „ Nonne in geworden is. Hunne Dochter *Benedicta* is „ daarin ook Abdisse geweest, en wordt 'er voor een mede „ Stigteresse van gehouden, voor zo veel als zij de giften van „ hare Ouderen heeft goedgekeurd en bevestigd. En verder „ zegt deese van hem dat hij in handen van *Otto den Ilden* ten „ behoeven van den Bischof en de kerk van *Luik* heeft afge- „ staan van 't Graafschap *Huij*; en dat *Otto* deezen afstand, „ op verzoek van de Keizerinne *Theophania* niet alleen heeft „ goedgekeurd, maar zelfs ook ten behoeve van de *L. V. Kerk* „ te *Huij* afstand heeft gedaan, van alle zijne rechten, die „ hem op de Munt, de Tol, en anderzins, daar behoorden.” —

Ook vindt men bij *Heda* den Giftbrief van de Goederen, „ door hem aan de kerk van *Utrecht* geschonken; schoon hij tevens

vens geweldig klaagt, over eenige Heeren van *Wezemaal*, die een gedeelte daar van met geweld tot zig getrokken hebben, en door een valsche Godvruchtigheid geschonken aan de Abdij van *Tongerloo*. Maar die groote hansfen ('t zijn 's mans woorden) hebben onzen Heer niet kunnen bedriegen, want hun geslacht en naam die eerst zo berucht was, is nu al uitgestorven.

Zie HALMA en reeds op dit Art. genoemde Schrijvers.

ANGELIEN een Volk, dat deszelfs woonplaats had, omtrent de stroomen *Plava* en *Albis* ofte *Elve*; beslaande de helft van het Hertogdom *Lunenburg* en het Westergedeelte van dat van *Meklenburg*. Deeze worden mede geteld onder die volken, welke omtrent het jaar 451 onder 't geleide van *Hengist* en *Horfa*, den tocht naar *Brittanie* ondernamen.

TACITUS en VAN LOON *Aloude Historie*, Iste deel, blad. 236.

ANGELOO of *Angerloe*, en ook wel *Angeler*, een der Dorpen van het Graaffchap *Zutphen*, onder het regteramt van *Doesburg*. Toen geheel *Gelderland* en *Zutphen* in 't jaar 1574 moest opbrengen 75000 guldens, stond *Zutphen* als een der vier kwartieren, daar in geschat op 14475 guldens, en daar toe betaalde, het rechteramt van *Doesburg* als een zevende deel 1293 guld. 7 ft. 6 en een tweede penn. waar van, dit dorp opbragt 472 gl. 15 ft. en 3 penn. Dit dorp legt een weinig bezuiden gemelde stad *Doesburg*. *Otto van Bemmell*, stond in 't jaar 1274 al zijn recht, dat hij op dit Dorp, op *Beinhem* en *Enghuizen* had, af, aan 't Klooster *Bethlehem*. Voorheen behoorde het aan de Vorsten van *Kleef*, doch in 't algemeen is men van gevoelen, dat het ten tijde der Oostenrijksche Regeering, door de Graaven van dat Huis, weder onder *Zutphen* gebragt is, daar het in ouder tijden aan behoord had. De Gereformeerden, die alhier een kerk hebben, worden door een Predikant bediend, waar van wij als de eerste genoemd vinden *Gellius de Bouma*, Ao. 1610. De Heer van *Angeloo* stelt aldaar een Richter en Advocaat Fiscaal aan, de eerstgenoemde is tevens Stadhouder, en Griffier van de Leenen, die onder de Heerlijkheid *Bronkhorst* behooren. —

HAL-

HALMA bl.

SECTEN

ANGELO (*Ossorio*)

het bevel van den

velast werd, met de

wij bij vader gelege

de *Vissings* reeds

hadden uitgedreever

ANGELOROK, of

stampt van *Doesburg*,

ANGELUS, bijgenaam

erland bekend, e

weiden: het geen E

strect genoegzaam te

voor hem hadden,

van eenen Engel had,

Aricus Vives schijnt

gemaakt, hem in des

zeegt: dat hij met ee

als met kostbaare ge

door den Leezer van

ningen met overtollig

vindt den stijl van zij

veel gelijkende, naa

nid *Huet*, integende

den stijl van een an

ging baigen wude,

Anderen als *Criniz*

relekkerd was, op

als men zijn eigen an

schreeven aan *B. Sc*

ten, dat men in zijn

ouderwetsche woord

te verdediging van

zij goede schrijvers

onbruik geraakt

hi zig op *Cicero* ber

W DEEL.

HALMA bl. 68. VAN DER HOEVE, 1 deel, fol. 83.
SLIGTENHORST, 6de boek, bl. 100.

ANGELO (*Offorio*) een der Spaansche Legerhoofden, onder het bevel van den Hertog van *Alba*, in 't jaar 1572, welke belast werd, met de bewaaring van *Vlisfingen*, dan aldaar (zo wij bij nader gelegenheid zullen zien) het hoofd stiet. Wijl de *Vlisfingers* reeds voor zijne komst de Spaansche bezetting hadden uitgedreeven.

ANGELOBROEK, of *Angerlobroek*, is een *Boerschap* in 't Rich-teramt van *Doesburg*.

ANGELUS, bijgenaamd *Politianus*, is onder de geleerden van Nederland zo bekend, dat het vrugteloos zijn zoude, zijnen lof uittebreiden: het geen *Erasmus* en *Scaliger* van hem gezegd hebben, strekt genoegzaam tot bewijs van de achting, die de geleerden voor hem hadden, de eerstgemelde zegt; *dat hij het verstand van eenen Engel had, en een wonder der natuur was*. Doch *Ludovicus Vives* schijnt van gevoelen geweest te zijn, dat *R. Agricola*, hem in destigheid van stijl te boven gieng: want deeze zegt: dat hij met eenige uitgezogte woorden, en spreekwijzen, als met kostbaare gesteenten zocht te pronken, leidende daar door den Leezer van de zaak af; overlaadende zijne redeneringen met overtollige woorden, en spreuken. *J. Scaliger*, vindt den stijl van zijne brieven mede al te hoogdravend, en te veel gelijkende, naa die van een brommend Redenaar. *Daniel Huet*, integendeel, prijst hem, dat hij zig niet bond, aan den stijl van een ander, nog onder 't juk van slaafsche navolging buigen wilde, maar op eigen wieken dreef.

Anderen als *Crinitius*, en *J. G. Vosius* zeggen, dat hij zeer verlekkerd was, op het uitvinden van nieuwe woorden: doch als men zijn eigen antwoord over een dergelijk onderwerp, geschreeven aan *B. Scala*, inziet, dan zou men moeten besluiten, dat men in zijn leeven, meest gevallen heeft, over zijne ouderwetsche woorden; want zijn verantwoording behelst een verdediging van 't gebruik der Latijnsche woorden, die bij goede schrijvers gevonden worden, schoon door den tijd in onbruik geraakt, weder in zwang te brengen. *Scala* had zig op *Cicero* beroepen, maar *Politianus* vraagt hem, of hij

dan, *Varro, Livius; Salustius, Quintilianus, Seneca* en de beide *Pliniusen*, als Barbaaren verwerpen durft. Op de spreuk van *J. Caesar*, dat een woord, 't welk niet zeer in gebruik is, moet gemijd worden als een klip, antwoordt hij, dat die spreuk zeer goed was, ten tijden van *J. Caesar*, als ieder een Latijnsch sprak. Maar nu zegt hij is de Latijnsche spraak doorgaans onbekend, en wordt niet meer bij de Minnemoe ders, maar bij de Schoolmeesters geleerd. Die meesters, zegt hij verder, moeten zulke woorden voor de gebruikelijkste en gangbaarste houden, die uit de schriften der Ouden gehaald worden. En als *Scala* hem nader toonde, dat hij groote achting voor *Livius* en *Sallustius* had, doch niet zo groot voor *Seneca, Quintilianus* nog de *Pliniusen*, was 't zeggen van *Angelus* daar op, dat *Scala* het al te drok had, met het schrijven van Historien, en dus geen tijd om die voortreffelijke schrijvers na te zien.

Laat ons dit 'er nog bijvoegen: men vindt dat deeze *Scala* zo kiesch was, dat hij een *Hermelaus Barbarus*, om het gebruiken van het woord *Ferruminator*, den naam van *Terruminator* gaf; en zeer mild was, met het geeven van dergelijke bijnaamen, aan anderen, die zig van niet al te bekende woorden bedienen. Dit hem ook door *Angelus* te gemoed gevoerd zijnde, zeide *Scala* daarop, dat hij 't altoos zoude blijven afkeuren, als het in een onseigen zin was, waar op hij de toestemming van alle kundige moest krijgen. *Scala*, was sterk gebeeten op de letter R. en deeze driemaal voorkomende in 't woord *Ferruminator* kon hij dien brok niet verzwelgen.

ANGEREN, een Dorp in *Gelderland*, en wel in de *Overbetuwe*, na bij den *Rhijn*. In de meergemelde schatting van 't jaar 1547. droeg dit Dorp 194 guldens 6 ft. 3 en een vierde pen. De Heer *Alting* zegt hier van *Angeren*, en bij den *Rhijn*, niet verre van *Heusen*. En *Pontanus* in zijn *Geldersche Geschiedenisfen*, 6de Boek. „Hier van heeft *Otto*, Graave van *Gelderlandt*, een „deel der tienden, in 't jaar 1255, toegewezen aan 't Kloos- „ter *Gravendaal* aan de *Niers*.” Dit aanzienlijk Dorp heeft een Gereformeerde Kerk en Predikant, wordende de eerste aldaar beroepen in 't jaar 1609.

ANGJUM (zie Eerste deel bl. 29) AANGJUM.

AN-

ANGRIJVEN, ee
 den de *Em* en c
 deezer *Volleren* te
 Zo spoedig *Caesar* b
 heeft hij kunne tro
 moord doen boeten
 hand weder met d
 ongedamen smaat te
 heid hadden. De
 en, met stroomen
 lepe poelen en mo
 an de eene zijde
 hadden opgehoogd.
 met al hun moed,
 tende wapenen der
 ing deed *Caesar* een
 sbe opschreef: dat
 lende, de *Volken* tu
Mars, *Jupijn* en *Ju*
 deeze wedelnaag de
 ren verpligt, hun a
 wilden zij verziffen
 werd; men siet de
 jaar 771, na de stic
 geboorte van Christi
 winning die Germa
 hunne woonplaatzen
 haalde, Zie *TACITUS*
 ANOWIARD, zie F
 ANHOLT, en ook
 de *Nederlanden*, in
 sel, op de *Grenzen*
 ter. Zijnde eene H
 van den *Berg*, tusse
 stikken hebben ove
 mbok, dat de Hee
 lofd had dan den

ANGRIVARIEN, een Volk welke hunne woonplaats had, tusfchen de *Eems* en de *Wezer*. P. CLUVERTUS, meent den naam deezer Volkeren te vinden in de stad en het Dorp *Engeren*. Zo spoedig *Cæfar* bericht kreeg van den afval deezer volken, heeft hij hunne trouwloosheid, door *Sertinus*, met brand en moord doen boeten, dan dit belette niet, dat zij zig naderhand weder met de Germaanen vereenigden, die om den hun aangedaanen fmaat te wreken, zig ten ftrijde tegens de Romeinen bereid hadden. De ftandplaats hier uitgekoozen, was beflooten, met ftroomen en bosfchen, en de laafte, omgeeven van diepe poelen en moerassen, uitgezonderd, dat de *Angrivarien*, aan de eene zijde hunne ftandplaats, met een breeden dijk hadden opgehoogd, om zig van *Cherufcen* te fcheiden, dan met al hun moed, moesten zij op dat pas, voor de zegevierende wapenen der Romeinen bukken, en op deeze overwinning deed *Cæzar* een tros van wapenen flichten, met het trotfche opfchrift: *dat het heir van Tiberius Cæfar, afgeoorloofd hebbende, de Volken tusfchen Rijn en Elve, die gedenkteeken en Mars, Jupijn en Augustus geheiligd had.* De *Angrivarien*, door deeze nederlaag der *Germaanen*, zig hulploos vindende, waren verpligt, hun aan de magt der Romeinen te onderwerpen, wilden zij vergiffenis ontvangen, die hun daarop gefchonken werd; men ftelt deeze onderwerping gefchied te zijn, in 't jaar 771, na de ftichting van Rome, en in 't 18de. na de geboorte van Christus. Niet min zegepraalend was de overwinning die *Germanicus*, op deeze en andere Volken, die hunne woonplaatzen aan de Elve hadden, kort daar na behaalde, Zie TACITUS, tweede Jaarb. Cap. 8, 19, 22, 41.

ANGWIJRD, zie Eerfte deel bl. 29. op AANGWIRDEN.

ANHOLT, en ook wel *Aanholt*, een fteedje in de Vereenigde Nederlanden, in t. Z. O. van *Zutphen*, aan den ouden *Ysfel*, op de Grenzen van 't Land van Kleef en 't Bifdom *Munfter*. Zijnde eene Heerlijkheid aan 't einde van 't Graaffchap, van den Berg, tusfchen *Yfelmonden* en *Emmerik*. Groote verfchillen hebben over 't zelve plaats gehad, ftellende die van *Anholt*, dat de Heerlijkheid was een *Rijksleen*, en geen overhoofd had dan den Keizer, daar die van *Gelderland* zig tegen

verzetten, en in 't jaar 1700, nog met den Grondheer, om-
twistten. Dan men vindt echter, dat *Anholt* zo wel als
Bredevoort in 't jaar 1532, op de schattings lijsten van 't Graaf-
schap Zutphen, is aangeflagen, en op zekere somme gesteld.
Hertog *Karel van Gelder*, deeze Heerlijkheid *Jacob van Bronk-
horst* door magt van wapenen ontnomen hebbende, droeg de-
zelve, volgens *Slichtenhorst* in 't jaar 1537 ter Leen op aan den
Heer *Dirk van Bronkhorst*, Vrijheer van *Batenburg*, die hij we-
der in gunst had aangenoomen; en van der *Houve* zegt: dat
ze om voorgemelde reden, in de gedaane schatting, van 't jaar
1547. bedraagende 184 gl. 2 ft. 6 een tweede penn. weiger-
den te voldoen. In 't jaar van 1578, tekende de Heer van
Anholt, na dat hij zitting onder de Geldersche Edelen genom-
men had, als Bannerheer de vermaarde *Unie van Utrecht*. Dan
naderhand weder de Spaansche partij gekoozen hebbende werd
het Stedeken *Anholt*, in 't jaar 1580 door den Gelderschen Over-
ste *Hegeman* uitgeplonderd en verbrand. In 't jaar 1717 be-
weerde, de Baron *Heems*, als afgezant van den Keizer, bij
Hunne Gr. Mog., dat *Anholt*, onafhankelijk van Gelderland
was, tegens welk verhoog, de Staaten dier Provintie, hun
recht breedvoerig aantoonde, welk verschil als nog onbeslist
zijnde, oorzaak is, dat op *Anholt* als noch geen recht van
Oppermagt door Gelderland geoeffend wordt.

ANJOU (Hertog van) zie ALENCON.

ANKER (K.) was in 't jaar 1666, Kapitein, in dienst van 't
Edele Mog. Collegie ter Admiraliteit van 't Noorderkwartier,
door gebrek aan Volk moest hij nevens nog eenige anderen,
met zijn schip *de Eendragt*, voerende 44 stukken, of schoon hij
behoorde, onder de Vloot van den LuitenantAdmiraal *Jan Kor-
nelisz. Meppel*, in Noord-Holland blijven, en dus ook verstooken
blijven van de Eer, der overwinningen op de Engelschen
behaald op den 11den Junij; dan de Vloot op den 4den Julij
weder in zee geloopt zijnde, bevond hij zig bij dezelve,
en had rijkelijk zijn aandeel in 't vreeslijk gevegt, dat tus-
schen de Hollandsche en Engelsche Vlooten voorviel, op den
4den Augustus, dien noodlottigen dag, voor zo veele van de
vermaardste Nederlandsche Zeelieden van dien tijd. De Ad-
mi-

miral van Meppel,
leikwartier, bestree
Admiraal van de bla
't schip *Almaar*,
van der Staat, teg
en deede dus med
gellie, op den 7de

BRANDT

248,

ANKEVEN, een a
niet zo Goudhoev
de Franche zig in
en een gedeelte van
onder ook van Na
eenig Volk in 't G
deze beide Poster
door eenige tekener
de, kwamen terfde
om gemelde Stad N
op geformeerd had
te hulpe te komen
het Staatliche Volk
land, om een oog t
mocht. Op den 7de
Schanse, door de E
met veertig Mannen
eenige Huizen in 't G
tooning, als ot zij c
van den Oversten
doch deere met een
tegenwoordigheid v
haast uit Muijden de
op den 9den dier N
een sterke magten,
dat ze met groot
verlooren maar één
then binnen Naar

ondheer, om-
te zo wel als
van 't Graaf-
nime gesteld.
ob van Bronk-
e, droeg de-
en op aan den
, die hij we-
ve zegt: dat
g, van 't jaar
penn. weiger-
de Heer van
Edelen geno-
Utrecht. Dan
ebbede werd
erfchen Over-
jaar 1717 be-
ten Keizer, bij
van Gelderland
rovintie, hun
s nog onbeslist
een recht van

in dienst van 't
oorderkwartier,
enige anderen,
n, of schoon hij
lmiraal *Jan Kor-*
lus ook verftoo-
de Engelfchen
o den 4den Julij
g bij dezelve,
vegt, dat tus-
orviel, op den
o veele van de
tijd. De Ad-
mi-

miraal van *Meppel*, en onder die de Kapiteinen van 't Noor-
derkwartier, bestreedten met mannenmoed, de Engelsche Vice-
Admiraal van de blaauwe vlag. En in 't jaar 1672 voerde hij
't fchip *Alkmaar*, en bevond zig mede onder de Vloot, die
van den Staat, tegens Engeland en Frankrijk gezonden was:
en deelde dus mede in de heerlijke overwinning, op de En-
gelsche, op den 7den Junij voor Soulsbaaij behaald.

BRANDT EN CENTEN, *Hift. van Enkh.* 2de deel, bl.
248, 251, 281.

ANKEVEEN, een aanzienlijk Dorp in 't Nedersticht van *Utrecht*,
en niet zo *Goudhoeven* zegt, onder *Naarden* behoorende Toen
de Fransche zig in 't Jaar 1672, van de Provintie van *Utrecht*
en een gedeelte van *Holland* hadden Meester gemaakt, en daar
onder ook van *Naarden*, werd door Prins *Willem den Derden*
eenig Volk in 's *Graveland* en 't Dorp *Ankeveen* gelegd, om
deeze beide Posten te bewaaren. De Franschen hier van
door eenige tekenen uit *Naarden* en *Amersfoort* verwittigd zyn-
de, kwamen terstond met eenige duizend Man aantrekken,
om gemelde Stad *Naarden*, (daar zijn Hoogheid een aanflag
op geformeerd had, maar toen niet ter uitvoer gebracht werd)
te hulpe te komen, dan op hunne komst vonden zij dit door
het Staatfche Volk verlaaten, en trokken daarop naa 's *Grave-*
land, om een oog te houden of de Prins den aanflag hervatten
mocht. Op den 7den October deden zij een aanval op een klein
Schansje, door de Hollanders in der haast opgeworpen, en bezet
met veertig Mannen, dat zij ligtelijk veroverden, en verder
eenige Huizen in 's *Graveland* verbrandden, maakende een ver-
tooning, als of zij op de *Ankeveensche Brug*, daar het Regiment
van den Oversten *Stokheim* geposteerd lag, wilde aanvallen,
doch deeze met een zonderlingen moed, en aangefpoord door de
tegenwoordigheid van den Veld-Marschalk Prins *Maurits*, in aller-
haast uit *Muijden* derwaarts gereeden, werden de Franschen (die
op den 9den dier Maand, 's voordemiddags ten elf uuren, met
een sterke magt en geweldige furie aanvielen) zodanig afgeslagen
dat ze met groot verlies deinzten moesten, de besprongen en
verlooren maar één enig Man, zijnde een Kapitein. De Fran-
schen binnen *Naarden*, trokken om deeze schade en schande te

wreeken, den 26sten November (N. S.) uit, meenende *Ankeveen* in asche te leggen, maar intuschen dat zij bezig waren met eenige Huizen aantesteeken, wierden zij door een partij Staat-sche zodanig begroet, dat ze met der haast naar *Naarden* te rug trokken. Dit Dorp behoort in 't Kerklijke onder *Amersfoort*.

ANKEVEERE, een der Polders in *Zuidbeveland*, ten Westen van Heer *Arentskerke Polder*, bestaande 259 gemete en 175 roeden, waar van de Waterpenningen thans tien schellingen zijn; deeze Polder, die zwaare lasten tot de Dijkwerken te dragen heeft is daar door van de Staaten van *Zeeland* vrijdom vergund, van alle de gewoone en buitengewoone Staaten Penningen, en van de twee Schellingen op ieder gemeet, voor den tijd van veertien jaaren, welke tijd in het jaar 1758 verscheenen was.

ANLOO, een der Dorpen van 't Landschap *Drenthe*, onder den *Dingspil* of Regtbank van 't *Oostermoor*, zijnde een Schout-schap, hebbende Kerk en Predikant, staande onder 't Clasfis van *Noordervoord* en 't *Oostermoor*.

„ *Anloo*, (zegt de Heer *ALTING*) onder de zesde *Dingspil*, of *Rechtbank* van *Oostermoor*, heeft den naam bekomen van „ *Annen*, de naaste buurt, zijnde in een lagen grond; en van „ 't *Loo*, dat is een verheven plaats, die het beslaat 1300 „ schreden van de *Stad Groningen*. Breder gewag is hier van „ in de *Grieven van Werden*.”

Zie *Not. Germ*, pag. 2.

ANNA van *Egmond*, eenige Dochter en Erfgenaam van *Maximiliaan*, Graave van *Buuren* en *Leerdam*, eerste Gemalin van *Willem den Eersten*, Prinse van *Oranje*, waar mede zij met gunstige toestemming van Keizer *Karel den Vijfden*, in 't jaar 1551, in een Echt verbonden werd, en door welk Huwelijk alle de groote Goederen uit de Huizen van *Buuren*, als de Heerlijkheden van *Ysselstein*, *St. Maartensdijk*, midsgaders *Cortegeene* enz, in het Huis van *Oranje* overgebracht. Dit doorluchtig Huwelijk werd in het jaar 1558 door den dood vernietigd, stervende deeze Prinse in het vijf en twintigste jaar haares onderdoms, nalaatende eenen Zoon *Philip Willem*, en eene Dochter *Maria*, die naderhand getrouwd in met *Philips*, Graave van *Hohenlo*.

A N
 Anxi, Aartsbischop
 Maximiliaan, verloof
 te daarna in 't jaar
 in Tweede, Konink
 te Pauze zijn di
 waar vanden Preside
 zehre vergaderinge
 in een Zaal van 't
 (bid) op den 28ste
 haaten met een be
 Gemalin door Neder
 van Spijze meende
 wille te zijn, werd
 (schappen, een gesch
 raad en Nederland
 der bijzondere Provi
 op den 19den van A
 te Nijmegen te zijn
 die van Holland 28
 gedragen worden. —
 Lid van het voorstel
 te vestrekken, tot h
 te Nijmegen te ver
 bij den Herzog gef
 aandeel in de toeger
 hoog zijde in de v
 op de wijzen der
 misnoegd over die
 gende: dat, dit was
 willige gijt, om de
 van hunnen Landst
 Vorstin aangeboden
 stouische Philips zig
 Holland in 't bijzo
 gaf de Vorstin zig
 haare twee Broeder
 gehaald. — Men

ANNA, Aartshertogin van Oostenrijk, en Dochter van Keizer Maximiliaan, verloofde Bruid van Karel, Erfsprins van Spanje, en daarna in 't jaar 1570, de vierde Echtgenoot van Philips den Tweeden, Koning van Spanje, die haar Oom was; doch de Paus gaf zijn dispensatie tot dit Bloedschandig Huwelijk, waar van den President van 't Hof van Holland dat (toenmaals derzelve vergaderinge niet op het Hof zo als tegenwoordig, maar in een Zaal van 't Klooster der Predikheeren in 't Voorhout hield) op den 28sten Julij kennis gegeven werd; gemelde Staaten met een berichtende, dat 's Konings ondertrouwde Gemalin door Nederland, en van daar te Water haare reize naar Spanje meende te doen; en om den Hertog van Alba te wille te zijn, werd beslooten dat door de gezamentlijke Landschappen, een geschenk van fijne Lijnwaaten, Vorstelijk Huisraad en Nederlandsche Tapijten, versierd met de Wapenen der bijzondere Provintien, ter waarde van 100,000 Kroonen, op den 19den van Augustus, wanneer haare Majesteit meende te Nijmeegen te zijn, zoude worden aangeboden, en dat door die van Holland 28000 Guldens, in de gemelde somme zoude gedragen worden. — Met groot genoegen werd het eerste Lid van dat voorstel aangehoord, en de Staaten Bodens gelast te vertrekken, tot het verblijf van de twaalf Afgevaardigden te Nijmeegen te verzorgen. — Dan die van Holland aldaar bij den Hertog gehoor genietende, klaagden zij over hun aandeel in de toegestaane somme van 100,000 Kroonen, als te hoog zijnde in de voorheen gemaakte verdeeling. Alba, die op de wijzen der Tjirannen geen tegenspraak dulde, was misnoegd over die naauwgezetheid, (zo hij het noemde) zeggende: dat, dit was geen gewoone Bede, maar slegts een vrijwillige gift, om daar mede hunne Liefde voor de Gemalin, van hunnen Landsheer te betoonen. — De Presenten, de Vorstin aangeboden, werden zo gunstig ontvangen, dat de stuurfche Philips zig naderhant verplicht vond, de Staaten van Holland in 't bijzonder 'er voor te danken. Van Nijmeegen begaf de Vorstin zig naar Antwerpen, alwaar zij verzeld van haare twee Broeders, Albertus en Wencelaus plegtig werd ingehaald. — Men zag kort daarna twee Penningen, waarop

haare Broeders, gemelde *Albertus* en *Wencelaus*, en *Matthias* en *Maximiliaan* vertoond werden. — In de maand September nam *Anna van Oostenrijk* de reis aan naar *Spanje*, gaande van *Berge op den Zoom* naar *Zeeland*, en van daar na *Vlisfinge*, met een Vloot van 90 Zeilen, waaronder 26 Oorlogschepen, onder bevel van de Graave van *Bosfu*, om welke Eer *Alba* sterk had aangehouden, om daar door met schik de Nederlanden te verlaten, dan dit gelukte hem zo min als de Nederlanders, die geen de minste vrugt zagen van de beede die zij aan de Vorstin gedaan hadden, om bij haar aanstaande Gemaal eenige verzagting te bewerken. — Wordende na haar gelukkige overtocht, het Huwelijk den 12den November te *Segovia* voltrokken, waarop mede verscheide Penningen geslagen zijn. Volgens *STRADA*, overleed deeze *Anna van Oostenrijk* in het jaar 1573.

Zie *Resol. van Holland*, 28 Julij 1570, 9, 10 en 13 Augustus en 2 Maart 1571. HOOFD *Nederl. Historie.* fol. 216.

ANNA van Saxon, eene Dochter van *Maurits*, Hertog van *Saxon*, overleeden in 't jaar 1553, haare Moeder was *Agnes*, gebooren Landgravinne van *Hesfen*. Deeze *Anna* werd gebooren in 't jaar 1544; na den dood haarers Vaders werd zij opgevoed door den Keurvorst *Augustus*, die haar in het jaar 1561 ten Huwelijk gaf aan den Heer Prins *Willem den Eersten*, wordende de plegtigheid daarvan te *Leipzig* voltrokken. *STRADA* zegt: dat de Regentesse der Vereenigde Nederlanden, den Prins dit Huwelijk eerst trachtte te ontraden, om reden, dat zij den Lutherfchen Godsdienst toegedaan was. In de *Geschiedenissen* en vooral in 't leven van *Willem den Isten*, is te zien, wat dit Huwelijk om die zelfde reden, al moeilijkheden veroorzaakt heeft, die juist van geen gelukkig gevolg waren. Deeze Vorstin, (die de Heer *Hooft*, een wijfpootige uittermaten en ongeregeld van Leven, die haaren man smadelijk en met veele wederwaardigheden bejegende, noemd,) werd, na dat zij twee zoonen als *Maurits*, die 1566 te *Breda* overleed, en *Maurits* Prins van *Oranje*, en twee dochters, *Anna* en *Emelia* ter waereld gebracht had, in 't jaar 1575 aan den

en Matthias
 and Septem-
 ranje, gaande
 Vlissinge, met
 epen, onder
 lba sterk had
 derlanden te
 ederlanders,
 ie zij aan de
 Gemaal eeni-
 aar gelukkige
 e Segovia vol-
 geslagen zijn.
 stensijk in het
 o en 13 Au-
 derl. Historie.

, Hertog van
 er was Agnes,
 werd geboo-
 ders werd zij
 ar in het jaar
 illem den Eer-
 g voltrokken.
 de Nederlan-
 ntraden, om
 egedaan was.
 n Willem den
 de reden, al
 geen gelukkig
 oft, een wijf-
 lie haaren man
 nde, noemd.)
 1566 te Bre-
 vee dochters,
 aar 1575 aan
 den

J. Bays, delin.

Ruinl. Vinkler, sculp. 1766.

den Keurvorst te
 men weet) weder
 Doch onzeker is
 scheiding. STRAL
 ook de eenigste
 gedrag we. HA
 nigteden, ten die
 der, en doen ons
 dienst was. Dit
 door den Keurvo
 overleed den 18
 begraven. Men
 in 't Koper gebr

ANNA van Bri
 Bretagne, wiens
 Keurvorst van Ha
 NA, de Britsche
 werd in 't jaar 1
 den Prins van W
 ten Huwelijk had
 ke Vorstelijke Per
 heid den 2den
 die men te recht
 leen overeenkoms
 beeld van alle reg
 zonder van een
 tige Vorstin van
 Hoogheids rang
 den, de eenigste
 malin voor een d
 lugtigste Hoogheid
 jery meer dan ee
 gedachte altoos in
 dacht.

WILLEM CAR
 ne spruit van het
 deszelfs Vrouw

den Keurvorst te rug gezonden, hertrouwende den Vorst (zo men weet) weder bij haar leeven, met *Charlotta de Bourbon*. Doch onzeker is echter de oorzaak van deeze huwelijks-scheiding. STRADA zegt dat het om overspel was; doch hij is ook de eenigste. THUANUS schrijft het aan haar los en wulpsch gedrag toe. HARRÆUS en MULLER brengen het op de oneenigheden, tendien tyd, tusfchen de *Luthersche* en *Gereformeerden*, en doen ons denken, dat het om verschil van den Godsdienst was. Dit is zeker, dat zij, te *Dresden* komende, door den Keurvorst in bewaaring genomen werd, alwaar zij overleed den 18den December 1577, en werd zonder pracht begraven. Men heeft van Haar een overheerlijk Pourtrait, in 't Koper gebracht, door *J. Houbraken*.

ANNA van Brunswijk Lunenburg, Kroonprincesse van Groot Brittanje, wiens Grootvader was GEORGE DE EERSTE, die als Keurvorst van Hanover, na het overlijden van Koninginne ANNA, de Britsche Throon beklom, in 't jaar 1714, die gevolgd werd in 't jaar 1727 door haar Koninglijke Hoogheids Vader den Prins van *Walles*, onder den naam van *George de IIde*, die ten Huwelijk had *Carolina* Keurvorstinne van Hanover, uit welke Vorstelijke Personaadje geboore is Haare Koninglijke Hoogheid den 2den November des jaars 1709. Eene Vorstinne, die men te recht zeggen mag, dat eene opvoeding, niet alleen overeenkomstig haare hooge geboorte, maar als een voorbeeld van alle regtgeaarte kristen ouders genooten had, en bijzonder van een Moeder, die den roem had, van de verstandige Vorstin van haar tijd te zijn; en dus zo wegens haare Hoogheids rang, als uitmuntende deugden en hoedanigheden, de eenigste Prinses van haar tijd was, die tot een Gemalin voor een der beste Vorsten, (zo als men zijnen Doorlugtigste Hoogheid, den Heere Prinse van Oranje, zonder vleijerij meer dan eens genoemd vindt, en wiens onsterflijke nagedachte altoos in zegening blijven zal) konden worden uitgedacht.

WILLEM CAREL HENDRIK FRISO, de eenige overgeblevene spruit van het Doorlugtig Huis van Oranje zijnde, zo was deszelfs Vrouw Moeder, de Princesse MARIA LOUISA van

Hessen Kassel, Douariere van wijlen zijne Hoogheid JOHAN WILLEM FRISO, al vroeg bedacht, deezen haaren Vorstelijken Telg door den band des Huwelijks te doen vereenigen. Ten aanvang van de Huwelijks-sonderhandelingen, was door zijne Hoogheid, een zijner vertrouwden naar Engeland afgevaardigd; de onderneemingen te werk gesteld, scheenen in den beginne veel tegenstand te zullen ontmoeten, waar over men zig niet behoeft te verwonderen, als men in aanmerking neemt, de Hooge en Luisterrijke Pretendenten, die alle naar de Kroon-Princesse haakten. Dan de Vorstin CAROLINA, in aanmerking neemende, het belang van den Protestantschen Godsdienst, de deugden en volmaakte hoedanigheden van wijlen zijne Doorluchtigheid kennende, vond het raadzaamst het zelve doortezetten. De Koning dus mede ten voordeele van onzen Prins genegen zijnde, deed op den 13den Maj 1733, door den Hertog van *Newcastle* aan het Hooger-Huis, en door Ridder *Robbert Walpole*, aan het Parlement bekend maken, dat gem. zijne Hoogheid, de Huwelijks-voorstellen had laten doen, en na dat de Koning, die had goed gekeurt, een gevolmagtigde gezonden, om de Artikelen van 't Huwelijks-Contract te sluiten. Dat de Koning nodig gedacht had, daar van aan het Huis kennis te geven, in verzekering, dat zodanig Huwelijk aan zijne Onderdaanen alle genoegte verschaffen zou, verwagende, dat het Huis, Hun zoude in staat stellen, om aan de Princes zijne oudste Dochter, eene zodanige Dote (Huwelijks-gift) te geven, als met de tegenwoordige omstandigheden overeen zoude komen, enz. enz.

Deeze bekendmaking werd niet alleen door beide de Huizen, maar door de gansche Natie zodanig toegejuicht, dat 'er weinige voorbeelden van dergelijke algemeene goedkeuringe te vinden zijn, waar van de Dank-Adresfen der beide Huizen onwederspreekbare bewijzen opleeveren. En wil men sterker bewijs dan woorden: men zie het volgende besluit genomen door de gemeentens, hier in bestaande: „om uit het geld, dat in de Exchequer overig gebleeven was, uit de verkooping van 't Eiland *St. Christoffel* zijne Majesteit te autoriseren, de somme van Tachentig duizend Ponden Sterlings,

ma-

makende 8,800
te appliceeren tot
van gemaakt, in
keurd, werd met
behaagde den Vo
welijk-Contract t
Schonzoön, met
Kousband te be
rijnde, zo ontrij
heid, dezelve ver

In de maand N
met het Koningl
den 18den te Gr
ten aankomst alda
Hoogheid zelve, a
door den Koning
min teder en lief
bij de Koninginn
waren, werd dez
haare Koninklike
derste wijze van z
zicht te hebben, g
trek der Koningin

De dag ter volt
uitmuntende Perso
behaagde den Her
aantasten, waar doo
1734, en op den
met zo veel prach
boven gaat, zo in

Men vindt 'er
gekleed was in F
en met Diamante
ponden Sterlings,
juweelen waar me
ren. Daags daar
Vorstelijke Perso

maakende 8,80,000 Guldens Hollands geld, te doen dienen en te appliceeren tot een Dote voor de *Kroon-Princesse*, de Bil hier van gemaakt, in het Hooger Huis na gedaane leezing goedgekeurd, werd met de Koninglijke toestemming bevestigd. Ook behaagde den Vorst, staande, men bezig was, met het Huwelijks-Contract te regulen, zijnen aanstaanden Vorstelijken Schoonzoon, met het Eerteken, van de *Riaderorder* van den Kousfeband te beschenken. De Artikelen in order gebracht zijnde, zo ontving de Heer *Duncan*, Minister van zijne Hoogheid, dezelve vergezeld en vertrok daar mede naar Holland.

In de maand November, vertrok de Prins naar Engeland, met het Koninglijke jacht de *Fulbs*, en landde daar mede den 18den te *Greenwich*; alle de omstandigheden bij 's Vorten aankomst aldaar enz. spaaren wij, tot het Art. van zijne Hoogheid zelve, alleen zeggen wij hier, dat de Prins den 19den door den Koning op het minzaamst ontvangen werd, en niet min teder en liefdenrijk was, de ontmoeting van onzen Vorst bij de Koninginne; den volgenden dag, des avonds om agt uren, werd dezelve, voor de eerstemaal in het vertrek van haare *Koninglijke Hoogheid* geleid, en naar dezelve op de tederste wijze van zijn gevoelens voor haare Hooge persoon onderrecht te hebben, geleidde den *Princes* de Prins naar het vertrek der Koninginne.

De dag ter voltrekking van het Hooge Huwelijk van deeze uitmuntende Personaadjen was bepaald op den 23sten, dan het behaagde den Hemel de Prins door eene zwaare ziekte te doen aantasten, waar door hetzelfde werd uitgesteld tot den 25sten Maart 1734, en op den avond van dien dag werd het voltrokken, met zo veel pracht en luister, dat dezelve alle verbeelding te boven gaat, zo in kleederen als anderzints.

Men vindt 'er van gemeld, dat de Vorstelijke Bruidegom gekleed was in Fluweel, ongemeen met goud geborduurd, en met Diamanten knopen, wordende ieder knoop op 300 ponden Sterlings, dat is 3300 Gl. Hollands geschat, en dat de juweelen waar mede de Vorstin praalde, onwaardeerlijk waren. Daags daar aanvolgende ontvingen hunne Majesteiten en Vorstelijke Perfoonen, de gelukwenschingen van alle de Standen

den des Rijks, in nedrige Dankadresfen, als ook van de Magiftraat van *London*. Haar Hoogheid, beantwoordden die van het *Lagerhuis* met deeze woorden. *Ik zeg het Lagerhuis dank dat het standvastig zijn ijver en toegenegenheid voor den Koning bezoond heeft, en ik ben ten uittersten verblijd, dat de verkiezing des Konings in deeze gelegenheid deszelfs goedkeuring heeft gevonden.*

Op den 19den April prefenteerde de Kancelier van de *Exchequer* aan het *Lagerhuis* een boodfchap des Konings behelzende.

GEORGE REX.

Nadien het zijne Majesteit behaagd heeft te ordonneeren, dat onder het groot Zegel van Groot Brittannie, opene Brieven worden gepasfeerd, om, ten blijke van zijne Koninglijke gunste en genegenheid voor de Princesse Rojaal, een jaarklijks Pensioen van 5000 ponden Sterlings vast te stellen, en de tegenwoordige wetten zijne Majesteit verhinderen 't zelve langer dan voor zijn eigen leeven te accordeeren, zo hoopt zijn Majesteit, dat hij geauthorijeerd zal worden, om zodanig Oñtroij, geduurende het leeven, van de gemelde Princesse Rojaal te mogen verleenen, ingevalle zij zijne Majesteit overleefde, de overweeging daar van aan het Huis recommandeerende.

De vraag, of het vergund zoude wezen van een dergelijke Bill in te brengen, in omvraage gebragt zijnde, zo waren 'er eenige die dachten dat dit te verre zoude gaan, echter werd dezelve gepasfeerd in de affirmative bij eene meerderheid van 139 tegen 47 stemmen, en die Bill, welke reeds gereed was, werd aanstonds een en andermaal gelezen, en aan een Comitté gesteld. Den 23sten werd dezelve in het *Lagerhuis* gepasfeerd en na de Lords gezonden, welke daar in toestemden. Den 27sten dezelve van den Throon, met Koninglijke toestemming bekrachtigd zijnde, werd door het Parlement prorogueerd. Eenige dagen daarna, behaagde het den Koning, door een Misfivè H. H. Mogende, van de voltrekking des Huwelijks kennis te geven, welke Misfivè daarop terstond met dankzegging, en blijke van goedkeuring beantwoord werd.

Op den 3den Majj vertrokken Haare Hoogheden, na een

nder affcheid, Hof genomen te voor den 5den, dat en de andere wij zullen ons nie re Hoogheden in tegenwoordigheid Hoofdstad van die dat het Vorstelijk eene ongelooflijke te Leeuwarden de genot der stand van Julij des jaars 1 heid, getreeven van Haare Koning den Veldtocht aa Koninglijke Prince verblijf hield, tot en 't was niet voo Vorstelijke Perfor daar vertrokken d dagreizen den 23st in 't Groenboge, e Op het Art. va zullen wij verslag t verschillen, over d als mede het gev Majesteit van Grè zaak na rechten, handhaven. Haare Haaren Koninglijke naar Engeland, op te omhelzen. Het was niet v de Leeuwarders weder te aanschou gen daarvan geba

teder afscheid, zo van Haare Majesteiten als van het geheele Hof genomen te hebben, van het Hof, doch gingen niet dan voor den 5den, met het Jacht de *Fubls* in Zee, en landde met dat en de andere Jachten des morgens den 7den te *Rotterdam*; wij zullen ons niet inlaaten met een verhaal, op wat wijze Haare Hoogheden in alle de Steden, die dezelve met Hunne Hooge tegenwoordigheid vereerden, om Friesland, en wel om de Hoofdstad van die Provintie, te bereiken; alleen zeggen wij, dat het Vorstelijke paar den 11den der gemelde Maand, onder eene ongelooflijke toejuiging van de Burgerij, hunne Intrede te *Leeuwaarden* deden: Alwaar hoogstdezelve het aangename genot der standvaste Huwlijksliefde smaakten, tot op den 10den Julij des jaars 1734. op welke dag Zijne Doorluchtige Hoogheid, gedreeven door deszelfs ingeboorene Heldenmoed, zig van Haare Koninglijke Hoogheid scheidde, ter bijwooning van den Veldtocht aan den *Rhijn*, gedurende welke tijd zig de Koninglijke Princesse naar *Engeland* begaf, alwaar dezelve haar verblijf hield, tot de terugkomst van Haar Gemaal in *Holland*, en 't was niet voor den 9den der Maand December, dat deeze Vorstelijke Personaadjen elkander te *Calais* omhelsden. Van daar vertrokken dezelve den 15den, en kwamen met kleine dagreizen den 23sten te *Breda*, en na verloop van eenigen tijd in 's *Gravenhage*, en van daar op het *Loo*.

Op het Art. van Zijne Hoogheid Prins *Willem den Vierden*, zullen wij verslag moeten doen van de om deezen tijd ontstaane verschillen, over de Erfopvolging in het Huis van *Nasau Siegen*, als mede het gevolg daarvan; hier zeggen wij alleen, dat Zijne Majesteit van Groot-Brittannien zig veele moeite gaf om de zaak na rechten, en ten voordeele voor onzen Vorst te helpen handhaven. Haare Koninglijke Hoogheid genoot het vermaak, Haaren Koninglijken Vader, bij deszelfs terug reize van *Hannover* naar *Engeland*, op den 3den November op het Lusthuis 't *Loo* te omhelzen.

Het was niet voor de Maand April des volgenden Jaars, dat de *Leeuwaarders* het genoeg hadden, het Vorstelijke paar weder te aanschouwen, en na dat zij het genot van eenige dagen daarvan gehad hadden, vertrok de Prins met zijne Gemaalinne

als oot van de Ma-
antwoordden die van
zag het Lagerhuis dank
id voor den Koning be-
dat de verkiezing het
euring heeft gevonden
cellier van de Exche-
Konings behelzende.

te worden, dat om
opene Brieven worden
ijke gunst en genegen-
tensoen van 5000 pon-
ige wetten zijne Maje-
eigen leeven te accor-
eautoriseerd zal wor-
ven, van de gemelde
ille zij zijne Majesteit
het Huis vercommande-

van een dergelijke
inde, zo waren 'er
gaan, echter werd
ne meerderheid van
reeds gereed was,
en aan een Com-
n het Lagerhuis ge-
ke daar in toefsten-
n, met Koninglijke
r het Parlement ge-
aagde het den Ko-
le, van de voltrek-
telke Misfive daarop
goedkeuring beant-
ogheden, na een
te:

linne den 19den van die Maand naar de Provintie *Groningen*. In *Holland* kreeg men intusfchen tijdjng van het Zwanger zijn der Vorftinne, en Haare Koninglijke Hoogheid verkiezende Haar Kraambedde in Hollandsch Hofplaats te houden, begaven zig derwaarts, en op den 19den van de Maand December 1736, beviel de Vorftin aldaar van eene Princesse, die kort daarna overleed, wordende in het Vorftelijk Graf ter Aarde befteld.

De Princesse *Anna* deelden in de Maand September des volgende Jaars, benevens Haar Doorluchtige Gemaal, in de hulding als Baron van *Breda*. — Dat echter 's Menschen leven, van de groote zo wel als van de mindere, met een geduurzame mengeling van vreugd en droefheid verzeid is, ondervond ook *Haare Koninglijke Hoogheid*, als Haar de droefmaare verkondigde het overliden van de uitmuntendste Vorftinne *Wilhelmina Dorethea Carolina*, Koninginne van Groot-Brittannien, die een Dochter was van *Johan Fredrik*, Markgraave van *Brandenburg Anspach*, en Moeder van *Haare Koninglijke Hoogheid*, welk op den eerften November, in den ouderdom van 55 Jaaren, 8 Maanden en 13 Dagen, het tijdelijke met het eeuwige verwisfeld heeft.

Andermaal verlost op den 21sten December 1739, *Haare K. Hoogheid* van eene Dochter, welke Princesse echter niet meer dan een half uur het Leven genoot, en die in Friesland begraven werd.

Dan, op den 28sten Februarij 1743, bracht *Haare Koninglijke Hoogheid* ten derdemaale eene Prinses ter Waereld, van wien wij hierna eenige melding zullen maaken, onder den naam van *CAROLINA*, waarmede dezelve op den 10den Maart bij de toediening des H. Doops, te *Leeuwaarden* benoemd werd.

Hoe verlangende Zijne Doorluchtige Hoogheid, en alle die het Huis van *Oranje* waren toegedaan, ook waren, dat uit 's Vorften Huwelijk eene Mannelijke Spruit mocht gebooren worden, zo behaagde 't den Hemel echter niet, als nog aan Vorst en Volks wenschingen te voldoen, verlosfende de Prinses voor de vierdemaal, op den 15den November 1746, van eene Dochter, die even als de twee voorgaande, maar kort het leeven mochten genieten, stervende den 2den Januarij 1747.

Dis

Dit Jaar, Schoon-
vangende, was f
der luister en hee
waar in de Groot-
den en vorftelijke
van Staat, als de
af van hoop en ve
gheden en Ampt
nem bekleed had
Om alle herhaa-
gen wij hier van
ing is voorgevalle
perfoon van haare
reft. Zonder mel
K. H. in de vreug
en vreugdebedrijv
een betoond. Zo
ge Hoogheid, tot St
Erflijke verlaaring
in de Mannelijke
Bij alle deeze gr
ften Huis, had de
Maand November
Holland en Westvie
deszelfs Gemalinne
voord; en dit genoe
tijdjng kreeg, dat
Maart 1748, gele
Zoon, WILLEM I
bij deszelfs geboort
buven. Op het f
verflag geeven, va
alom door gansch
vierd werd.
Dus zoude men
renfchen vervuld
vile genot der A

Dit Jaar, schoon dus met smert voor 't Vorstelijk Huis aanvangende, was het echter waarin de *Oranje Zon* met meerder luister en heerlijkheid begon te praalen; dit Jaar was het waar in de Grootte WILLEM, om Zijne uitmuntende Deugden en vorstelijke Hoedanigheden, bij het zinken van 't Schip van Staat, als de eenige Stuurman, waarop Neerlands Volk al hun hoop en vertrouwen stelde, gesteld werd in alle de waardigheden en Ampten die Zijne Doorluchtige Voorvaderen met roem bekleed hadden. Zie W. C. H. FRISO.

Om alle herhaalingen zo veel in ons is te vermijden, zwijgen wij hier van al het geene bij die groote Staatsverwisseling is voorgevallen, en bepalen ons alleen tot het geen de persoon van haare Koninklijke Hoogheid in 't bijzonder betreft. Zonder melding te maaken zo van het aandeel dat haare K. H. in de vreugde van haar Gemaal, als van de Ontvangst en vreugdebedrijven, alom deswegen in alle Steden en Plaatzten betoond. Zo wel bij de verkiezing van *Zijne Doorluchtige Hoogheid*, tot Stadhouder enz. enz., als naderhand bij de Erflijke verklaring van dat gewichtig en aanzienlijk Ampt zo in de Mannelijke als Vrouwelijke Linie.

Bij alle deeze groote verandering en verheffing van 's Vorsten Huis, had de beste der Vorsten het genoeg van in de Maand November dezes Jaars aan de Heeren *Staten van Holland en Westvriesland* te kunnen melden, dat haare K. H. deszelfs Gemalinne, zig weder in eenen gezegenden staat bevond; en dit genoeg werd algemeener, als men alomme de tijding kreeg, dat hoogstgemelde haare Hoogheid, den 8sten Maart 1748, gelukkig verlost was van een welgeschaapen Zoon, WILLEM DEN VIJFDEN, *Neerlandsch Erf-Stadhouder*, bij deszelfs geboorte bekend met den naam van den *Graave van Buuren*. Op het Art. van die Vorst zullen wij een volledig verslag geeven, van de vreugde die deszelfs hooge Geboorte alom door gansch Nederland verwekte, en hoe dezelve gevierd werd.

Dus zoude men gezegd hebben dat haare K. Hoogheids wenschen vervuld waren, en zij zig met haaren Gemaal in 't volle genot der Aardsche Zegeningen had kunnen verlustigen.

Maar

Provincie Groningen.
het Zwanget zijn
verkiezende Haar
den, begaven zig
December 1736,
die kort daarna
er Aarde besteld.
September des vol-
emaal, in de hul-
Menichen leven,
et een geduurza-
eld is, ondervond
e droefmaare ver-
te Vorstinne Wil-
Groot-Brittannien,
rkgraave van Bran-
ninglijke Hoogheid,
lerdom van 55 Jaa-
se met het eeuwige

ber 1739, Haare
te echter niet meer
Friesland begraa-

it Haare Koninklij-
er Waereld, van
, onder den naam
den Maart bij de
noemd werd.

gheid, en alle die
waren, dat uit
it mocht gebooren
riet, als nog aan
riofende de Prin-
ember 1746, van
ande, maar kort
en 2den Januarij
Dis

Maar ach! hoe onbestendig is Waerelds voorspoed? De Doorluchtige Prins werd in het jaar 1748, van eene zwaare Ziekte aangetast, en hoe wél de Vorst van dezelve hersteld schein, zo was zijn gezondheid nooit recht bestendig, maar altoos met toevallen verzeld, die van dag tot dag vermeerderde. De vreeze die men had, dat Hij onder dezelve, en onder zijne onophoudelijken arbeid, ten nutte van Land en Volk bezwijken zoude, zo vonden zijne Lijfärzten nodig het gebruik der Wateren en Baden te *Aken*. Daar heen vertrok de Prins den 3den September 1751. Na deszelfs terugkomst op den 10den October, had men wel eenige flauwe hoop, maar eenige dagen daarna vertoonden zig de voorige ongemakken sterker dan te vooren, en duurden tot den noodlottigen dag van den 22sten dier Maand, waarop Zijne Hoogheid zagtelijk den geest gaf. Een dag, die gansch Neêrland in rouwe dompelde, door het gemis van eenen Vorst, van wien men nog daaglijks hoort zeggen: *Helaas! Hij is te vroeg gestorven!*

En van dit tijdstip af aan, is het door de schikkingen, die, zo door den Prins, als door 's Lands Souveraine Staaten, in geval van 's Vorsten overlijden gemaakt waren, dat wij meenen den Leezer, *Haare Koninglijke Hoogheid*, als Gouvernante en Voogdesse van den *Heere Prinse Erf-Stadhouder*, een weinig nader te moeten doen kennen.

Van haare geboorte afaan had zij de allerverhevenste denkbeelden en gevoelens, die ooit van eene Vorstin te wagten geweest waren, doen zien; van haare Koninglijke Vrouw Moeder, die liever 's Waerelds ijdele roem had opgeofferd, en de Keizerlijke Kroon geweigerd, dan den Godsdienst haarer Voorvaderen te verlaten, had zij den eerbied en liefde voor den Hervormden Godsdienst ingezogen, en bezwangerd met de zaaden daar van, gaf ze reeds in haare eerste jeugd blijken van alle die zeldzaamme hoedanigheden, waar mede men haar in rijper jaaren zag uitblinken.

Haare gedaante was overeenkomstig van die van een Vorstin, uit haar Weezen, waarin de minzaamheid uitblonk, straalde tevens de verhevenheid haarer Ziele: Men heeft van haar zonder vleijerij getuigd, dat ze ervaren was in fraaije Kon-

sten

An en Wetenschap
 rste netheid en
 bevoordingen beset
 Vorstin eene bijzond
 lijke gezandheid, w
 drogen heeft gevo
 mer haar vertrouw
 wa zij, dan van uit
 baren lezen kon,
 in eens bewijzen,
 tij; konnende ve
 en, en daar van
 geheugen diende h
 gelezen had, ze
 te passen.

Van alle deeze
 het nodige gebruik
 getrouwe Raadgeef
 door haaren arbeid
 houden, zo zij He
 dienst zijn. Dat h
 vwaarendheid in de
 Vorst of Staatsman w
 was. Alle deeze be
 Edelmoedigheid. M
 haare standraste en

En welke Vrouw
 eigenschappen en h
 haaren geliefden Pr
 tij; dan haare ond
 gen, stelde haar in
 te leggen. Doend
 Gecommitteerden va
 M., van de Provinc
 ndere Provincien,
 ngen Prinse Erf-Stad

W. DEEL.

ten en Wetenschappen, dat ze verscheide Taalen met de uiterste netheid en vaardigheid wist te spreken; zijnde haare bewoordingen beschaafd en duidelijk: En boven dit bezat de Vorstin eene bijzondere bekwaamheid in de kennis der menschelijke geaardheid, waardoor gezegd wordt, dat zij zig zelden bedrogen heeft gevonden, in de keuze van die geenen, die zij met haar vertrouwen verwaardigde. Geen grooter Vijandin was zij, dan van uitterlijken schijn en gemaaktheid, die zij in de harten lezen kon. Wat haar verstand betreft, men vindt meer dan eens bewijzen, dat het zelve zeer uitgestrekt moet geweest zijn; konnende verscheide zaken van verschillende aard bevatten, en daar van oordeelen zonder die te verwarren. Haaf geheugen diende haar wonderbaarlijk, om dat, het geen zij geleezen had, zeer voegzaam op daaglijkse voorvallen toe te pasfen.

Van alle deeze Zielsvermogen, had de Prins haar Gemaal, het nodige gebruik weten te maken, kiezende haar tot deszelfs getrouwe Raadgeeffter. En hier toe was zij te meer van nut, door haaren arbeidzaamen aart, waarvan haar niets kon te rug houden, zo zij Hem ten welzijn van Kerk en Staat kon van dienst zijn. Dat hier toe nog meerder nut deed, was haare ervaarendheid in de algemeene Staatskunde, waardoor 'er geen Vorst of Staatsman was, wiens vermogen of zwak haar onbekend was. Alle deeze bekwaamheden gingen gepaard met een waare Edelmoedigheid, Menschlievenheid en Zagtzinnigheid, welke haare standvaste en verhevene Ziel in grooter luister stelden.

En welke Vrouw leeft 'er, die buiten alle die voortreffelijke eigenschappen en hoedanigheden, bij den slag des doods van haaren geliefden Prins en Echtgenoot niet zoude bezweeken zijn; dan haare onderwerping aan den wil van den Almagtigen, stelde haar in staat alle haare zielsvermogens aan den dag te leggen. Doende nog dien zelfden dag den Eed aan de Gecommitteerden van H. Ed. Gr. Mog., en aan die van H. H. M., van de Provintie Holland, en naderhand voor die van de andere Provintien, enz. als *Gouvernante en Voogdesse, over den jongen Prins Erf-Stadhouder.*

Haare K. H. deed bij Misfive, gedagtekend 22 October, aan de Staaten der bijzondere Provintien, van 't affterven Zijner Doorl. Hoogheid kennisfe geeven. In de maand November werd bij de Staaten van *Gelderland* enz. goedgevonden, dat alle Acten, Commissien, enz. welke tot nog toe op den naam van *Erf-Stadhouder* en *Raaden* uitgegeven waren, voortaan zouden worden geëxpedieerd, op naam van de *Gouvernante*, enz.

De Vrouwe Gouvernante deed, om bliken van haare zorge te geven, op den 2den van de maand Maart 1752, aan de Heeren Staaten Generaal overleeveren een Project om de Troupen van den Staat te brengen op een meer soliden en min kostbaaren voet, dan tegenwoordig. Bij het welke werd aangetoond, dat de Executie daarvan, met ter tijd zoude geeven een Profyt van over de vijftien tonnen Gouds in het Jaar, en van nu afaan een Profyt van over de agt tonnen Gouds, en dat de Armee van den Staat, daar door zoude worden verminderd in getal van effectieve gemeene dienstdoende Manschappen, met niet meer dan ruim zestien honderd enz., welk Plan door H. H. Mog. op alle wijze werd gelaudeerd, en haare K. H. bedankt voor de zonderlinge applicatie, waarmede hoogst dezelve dit important en moeilijk werk ten lasten van den Staat, en van het geheele Militaire wezen, had gelieven te behartigen en te dirigeeren, enz.

In het Jaar 1750, had de Magistraat der Stad *Thiel*, als mede de Regeerders van verscheide Dorpen in de *Nederbetuwe*, hunne klagten en bezwaaren gebracht, voor wijlen Zijne Doorl. Hoogheid, zo over de uitzetting der *Ampt-Lasten*, *Klokkenslag* en *andere Lasten*, als over de verhooging derzelven van tijd tot tijd gedaan, door den Amptman en Ridderfchap des voorschr. *Ampts van Nederbetuwe*, en in 't bijzonder over eenige Posten, in de voorschr. uitzetring gebragt wordende, die of in 't geheel niet genoten, of grootelijks moesten verminderd worden. In 1751 had de Prins de Heeren Baron *van der Capelle*, tot den *Boedelhof*, en *Brantsen*, Raad in de Ordinaire Hoven van *Gelderland*, gecommitteerd om de nodige bezwaaren en informatien in te neemen. Dit was wel door hun

Ed.

Ed. gefchied, en
de Vorst verhande
was het Redres hi
nante, die dan ook
hier in dor een u
richtfchrift was get
En na hier me
bebben, behaagde
men, omtrent d
Onder andere bez
berij, de Jagt, e
levendheid te doe
like fommen, aan
in die tijd te Rotter
lijkheid haare waar
gevoeten van Buit
ig om verichillen l
De twisten met D
men, dat de Kerk
verzocht.

Op den 21ften c
ve Gouvernante zom
den Raad van Sta
haaren Opper-Hof
Opper-Stalmeeft
van Voigt. Na ee
naar het Collegie v
en Westfriesland,
Staaten van Hollan
rien hunner Ed.
door alle de Leide
Leden uit de Ridd
Staaten Generaal,
te Vergaderinge va
in Holland en W
ning genomen l

Ed. geschied, en daar van raport gedaan, dan de Dood had de Vorst verhinderd, hierin na behooren te voorzien; dus was het Redres hierin overgebleeven voor de *Vrouw Gouvernante*, die dan ook, zo spoedig de omstandigheden toelieten, hier in door een *uitvoerig Reglement* heeft voorzien, welk Berichtschift was getekend 2 Januarij 1752.

En na hier mede aan de Klagers genoeg gegeeven te hebben, behaagde het haare K. H. eene nieuwe schikking te maken, omtrent de Monteeing der Troupen van den Staat. Onder andere bezigheden, betrekking hebbende tot de Vischerij, de Jagt, enz. vond haare K. H. stoffe, haare menschelievendheid te doen kennen, door het schenken van aanzienlijke sommen, aan een menigte Fransche Vluchtelingen, die zig in die tijd te *Rotterdam* bevonden. Naauwlijk had de Menschelijkheid haare waardigheid ten aanzien van verdrukte Geloofsgenooten van Buiten 's Lands doen zien, of het gezag moest zig om verschillen Binnen 's Lands en wel te *Zivol* doen kennen. De twisten met *Do van der Os* waren tot die hoogte gekoomen, dat de Kerkenraad het Advis van de *Vrouw Gouvernante* verzocht.

Op den 21sten der Maand December 1752, nam de *Vrouw Gouvernante* zonder plegtigheid zitting in de Vergadering van den Raad van Staaten, zijnde enkel derwaart verzeld door haaren Opper-Hofmeester, den Generaal *van Burmania*; den Opper-Stalmeeester, Generaal *van Grovestins*; en den Kamerheer *van Voigt*. Na eenig verblijf aldaar, begaf haare K. H. zig naar het Collegie van de Gecommitteerde Raaden van Holland en Westfriesland, en daarna in de Vergadering der Heeren Staaten van Holland en Westfriesland, en woonde de Deliberationen hunner Ed. Gr. Mog. bij, wordende van daar geleid door alle de Leden van dat Collegie, verzeld door eenige Leden uit de Ridderfchap, in de Vertrekken van de Heeren Staaten Generaal, en vervolgens nam de Vorstin ook zitting in de Vergadering van H. H. M. In de Vergadering der Staaten van Holland en Westfriesland, in den Stadhouderslij en Stoel zitting genoomen hebbende, was de Vorstin aldaar door den

Heer Raad-Pensionaris *Stein*, met een gepaste Redenvoering begroet, en na dat de *Gouvernante* dezelve minzaam beantwoord had, zo betuigde H. K. H. dat zij altoos bedacht was om zo veel mogelijk, de bezwaarde *Finantien* van de respectieve *Provincien* te *Soulageeren*, en wel in 't bijzonder omtrent zodanige posten, waartoe hoogstdezelve een bijzondere naauwe betrekking had; dat zij ten dien einde had doen formeeren een *Plan*, tot vermindering van de *Gardes des Corps*, als mede van de *Hollandfche* en *Zwitsersche Gardes*, welk *Plan* zij het genoeg had aan *Hunne Ed. Gr. Mog.* overteleveren, zullende daarbij jaarlijks bespaard worden eene *somma* van *f110480*. Dat zij als *Gouvernante* niet anders verwachtte, of *H. Ed. Gr. Mog.* zouden het zelve aanzien als een blijk *Haaver ijver* voor het *Gemeenebest*, en in 't bijzonder voor de *Provincie van Holland en Westfriesland*, en dus het voorn. *Plan* wel willen goedkeuren; niet twijffelende of *Hun Ed. Gr. Mog.* zouden in 't vervolg met *Hunne cordaetheit*, op de zaaken van 't *Gemeenebest*, en in 't bijzonder op die van de *Finantie*, zodanige order stellen, als zij volgens hunne hooge *Wijsheid*, zoude nodig vinden. Verder verzogt haare *K. H.*, met sterke drangreden, een eind te maaken met de zaak, raakende de *Ampten*, waarvoor hoogstdezelve op het minzaamst bedankt werd, wordende eenige weinige dagen daarna het ingeleverd *Plan* vastgesteld.

Den 8ten van de maand *Maj* 1753, geschiedde in 's *Gravenhage* de gewoone trekking der *Haagsche Schutterij*, waar bij *H. K. H.* met deszelfs *Vorstelijke kinderen*, zig vertegenwoordigden, bij welk gelegenheid het *H. K. H.* behaagde, aan den *Heer Burgemeester* en *Kolonel Dierquens* ter hand te stellen, eenen zeer kostbaaren *Gouden Beker*, welken wijlen zijn *Doorl. Hoogh.* ter betooning van zijne achting voor de *Haagsche Schutterij* had doen vervaardigen, welk naderhand in prentverbeelding alom met verwondering beschouwd is, en bezorgde verder in dit loopende jaar verscheide nieuwe *Ordonnantien*.

In het volgende jaar gelukte het *H. K. H.* met zijne *Majesteit* den *Koning van Pruissen*, of wel door deszelfs en haare gevollmagtigde tot stand te brengen, een *Contract* wegens den verkoop van de volgende *Heerlijkheden*, gelegen in de *Provincie*

van Holland, a
Twatighoven, die
Lange-Polder, 's G
Haag, genaamd h
van de *somma* va
en vijf ziezend gl.
den Heere *Prinse*
andere present
zig ter instandbre
had, met een
reke erkentenis
den Heer *Charon S*
ok deed de *Vor*
eene reis naar 't O
erbewijzing in ve
op de *Art.* zo als
meld worden. In
aan den *Wel Ed.*
Fregat van *Oorlog*
vernante de geschen
mozijnen *Perfische*
goud geborduurd,
en een *Perfisch*
aan zeer fraajen
keurlijken draagban
twee witte *Tuneta*
Perfisch *Tapijt*.
Van meerder be
vernante, met de
selve den 8ten va
ren, met verzoek
vens de *Lands Se*
H. K. H. te over
de *Tutele*, *Educa*
Charges, *Digniteit*
Lapitein *Generaalk*
die *Provincie* z

vintie Holland, als de *Hooge en Laage Zwaluwe, Waspik en Twintighoven*, die van *Naaldwijk, Hoenderland, Wateringen, Orange-Polder, 's Gravezande en Zand-Ambacht*, het Huis in den Haag, genaamd het *Oude Hof* en het Huis te *Hondsholredijk*, voor de *Jomma van zevenmaal honderd duizend Gl. Hollands*, en vijf duizend gl. voor de *Meubelen*, voor en ten behoeve van den Heere Prinse van Oranje; boven dien zo beschonk buiten andere presenten, haar K. H. den Heer van *Klinkgraaf*, die zig ter instandbrenging van dit Contract, veele moeite gegeven had, met eene somme van achtien honderd Rijksdaalders, welke erkenntis ook door zijne Majesteit gedaan werd, aan den Heer *Charon St. Germain*, Raadsheer van zijne Doorl. Hoogh. Ook deed de Vorstin in dat jaar met haare Vorstelijke Telgen, eene reis naar 't *Oranje-Woud* in Friesland. De ontmoetinge en eerbewijzing in verscheiden steden en plaatsen beweezen, zal op de Art. zo als reeds op dat van *Alkmaar* geschied is vermeld worden. In dat zelve jaar deed den *Basfa van Tunis*, aan den Wel Ed. Gestr. Heer *Tronchin*, voerende 's Lands Fregat van Oorlog de *Arend*, voor Mevrouw de *Princesse Gouvernante* de geschenken, als, een *Ermelijnen Pels*, gevoerd met Karmozijnen Persische stoffe, twee paar schoenen of pantoffels met goud geborduurd, een fraaijen Tijgershuid, een Hertebeest en een Persiaansch Tapijt: en voor den Prins Erftadhouder, een zeer fraaijen houwer met een gouden gevest, nevens een keurlijken draagband, een *Ecarpe* gewerkt met goud en zilver, twee witte Tunetaansche Geiten, een Leeuwenhuid en een Persiaansch Tapijt.

Van meerder belang was de verrichting van de *Vrouwe Gouvernante*, met de Provincie van Friesland, aan wien hoogstdezelve den 8sten van de maand Maart 1755 had doen schrijven, met verzoek, dat hunne Ed. Mog. vier Heeren, benevens de Lands Secretaris geliefde te committeeren, om met H. K. H. te overleggen en te formeeren een Plan, waar bij de Tutele, Educatie en Voogdij of waarneeming der *Hooge Charges, Digniteiten en Præmienten* van het Stadhouder-, en Kapitein Generaalschap, naar de Constitutie van de Regeering in die Provincie zou kunnen worden gereguleerd, ingevalle

het God behaagde over het leeven van H. K. H. te disponeeren, eer den Erfstadhouders of Erfstadhoudersse de meerderjaargheid mochten hebben bereikt. En om aan dat verzoek te voldoen, werden benoemd, Jonkheer *Willem Gerlach van Dois* uit Oostergoo; Jonkheer *Sjuk Gerrolt Fukkema van Burmania Rengers*, uit Westergoo; *Livius Suffridus Lycklama a Nieholt*, uit de Zevenwouden; Jonkheer *Epo Sjuk van Burmania*, uit de Steden, en *Jetzo van Sminia* Secretaris der Heeren Staaten. Dan de Heer *Burmania Rengers*, wegens ziekte verhindert zijnde, deeze Commissie waar te neemen, werd deszelfs plaats vervuld door den Heer *Tjeert van Aylva*, welke Gecommitteerden in 't laatst der Maand April, hun eerste gehoor bij de Vrouwe Gouvernante hadden. Welk verzoek, schoon in uitgebreider bewoording, op den 17den Maart aan de Staaten van de Provintie van *Overijsel* mede gedaan was. Welke daarop eene Resolutie formeerde, die aan H. K. H. werd ter hand gesteld, waarop de onderhandeling in de maand November, en een Instructie voor den Heer Hertog van *Brunswijk Wolfenbuttel* werd vastgesteld.

Het jaar van 1756 diende de Vorstin, om beneven den Prins Erf-Stadhouder, en de Princesse *Carolina*, een tour naar *Breda* te doen, enz. Tot hier toe hebben wij de Gouvernante nog in geene moeilijkheden omtrent het gewichtig Staatsbestier gemengd gevonden, ten minsten 'er waren geene zaaken voorgevallen, die veel gerucht gemaakt hadden. Dan de verandering der Regeering te *Haarlem*, en wel bepaaldelijk ten opzichte van het verkiezen van Burgemeesteren, maakten in dit en het volgende jaar zeer veel gerucht. Het voorgevallene daaromtrent is zo breedvoerig behandeld, zo door *Memorien*, *Requesten*, als anderzins, dat wij de paalen van ons bestek verre te buiten zouden gaan, zo wij in een omstandig verslag van deeze zaak wilden treden. Zijnde alle de stukken hier toe behorende, te vinden in de *Nederlandsche Jaarboeken* van den jaare 1757, 1758 en 1759.

Dan deeze zaak bleef gedurende het leeven van de *Vrouwe Gouvernante* ongedecideerd. De Gecommitteerden tot het groot
Be-

beloofte, aan v
was, waren daa
verbied voor de
aan te laten ong
Zijne Hoogheid,
de Heeren, aan v
geïmboerd en g
vres den Staat, e
in 't generaal, en
entite van de hoc
zode, zig nooit
geval zich tot ee
sport naderhand

In ons *Derde D*
1794, hebben wij
de door H. K. H.
manen, wij hebbe
heden, zo van d
hunne regtmatig
wijze der Engelscl
antwoord, dat d
December 1758 g
trent die zaak, d
Larrij was, waar
wij hier bij voeger
de vermeerdering
's Lands Staaten,
we Gouvernante.

Dus'erbijna van
knot, dan dat der
had, aan den Heer
onder dien mids d
nieerde Provintien
Princesse *Carolina*
De zwaarigheden
heel bereikte, uit

Befoigne, aan welke het onderzoek van deeze zaak gelaten was, waren daarna van oordeel dat men de zaak uit een ware eerbied voor de nagedachtenis van H. K. H. zouden behooren te laten ongedecideerd, in die hoop en verwachting, dat Zijne Hoogheid, de Heer minderjarige Erf-Stadhouder, door de Heeren, aan wien hoogst deszelfs Educatie is toevertrouwd; geïmbueerd en geïnstrueerd wordende van de ware belangen van den Staat, en derzelver Grondwetten en Gerechtigheden in 't generaal, en van die der Steden in bijzonder, tot de Executie van de hooge Charges, aan hem gedeferreerd, gekomen zijnde, zig nooit zal laten induceeren, om dit of soortgelijk geval zich tot een model van navolging voortestellen. Welk rapport naderhand door H. H. M. tot een besluit gemaakt werd.

In ons *Derde Deel*, en wel onder het Art. AMSTELDAM, bl. 994, hebben wij reeds melding gemaakt van de voorstellen, die door H. K. H. tot de augmentatie der Landtroupen gedaan waren, wij hebben aldaar ook verslag gegeven, hoe de Kooplieden, zo van die Stad als andere Steden, meer dan eens hunne regtmaatige klagten, wegens de onbestaanbare handelwijze der Engelschen, ingebracht hadden. Met bijvoeging van het antwoord, dat de Vorstin op de laatste van die van den 7den December 1758 gegeven heeft, als ook van wat gedachte omtrend die zaak, de geheimschrijver der Vorstinne de Heer de Larrij was, waarheen wij den Leezer te rug wijzen. Waarop wij hier bij voegen, dat de nadere propositie van H. K. H. tot de vermeerdering der Landmagt, zo wel vrugteloos was bij 's Lands Staaten, als de klagten der Kooplieden, bij de Vrouwe Gouvernante.

Dus'er bijna van haare Koninglijke Hoogheid niet meer te melden staat, dan dat dezelve haare mondelijke toestemming verleend had, aan den Heere Prins *Karel Christiaan van Nassau Weilburg*, onder dien midts de bewilliging der Heeren Staaten van de Geunieerde Provintien, om met hoogst gemelde haare Dochter, de Princesse *Carolina*, een wettig Huwelijk te mogen voltrekken. De zwaarigheden die het inhad, voor en alear die Prins zijn doel bereikte, uit hoofden van deszelfs Godsdienst, en wat

daaromtrent voor Staats Resolutien genomen zijn, zullen ons op het Art. CAROLINA, Princesse van Oranje, te vooren koomen. Hier ter plaatse vinden wij ons verpligt te melden den Brief die de Vrouwe Gouvernante, daags voor dat zij het tijdelijke met het eeuwige verwisselde, aan de Ed. Gr. Mog. Heeren Staaten van Holland en Westfriesland, om derzelve toestemming te verzoeken, geschreeven heeft, zijnde die aan de Heeren Staaten der andere Provincien, genoegzaam van deezzen volgenden inhoud.

Edele Groot Mog. Heeren, bijzondere goede Vrienden.

, Gelijk ons, in ons particulier, niets teerer kan aen het harte liggen, dan de bevordering van het geluk en welwezen van onze lieve Kinderen; en daar onder voor geene van de minste zaken te houden zij het welberamen van een Huwelijk, waer op men reden kan hebben den Zegen van God Almagtig te verwagten; en onze Dochter, de Prinses KAROLINA, tot dien ouderdom gekomen is, dat onze moederlijke zorg vordert ons daer omtrent met rijp en bedaerd overleg te bepalen, ter gelegenheid dat de Heer Prins KAREL VAN NASSAU WEILBURG zich aen ons, al voor eenigen tijd, heeft geaddressseert, om onze Dochter van ons ten Huwelijk te verzoeken; zoo hebben wij alles dienaengaende overwogen, en bijzondere reflexien gemaakt op de goede kwaliteiten van gemelden Prinse, die met onze Dochter uit één en het zelfde huis geboren, en voerende den zelfden naam, daer bij zich aan onze Dochter zoo aengenaem gemaakt heeft, dat dezelve niet ongenegen zoude wezen een wettig Huwelijk met welgemelden Heere Prinse aen te gaen, indien het zelve door ons, en door U Ed. Groot Mog., mogte geaggreëerd en goedgekeurd worden. Welk een en ander ons gepermoveert heeft ons mondelijk Consent daer aen te geven; en, ingevolge het Deploma van U Ed. Groot Mog., in dato den 16den November 1747, U Ed. Groot Mog. ganfch vriendelijk te verzoeken het voorschreve Huwelijk met U Ed. Groot Mog. Approbatie te honoreren; en wel inzonder,

A N
derheid ten de
te Huwelijks zo
lende in de Ge
Professie doende
Prerogativen, a
ploma van U Ed
gegun. En de
de strekken dit v
niet voltrokken,
op het genegen
operatiën hier ov
te bijzondere v
houden, enz.

's Hage, 11
Jun. 1759.

Wij hebben
Friesland en O
van de Opvoer
voor 't overrij
den grond daer
Staaten van H
gevolgd door de
daed zien, dat
werk gesteld, t
sedert eenige ja
zwakking der
zig ontdekte in
der uitwendige
In de maand D
hoe meer de o
wen, zo dat
alles aantewen
1759 van oorde
kracht der

derheid ten dezen effekte, dat de Kinderen, die uit het zelve Huwelijk zouden mogen geboren worden, opgevoed wordende in de Gereformeerde Religie, en op hun tijd daer van Profesfie doende, zullen blijven jousfeeren van de Rechten en Prærogativen, aen hen, in dat cas, bij het voorgemelde Diploma van U Ed. Groot Mog., van den 16den November 1747, gegund. En dewijl het ons tot een verdubbeld genoegen zoude strekken dit voorgenomen Huwelijk hoe eerder zoo beter te zien voltrekken, verzoeken wij U Ed. Groot Mog. insgelijks, op het genegenste, die goedheid te willen hebben, om de deliberatien hier over te accelereren. Waer over wij ons op eene bijzondere wijze aen U Ed. Groot Mog. zullen verplicht houden, enz.

A N N E

's Hage, II
Jan. 1759.

Ter Ordonnantie van hare
Koninglijke Hoogheid
T. J. DE LARREY.

Wij hebben reeds gezegd dat haare K. H. met de Provincie Friesland en Overijsfel een Plan beraamd had, ter voorziening van de Opvoeding van den Heer Erf-Stadhouder, in cas van voor 't overlijden van haare K. H., en dit was geschied op den grond daar toe gelegd door de Ed. Gr. Mog. Heeren Staaten van Holland en Westfriesland 1752. Dit was mede gevolgd door de Provincie van Groningen, en de ondervinding daer van deed zien, dat die wijze maatregelen niet te vroeg waren te werk gesteld, te meer daar haar Koninglijke Hoogheid reeds sedert eenige jaaren onderheevig geweest was aan eene verzwakking der inwendige deelen van het Lichaam, het welke zij ontdekte in een waterzugtig gestel, waardoor verscheide der uitwendige deelen, meer dan natuurlijk uitgezet werden. In de maand December des Jaars 1758, nam die kwaal langs hoe meer de overhand, en begon de Borst geweldig te benaauwen, zo dat de Geneesheeren, wier post het was, in deeze alles aantewenden, wat de Konst vermog, met het begin van 1759 van oordeel waren, dat, daar al hun vlijt, gepaard met de kracht der heilzaamste Artzenijen, vrugteloos was, ook alle

D d d d 5

hoop

hoop van herstel verlooren, en dat het eind der Vorstin nabij was, het welk ook daar was op de elfde uure van den avond van den 12den Januarij 1759, in den ouderdom van 49 jaaren 2 maanden en 10 dagen. Welk smertelijk sterfgeval, schoon reeds eenigen tijd voorzien, niet naliet de treurmaar algemeen te doen zijn. Terstond werd hier van den volgenden dag door de Staaten van deeze Provintie, die op dien tijd vergaderd waren, het besluit genoomen, daarvan alomme de bekendmaking te laten doen, daar zulks vereischt werd, en ook om den Heere Hertog van *Brunswijk*, ingevolge het besluit van den 10den Februarij 1752, onder den tijtel als representeerende Zijne Hoogheid, den Heere Prinsse van *Oranje*, enz. op de instructie daartoe mede gearresteerd, den Eed af te neemen, en tot dat geene verder in de omstandigheid vereischt werd.

Het Lijk van wijlen haare Koninglijke Hoogheid den 13 van deze maend geopend zijnde, is door de daer bij tegenwoordig geweest zijnde Professooren, Doktoren, Chirurghyn en Apotheker, op den 16 van de zelfde maend, deswegens, de volgende Verklaring gemackt:

„Haare Koninglijke Hoogheid, ANNA, Prinsesse Douariere van Oranje en Nassau, Vrouw Gouvernante en Voogdesse van den Minderjarigen Heere Erfstadhouders der Vereenigde Nederlanden enz. enz. enz., overleden zijnde den 12 van Louwmaend des jaars 1759, is het Lijk van hoogstgemelde hare Koninglijke Hoogheid, hoogloffelijker memorie, des anderen daegs, den 13, ter naspooringe van de oorzake van de ziekte en den dood, naeuwkeurighlyk door ons ondergeschreve Medicinæ Professoressen en Doctores onderzocht geworden, te weten door *Fr. Winter*, ordinaris Lijf Medicus van de hoogvorstelijke Persoonen; en door *H. D. Gaubius*, beide Med. Professoressen op de Universteit te Leiden; en door *J. Onymos* en *C. H. Velsen*, beide Med. Doctores van 't Hof; waer bij de Hof-Chirurgijn *S. Schoonderhagen* en Hof-Apotheker *J. J. Duval* behulpzaam zijn geweest.”

1. „De gemeene Bekleedfels des Lichaems van wijlen haare
Ko-

Koninglijke Hoogheid
gebleken dat
Lichaem over,
af, tot in de
len, en dat ook
eenigzins in de
2. „Uit de
Trostert, een k
rakkend Water
is geopend zij
vel-Breuk, en c
gaende wijl de
door den tijd
met de nabijlig
gekneelden en l
waren; en dat
het dan Gedan
den Blinden en
krampachtig ve
Net; maer zelf
zich behield ee
verlangd, en a
tuschenkomend
gedeeft of ruit
zijn onderste,
schoten had.”
3. „De Milt
de iets vaster,
blaes waren drie
twee grooten
tuis.”
4. „De Nier
lijk gebogen L
Uitvalke der
of Verries voo
dijheid, waerge
hard te zijn, al

Koninglijke Hoogheid, glorië memorie, doorsneden zijnde, is gebleken dat de *Vetrok*, of *Membrana Adiposa*, het geheele Lichaem over, maer voornamelijk van den onderrand der Borst af, tot in de Voeten, door uitgelekt Water, sterk opgezwollen, en dat ook in de linker Knie, Been en Voet, als mede eenigzins in den linker Arm, uitgevaet en geronnen Bloed was.

2. „ Uit de holligheid des zeer uitpuilenden Buiks, door een Troiskart, een kleine meenigte omtrent van een halve Pint scherp riekend Water uitgehaeld, en vervolgens de Buik voorzichtig geopend zijnde, is bevonden dat, na eene verouderde Navel-Breuk, en daer op gevolgte de verbeelding bijna te boven gaende wijl de vaneenwijkinge der rechte Spieren de Buiks, door den tijd een Buikbreuk ontstaen zijnde, het Buikvlies, met de nabijliggende Peezige Uitspanfels, in een grooten ongeknelde en boven den Buik hoog uitstekenden Zak uitgezet waren; en dat deze Buikbreuk in zich bevatte, niet alleen al het dun Gedarmte, met het aengehegt Darmscheil, als mede den Blinden en bijna geheelen, doch op verscheide plaetsen krampachtig vernieuwden Karteldarm, met het aanhangende Net; maer zelfs ook nog, op eene allerzeldzaamste wijze, in zich behield een gedeelte van de Maag; welke, namelijk, zeer verlengd, en als 't ware in twee Magen of Zakken, door een tusschenkomenden hals of engte verdeeld zijnde, zijn opperste gedeelte of ruimte in den Bovenbuik natuurlijk geplactst, maer zijn onderste, zoo even gemeld, in deze Buikbreuk doorgeschooten had.”

3. „ De Milt was gezond, als mede de Lever, hoewel beide iets vaster, dan natuurlijk, in een gedrongen; en in de Galblaes waren drie ronde brosse witte Galsteen, van welken de twee grootsten in de Galblaes, de derde en kleinste in de Galbuis.”

4. „ De Nieren, zoo wel door de inwaert meer dan gewoonlijk gebogen Lenden-Wervelen, als door de bovengemelde Uitzakkinge der Ingewanden, voorwaert en als uit haer Bedde of Vervlies voortgetrokken zijnde, wierden, in hare zelfstandigheid, waergenomen onnatuurlijk vast ineengedrongen en verhard te zijn, als ook, op zekere plaetsen, een breed en buiten-

anden.

der Vorstin nabij
e van den avond
in van 49 jaaren
rgeval, schoon
maer algemeen
enden dag door
n tijd vergaderd
e de bekendma-
, en ook om den
besluit van den
nteerende Zijne
op de instruc-
neemen, en tot
it werd.

d den 13 van de-
tegenwoordig ge-
gyn en Apotheker,
, de volgende Ver-

infesfe Douariere
Voogdesse van
Vereenigde Ne-
n 12 van Louw-
emelde hare Ko-
, des anderen
te van de ziekte
eschreve Medi-
den, te weten
de hoogvorste-
le Med. Profes-
f. Onymos en C.
waer bij de Hof-
f. J. Duval be-
van wijlen haare
Ko-

tenwaert hoog uitpuilend Knoestgezwel of Puist te dragen. De Waterblaes was klein en te zamen getrokken."

5. „Het Hart was ongemeen groot en zeer gezond; maer de Long vertoonde van buiten en binnen eene blaeuwachtige Verwe, en, doorsneden en zagtelijk gedrukt zijnde, lieten, uit hare zelfstandigheid, veel wit schuimend Water, als schuimend Speekfel, afzijpelen.

6. De Harfenen waren meer dan natuurlijk geweekt en hier en daer met uitgestort Water bezet; als, eerstelijk, onder het zagte Vlies of de *Pia Mater*, welke daerenboven, op fommige plaetsen, met een aengewassen onnatuurlijk Slijm verdikt was; en ten anderen in grooter mate in de holligheden der Harfenen, of *Ventriculi anteriores Cerebri*, alwaer ook de Netswijze Vlegtingen, *Plexus Chorroides*, zoo wel door de Blaesachtige opzwellung der Vaten, *Hydatides*, als door ingegroeid en verhard Slijm zeer veel verdikt waren. Maar, ten laetsten, wierd zelfs diergelijk Vogt gevonden in de holligheid van het Achterhoofd, onder de kleine Harfenen.

Actum, als boven, 's Hage den 16 Januarij 1759.

FR. WINTER

H. D. GAUBIUS.

J. ONY MOS.

C. H. VELSE.

SCHOONDERHAGEN.

JOH. J. DUVAL.

Het sterflijke deel van haare K. H. gebalsemd zijnde, werd naar gewoonte, van zulke hooge Personaadjen behoorlijk verciert zijnde, ten toon gelegd op een Paradebed, in het zelve vertrek van het Stadhouderlijk kwartier, alwaar het Lijk van Wijlen Zijne Doorl. Hoogheid, veertien dagen lang voor ieder te zien was geweest, daar dit van de Princesse maar zes dagen ten toon lag. Zijnde anderzints de schikking in de voornaamste deelen overeenkomstig met de voorige.

Intusfchen maakten de Staaten van den Lande de nodige schikkingen tot de plegtige Uitvaart van H. K. H., die bepaald was op den 23sten der Maand Februarij, en stond te geschieden op kosten van de gezamentlijke Provintien.

De bepaalde dag daar zijnde, geschiedde dezelve met de uitterste pracht en order, onder het aanschouwen van een

en-

onstelbaar aantal v
no naar 's Groenl
'er eenig ondersche
Vorstelijke Gemaa
kostbaar. Een we
de Vorstelijke L
bijgezet. Met v
de den Leezer
plicht omstandig
1759, bl. 174—
't Afbeeldsel de
in 't Koper gebr
geeven het Leve
Hoogheden, in 4t
met de aanvaar
tindigt met des
ANNA was d
melde Huwelij
Saxen; deeze
Lodewijk van N
ANNA Mari
ria van)

ANNA toeger
ANNA (Sint)
voornaamste be
Kerken en Kap
en voor al we
ANNA (St.)
op 't Bildt in
dorp bevat o
een zeer goet
ring te zijn.
der 't Clastis
ANNA (St.)
de Staatliche
Parma, het t
ANNA (St.)

ontelbaar aantal van Menschen, die zig van heind en veer, zo naar 's *Gravenhagen* als *Delft* begeeven hadden. En schoon 'er eenig onderscheid bij deeze plegtigheid en die van H. K. H. Vorstelijke Gemaal plaats had, echter was dezelve niet minder kostbaar. Een weinig naa vier uren in den achtermiddag, werd de Vorstelijke Lijkbus, in de Tombe der Oranje Vorsten bijgezet. Met welke plegtigheid wij dit Art. eindigen, wijzen de den Leezer die begeerig mochte zijn deeze laatste Eerplicht omstandig na te slaan, tot de *Nederl. Jaarboeken* van 1759, bl. 174—270.

't Afbeeldsel der Vorstinne is op verscheidene wijzen en grootte in 't Koper gebracht. Ook is voor eenige jaaren in 't licht gegeeven het *Leven van Wijlen Haare Doorluchtige en Koninglijke Hoogheden*, in 4to, in 4 deelen, en waarvan het vierde aanvangt met de aanvaarding der Regeering van *Haare Kon. Hoogh.*, en eindigt met deszelfs begraafenis.

ANNA was de oudste Dochter, voortgekoomen uit opgemelde Huwelijk van Prins *Willem den Eersten* en *Anna van Saxon*; deeze werd naderhand de Echtgenootte van *Willem Lodewijk van Nassou*, Gouverneur van Friesland.

ANNA Maria van *Schuurmans*, zie SCHUURMANS. (*Anna Maria van*)

ANNA toegenaamd SUYS, zie SUYS. (*Anna*)

ANNA (*Sint*) was volgens het zeggen van *Hamconius*, de voornaamste beschermheilige van Friesland, en pleeg in alle Kerken en Kapellen, nevens Maria op de Altaaren te staan, en voor al werd zij op 't platte land zeer geëerd.

ANNA (*St.*) of anders *Anna-Parochie*, een der drie dorpen op 't *Bildt* in Frieslandt, de zee ontoogen (zie 't *Bildt*). Dit dorp bevat onder zig 1800 Morgentalen; daaromtrent pleeg een zeer goede Visfcherij, van Kabeljauw, Schelvisch en Haring te zijn. De Kerk en Predikant van 't Dorp behooren onder 't Clasfis van Leeuwarden.

HALMA.

ANNA (*St.*) de naam eener Schans, na bij Damme, door de Staatfche, in 't jaar 1578 opgeworpen, om den Hertog van *Parma*, het beleg van *Sluis* des te moeilijker te maken

ANNA (*St.*) *Ter Muiden*, een Dorp in Hollandfch Vlaanderen,

ren, behoorende in het Kerkelijke onder de Klasfis van *Walcheren*.

ANNA, (St.) volgens een ouden Brief van 't jaar 1529, stond 'er te dien tijd onder *Rottum*, een Dorp van *Hunzingo* bij *Groningen*, een Nonnen Klooster dat deezen naam droeg.

ANNA-LAND, (St.) of *Annen-Land*, onder de Provintie van *Zeeland*, is te saamen met *Poortvliet* en *Vosmeer* een aanwas of gorzing aan 't Land van *St. Maartensdijk*, en daarna Bedijkt en tot Land gemaakt. *Annen-Land*, *Poortvliet* en *Vosfemare* strekken zig uit tot het Land *Tertolen*, zijnde alleen door een klein Veer of overvaart van elkander gescheiden. Ten Z. W. paalen aan *Poortvliet*, de Landerijen en Heerlijkheden van *Scherpenisse* en *Westkerk*, met haare Polders te saamen 2553 gemeten en 7 roeden. Daarna volgt de Baroni van *St. Maartensdijk*, voortijds een Eilandje op zig zelven, en van de andere door een Watertje de *Pluimpot*, daar van afgescheiden: maar door de bedijking van *St. Anna-Land*, *Hannevosdijk*, *den Hamel*, *Kreeke* en *Malland*, nu gezamentlijk onder den naam van *St. Anneland* begreepen, en aan 't Land van *Tertoolen* gehegt. In 't jaar 1475, den 6den Januarij, gaf Hertog *Karel van Bourgondien*, Graave van *Holland* enz., aan de Vrouwe *Anna van Ravestein*, Gemalin van Heer *Adolf van Kleef*, op haar verzoek dit gunstig antwoord. „ Alzoo haar door erfenis was „ aangekomen zekere Gorzing en Opwerp der Zee, *Malland* „ genaamd, *Hannevosdijk* met *den Hamel* en *St. Graven Kreek*, „ de genoemde Gorzingen te mogen bedijken, en alzoo te „ winnen van Zoute Landen; welke bedijking zou raaken, „ aan twee einden en zijden, tot aan de Dijken van *Poortvliet*, *St. Martensdijk*, over de *Pluimpot*, van *Moggershil* en „ van *Kamps Hoffkede*, waarin ook begreepen zouden worden „ zekere andere kleine partijen van Gorzingen, toebehooren- „ de *Gijsbert van Nijenrode*; te gelijk haar en haare Erfgenamen toestaande het ondergraaffchap (gemeenlijk de Ambachts-Heerlijkheid genaamd, met de regten en profyten, „ Ambachts-gevolgen, 't begeeven van Geestelijke Ampten, „ aanstellingen van Officieren enz. die andere Heeren onder „ de Graaven genieten, mids behoudende den Heer zijn hoog „ ge-

(St.)

Klasfis van *Wal-*
't jaar 1529,
p van *Hunzing*
n naam droeg.
e *Provincia* van
eer een aanwas
n daarna *Bedijkt*
Vosfemare strek-
door een klein
Ten Z. W. pa-
eden van *Scher-*
nen 2553 geme-
n *St. Maartens-*
van de andere
scheiden: maar
osdijk, *den Ho-*
r den naam van
Tertoolen geheg-
ertog *Karel* van
Vrouwe Anna
Kleef, op haar
oor erfenis was
Zee, Malland
Graven Kreek,
, en alzo te
ng zou raaken,
ken van *Port-*
n *Moggerind* en
zonden worden
, toebehooren-
naare *Erigena*
enlijk de *An-*
n en *profyten,*
ijke *Ampten,*
Heeren onder
eer zijn hoog
,, 8^e

ANNÉE 1772

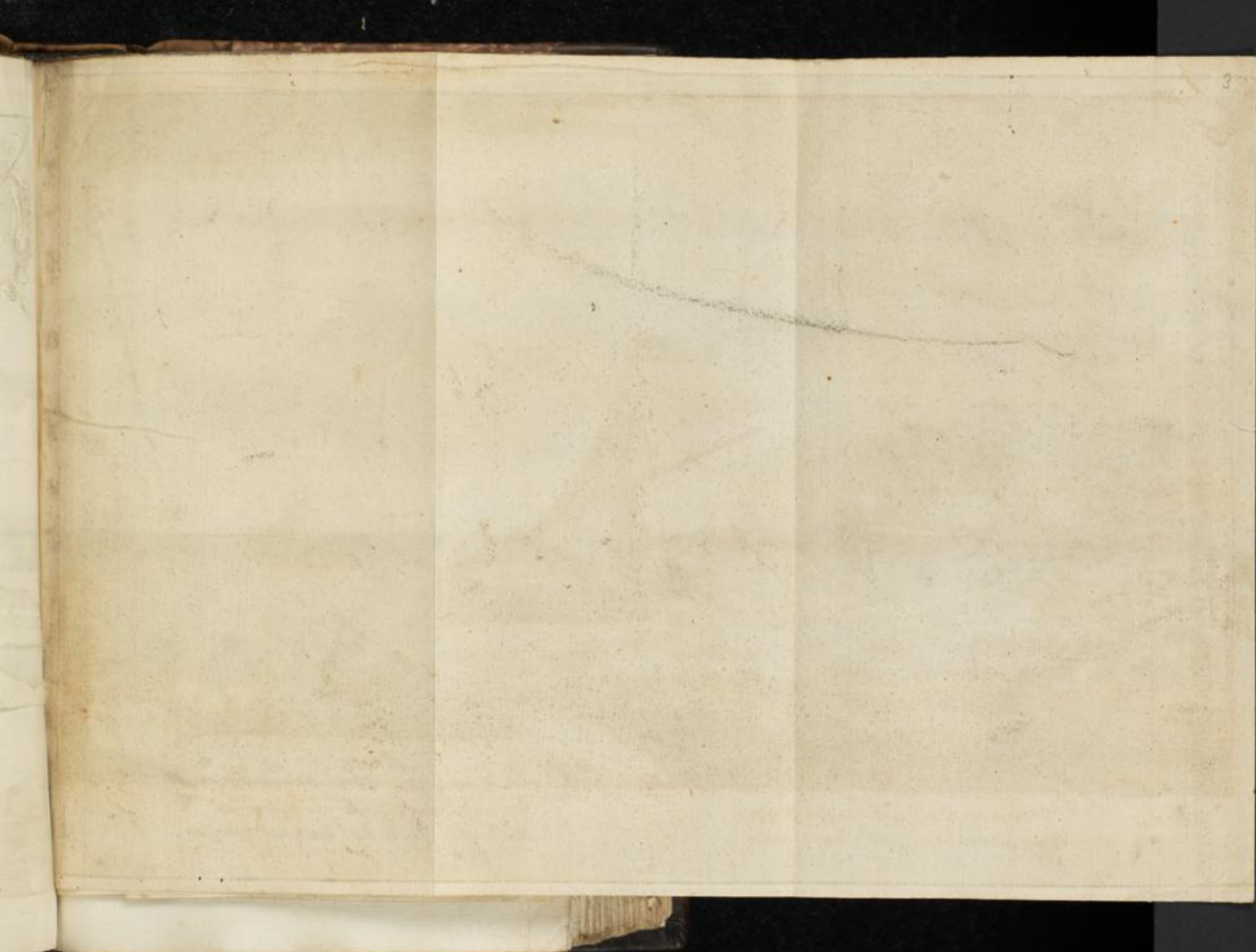

...haare Eitgen
meenlijk de An-
ten en profyten,
telijke Ampten,
Heeren onder
Heer zijn hoog
» 5^r

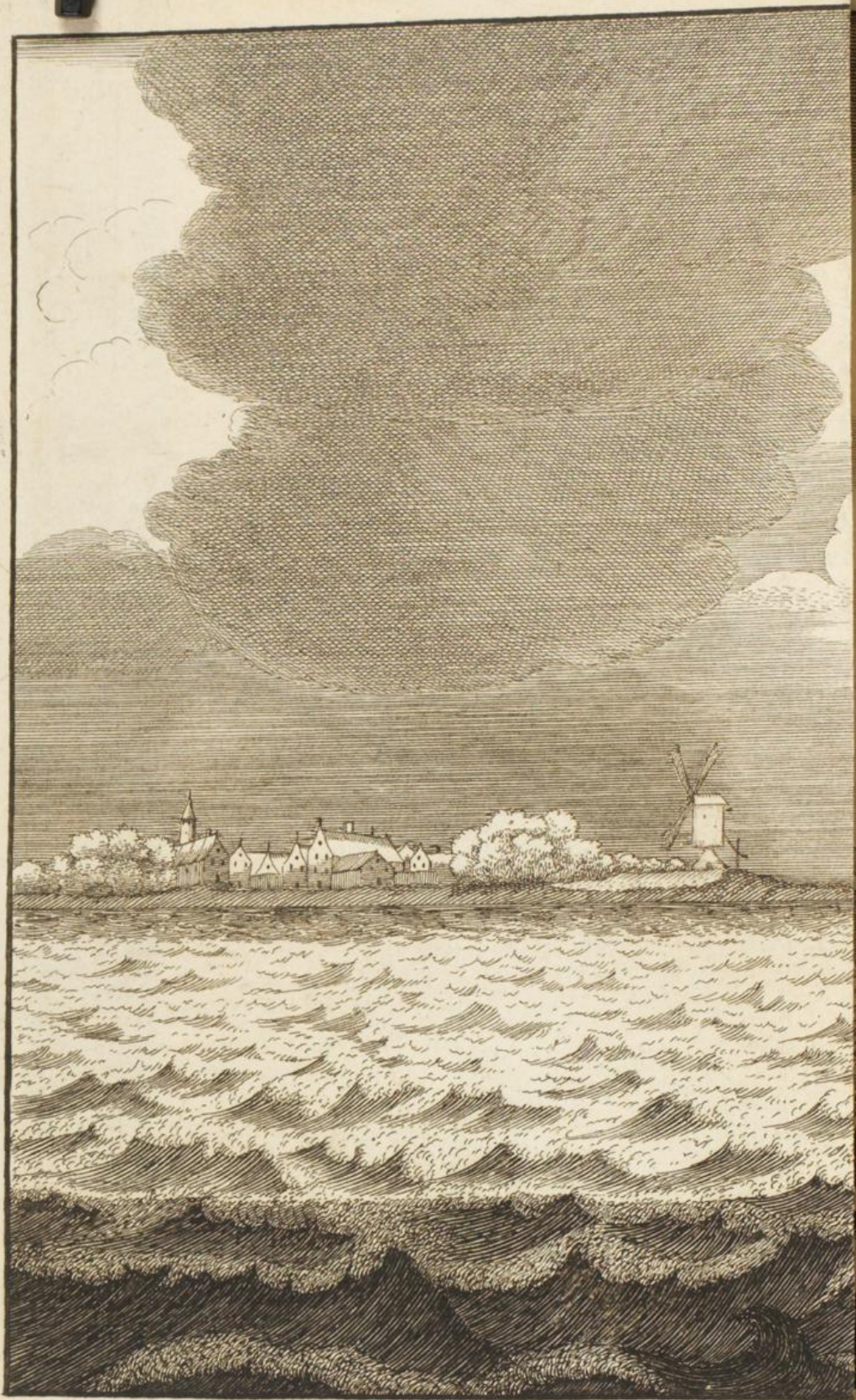

*Sist' Groen lants Redery, hoe hier het spek en baarden
Gefuuen, gebaemen wort, ky we in hooger maanden*

*Benoorden Milant niet, maar voor S.^c Anna lant
Noe kent de Pin-via daar? laat hooren uw verstant .*

*Siet Groen lants Redery, hoe hier het spek e
Gesneen, gehouwen wort, by uw in hooger*

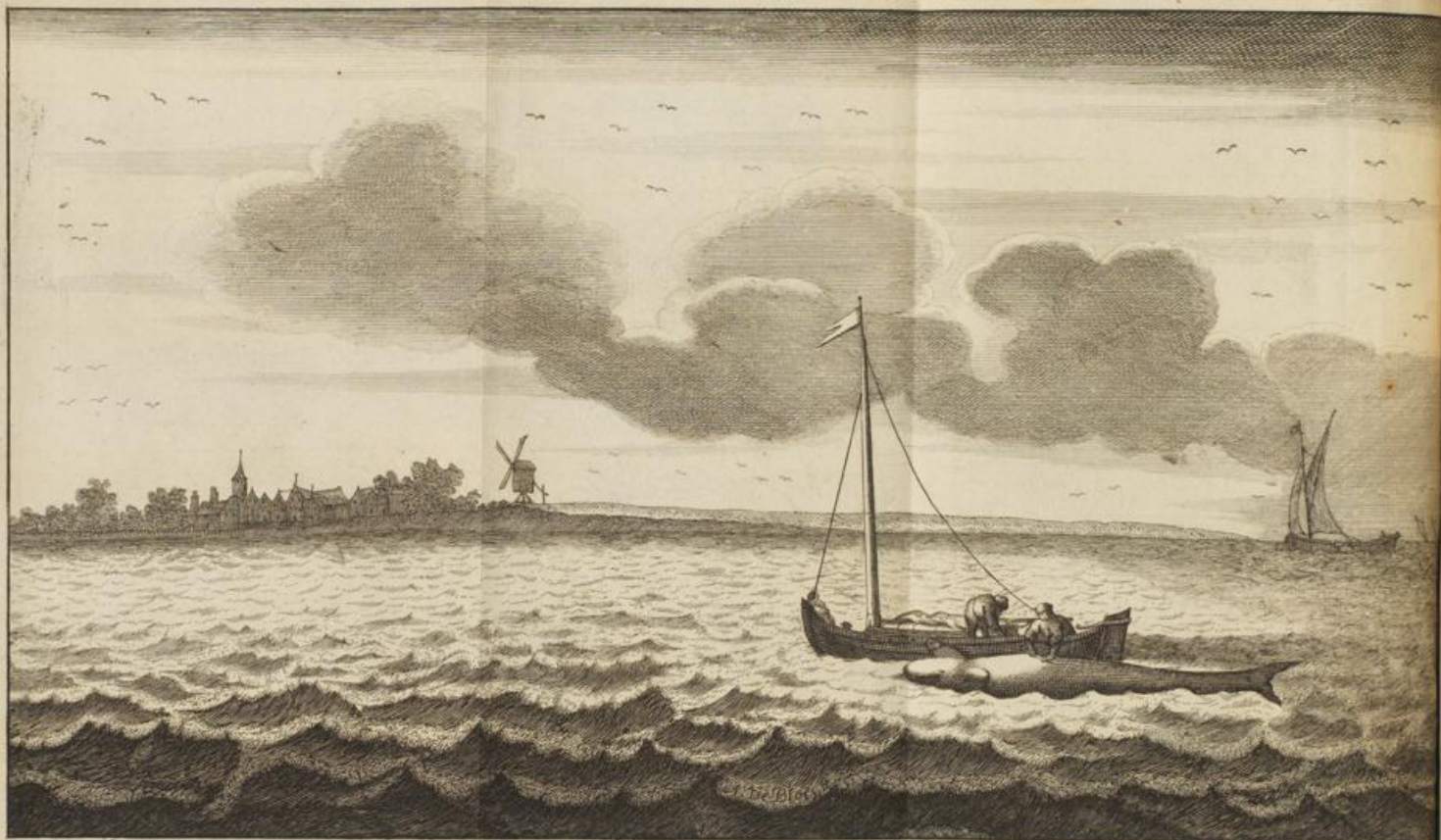

e hier het Spek e
wo in hooger

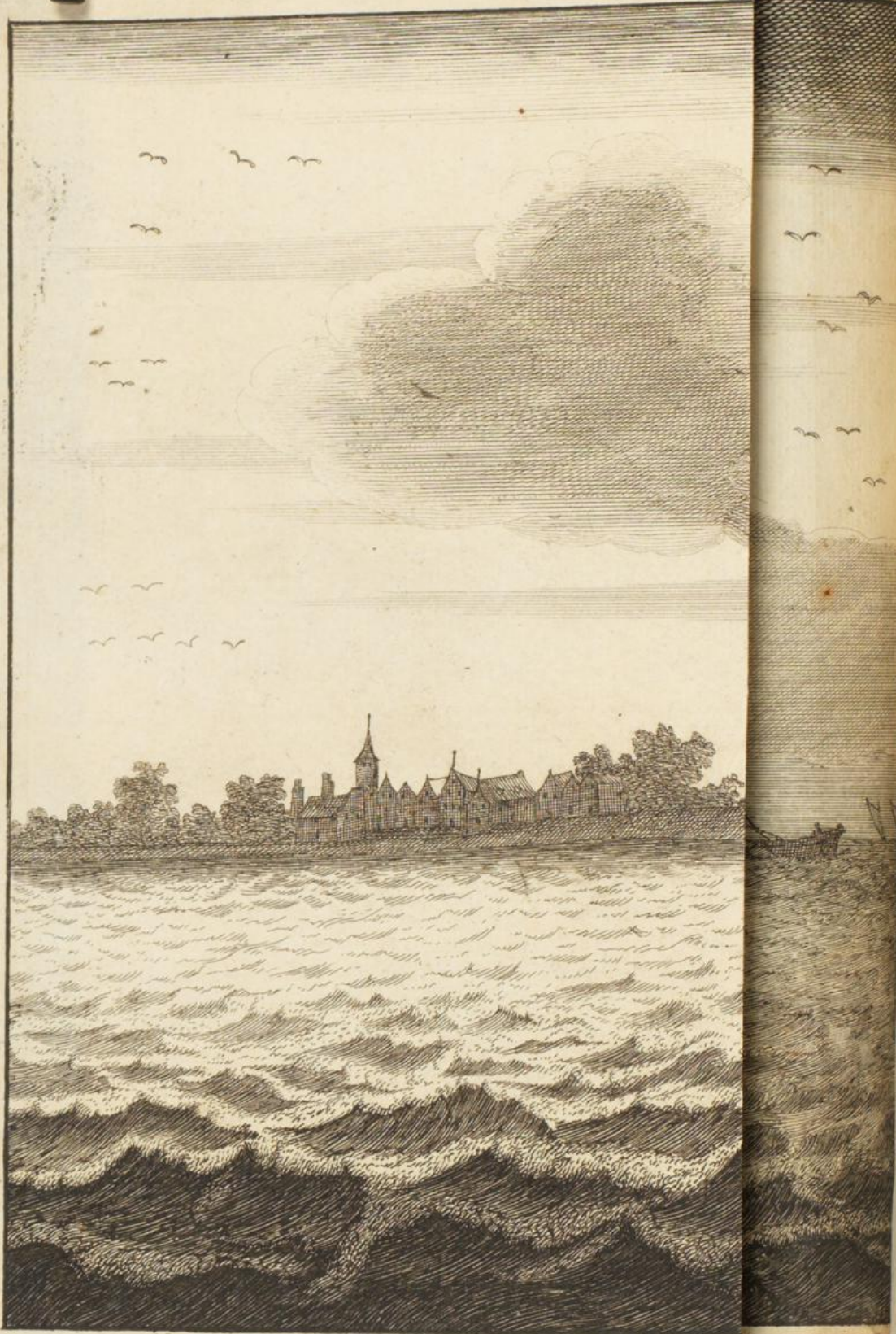
er spek
hoger

*Hy kant de buyt omhoog, een reyse sieck en snee
Dat s'hynt of hem noch dee het allegroefte wee .*

Hy

Dat

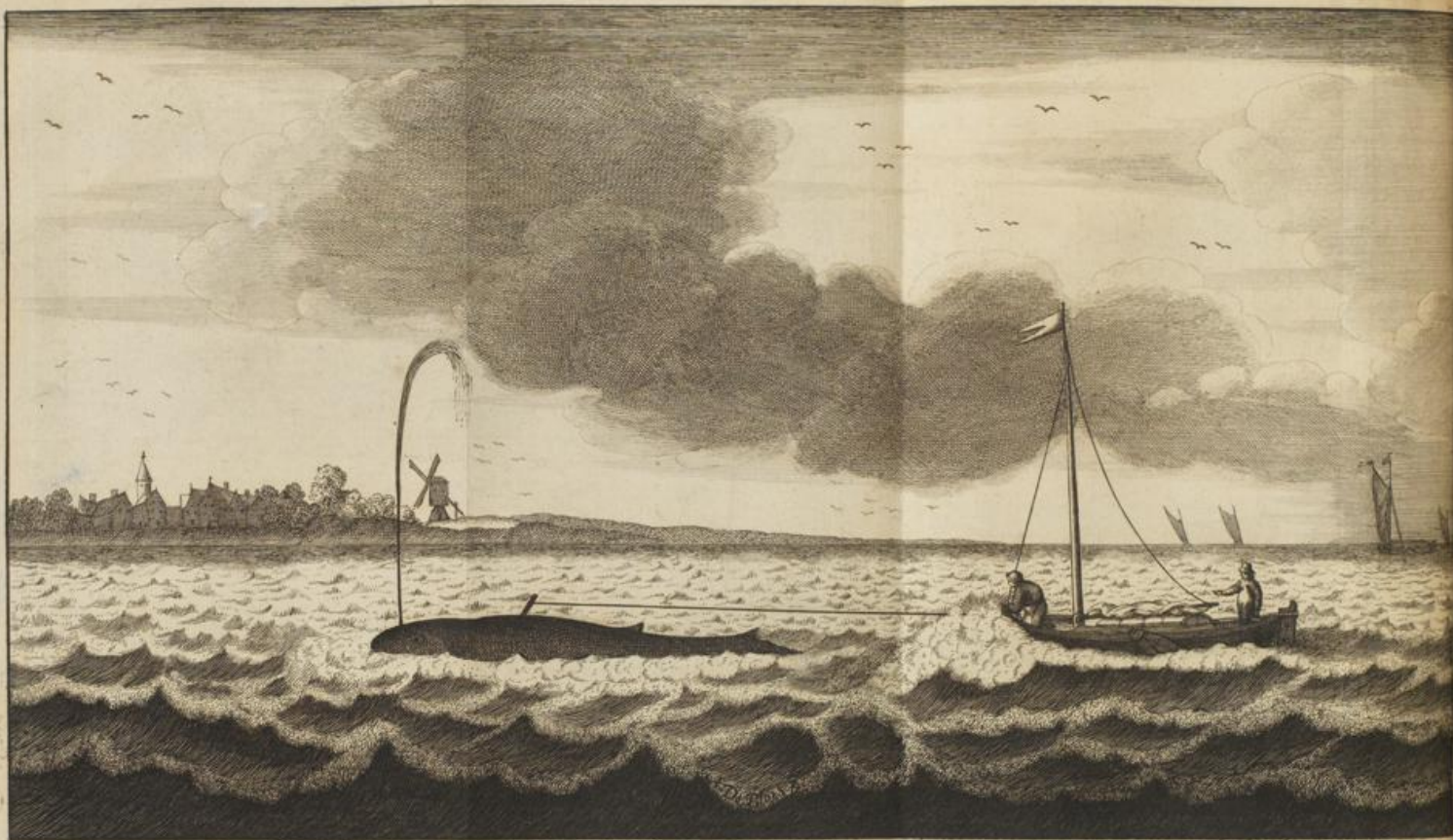
Hy
Dat

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

*De groote dregh nu in het anker touw de lyn
Moe dat hy harder freemt te grooter wort syn pijn*

*Met bruyfent pekkel nat, hy voor de boeg doet frellen
Soo hy iets harder freemt, sijn kan men 't niet meer fiellen.*

De groote dregb nu in het anke
Hoe dat hy harder swemt te gr

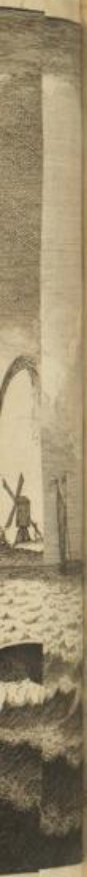

et ank.
te gr.

not ank.
to go.

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

't Ligt lyter tegen aan een stuk vert vtsneen
De kleyne droyt daarin, aan stukke is 't, hy is heen.

't Iag
De

't Iq
De

Den derde en laasten dagh Gorret Koningh en Klaas vaal
 Met haar klybbent-wyk, die soeken 't middigh maal

Met Abram op de kreek, om majsle te rapen
 Syn Soon siet 't halve lef; met seyle keyke gapen

Roept hy als heel verschrikt, o Thaler sulken Vis
 Sy loopen op een draf en sien maar dat hy is

Den derde en laaften dagh Gerret Koningh en Klaas waalen Vis
Met haar byhebbent volk, die soeken 't middigh maal by is.

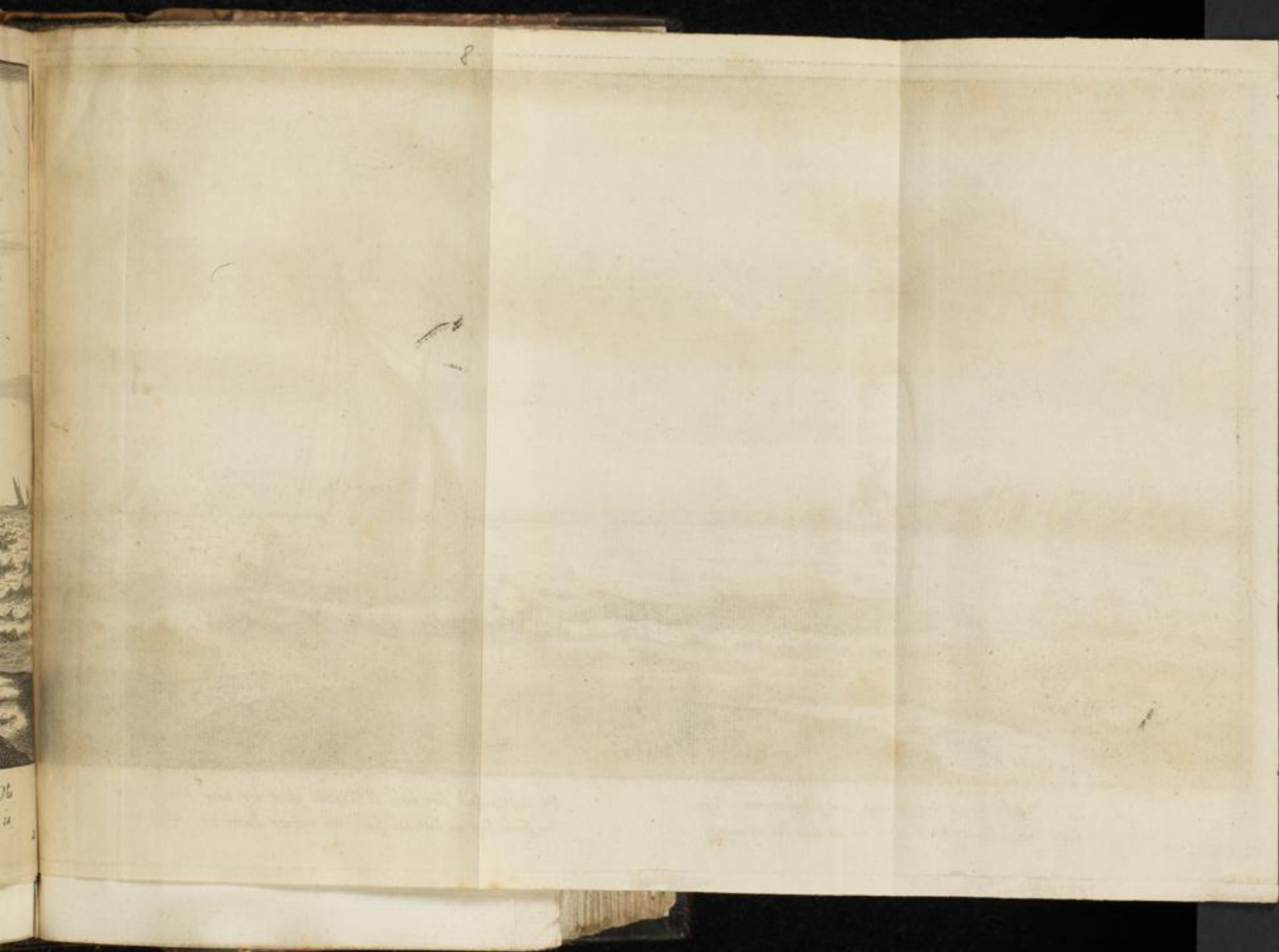

and

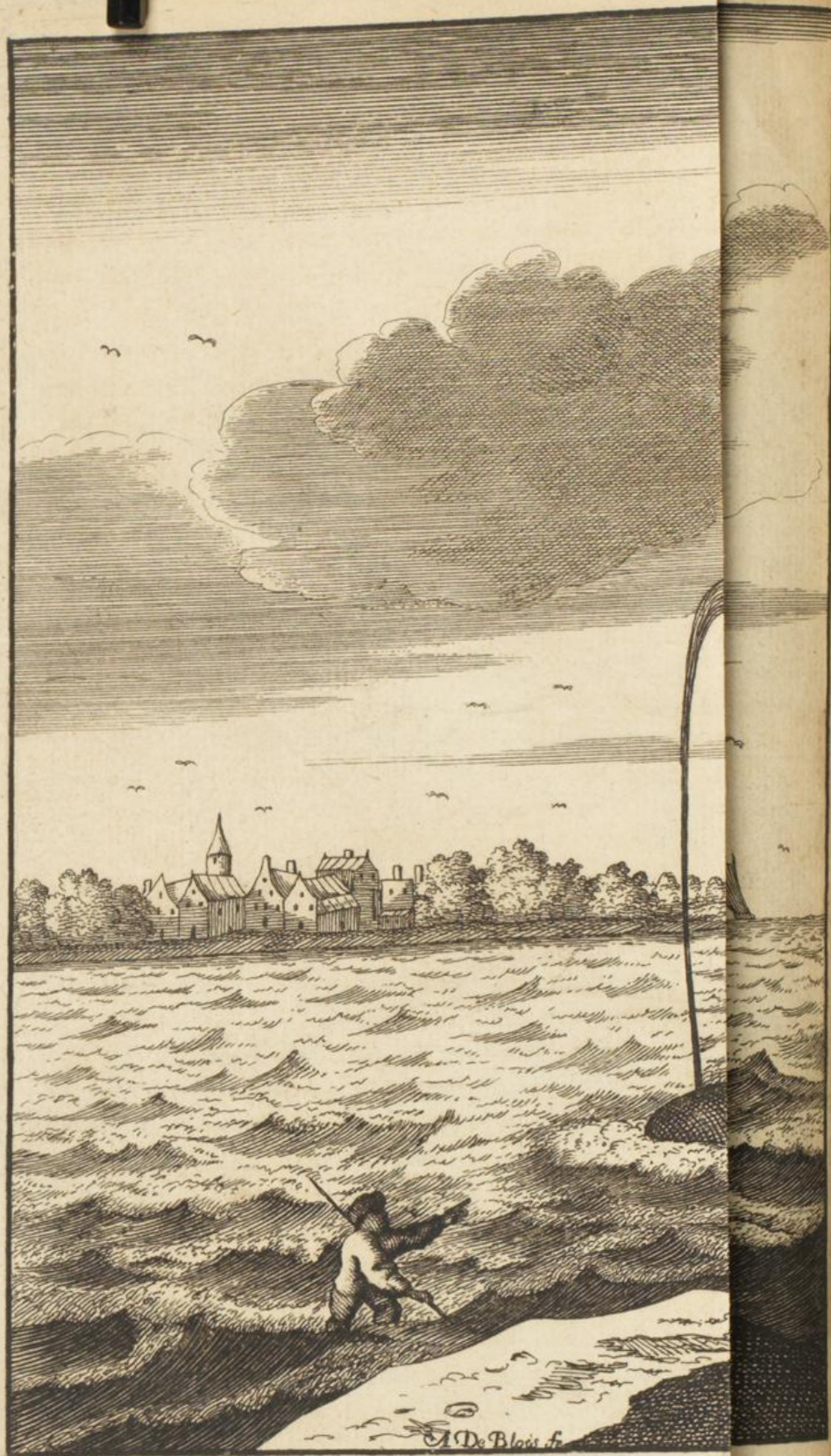

Op 't Schelt' voor 't Gooft' d'ap een Schipper van Franen
Toeft kok, en knegt' syn d' eerste die van dees Ma' vermanen

De naaften dach siet hem de Koelties plaat' vry naar
Die sukke liep na bot, een quant' van vyftien Laar .

Op 't Schelt voor 't Goefse
Tooft kok, en knegt syn d' ee

A N
... om dat ver
... de kelle. In
... vrecht, beide
... alle Tien
... Linnere
... ma
... W
... h
... Inge
... en
... op
... van
... heet
... W
... Loon, te
... Ma
... die
... god
... ver
... Z
... de
... bij
... D
... we
... Ze
... ber
... een
... door
... B
... z
... T
... G
... De
... S
... h
... d
... B

„ gebied, om dat te doen bedienen door den Rentmeester, „ *Beofter Schelde*. Zij en haare Nakomelingen zouden dit Ambachtsrecht behouden als een goed erflyk Leen, en genieten alle Tienden van Tarwe, Graanen, kleine Tienden van „ Lammeren en Ganzen.” Sedert is dat Land meer dan drie maalen onder 't Water bedolven, en met verbaazende kosten, door de Eigenaars hersteld. Waaron ook Keizer *Karel* in 't jaar 1546, den Ingezetenen de 25 jaarige vrijheid van Lasten, toen bijna ten einde loopende, nog voor eenigen tijd verlangde. Uit opgemaelde vergunning blijkt, dat de Heerlijkheid oudtijds den naam van Ambachts-heerlijkheid had. Omtrent *St. Anna-Land*, heeft zig in 't jaar 1682, toegedragen de zeldzaame Walvischvangst, door Schipper *Abram van Oelen*, en zijnen Zoon, na dat hij in den zeer zwaaren Watervloed, der voorige Maand Januarij alles verlooren had, doch hier door onder den Godlijken zegen wederom in staat geraakte. Een merkwaardig verhaal is hier van uitgegeeven onder den tijtel van: *Zeldzame en nooitgehoorde Walvischvangst bij St. Anna-Land, met de Prentverbeelding*. En een korte schets daar van vindt men bij *DE VRIES*, in zijne *Wonderen op Zee*, pag. 561.

't Dorp dat mede deezen naam draagt, is zeer aanzienlijk, hebbende veele schoone Huizen en Gebouwen, nevens een bekwaame Zeehaven, daar veele Schepen af en aan vaaren. Omtrent her Jaar 1492, werd aldaar een begin gemaakt, met het bouwen van een Klooster voor de Kruisbroederen, waar aan door gemelde *Anna van Ravestein* en *Boudewijn Basterd van Bourgonje*, verscheidene Goederen en Landerijen geschonken zijn. De Kerk en Predikant behooren onder het Klasfis van *Tholen* en *Bergen op den Zoom*, maakende de Hervornde Gemeente aldaar een aantal van bij de 300 Lede-maaten. De Burgerlijke Regeering bestaat 'er uit een Schout, een Burgemeester, zes Schepenen, en één Secretaris. Bij *SMALLEGANGEN*, in zijn *Kronijk van Zeeland*, vindt men een fraaj gezig hier van.

Zie dezelve bl. 750. *BOXHORN Kronijk*, II. Deel, bl. 275 en 276. *VAN LEEUWEN Bat. Ill.*, bl. 147. enz.

AN-

Blaas &
elt voor 't Goefse
en knegt syn d' ee.

ANNENBERG (St.) een Klooster van reguliere Kannonikkesfen te *Rosmalen*, een dorp in Maasland, in 't derde kwartier in de Meijerij van 's Hertogenbosch, in 't jaar 1505 door den Ridder *Joan Bak* gesticht, omtrent een mijl van den Bosch. De eerste Nonnen die daarin kwamen uit het Windmolen-Klooster, dat binnen de stad stond, en de Zuster van gemelde *Baks* werd als de eerste Priorin aangesteld. Bij den aanvang der Nederlandsche Beroertens, weeken de Nonnen weder binnen de stad, en kochten aldaar in 't jaar 1584, het klooster van de Bogarden: kort daarna werd dit klooster door de soldaaten afgebrand.

Zie de Oudh. en Beschrijv. van 's Hertogenbosch.

ANNEVOSDIJK, in oude Brieven *Hannevosdijk* genaamd, is een Polder mede behoorende onder *St. Anneland*.

ANNIBAL, Graave van *Altemps*, zijnde de eigen Zoon van de Zuster van *Paus Pius den IVden*, hebbende van zijnen ouderdom van negen jaaren, in den krijg, voor 't huis van *Oostenrijk*, aan *Karel den Vden* en aan *Filips* groote diensten beweezen, zo in Africa, Duitschland, Italiën en Nederland, waar in wij hem beschouwen, zo ver hij daar toe betrekking heeft, als een der Oversten van de Duitsche Regimenten, onder bevel van den Hertog van *Parma*, vond zig in 't jaar van 1578 door den zelve gelast, om met de zijnen in Bourgondien te blijven, om de bedrijven van 't volk van *Alençon* te verhinderen, deeze 3000 in getal, een inval in Bourgondien gedaan, en reeds eenige steden bemagtigd hebbende, werden door *Annibal*, daar weder uitgejaagd en verstrooid, waarop de Graave van *Altemps*, zig met zijn Regiment bij *Parma* voegde. In 't volgende jaar, bestond hij het beleg van *Weert* te voltrekken, en ten dien einde, ontbood hij *Valdez* (of *Baldefius*) met zijne Spanjaarden tot zig; de stad gaf zig aan den laaftgemelden over; doch het Slot hielden de Soldaaten nog in, besloten zijnde met Vesten, meer sterk in schijn, dan in der daad. *Altemps* deed het zelve, na het veragten zijner boden, het zelve met zwaarder geschut aantasten, veele plaatsen daar van werden met weinige moeiten ter neder geworpen, en de bezettingen, te laat de aangeboden voorwaarden, willende aanneemen, werden na de inneeming van 't zelve, alle opgehangen, en daar na in dat zelf-

zelfde jaar 1579
nen, onder die
tot den algemeene
waar in hij, zo
den. Meer dan e
iets berispelijks a
of wantrouwen te
hun 't geluk dien
bestierden, dat zi
scheen deeze Vors
worden, en om hi
was 'er voor hem
dige penningen, te
ben, zonder te be
alleen werkloos mo
ten sloog, en zij v
den. Men behoefte
ten te zijn, om te
onder 't bestier
mogelijk de eenigt
weder onder de m
ben. Doch de sel
waren op dit pas z
een Regiment, van
De somme, die he
lap boven de 30,
die *Parma* aan den
beloften, maar op
wonder dan datze
frist innamen, en
Men kreeg hun ool
van zes maanden se
Frankfortsche Mark
jaaren, op zekere
zig in 't gevecht bi
ochten werd, dat
saatische, Engelsch
IV. DARL.

reguliere Kannonkresde
 't derde kwartier in de
 jaar 1505 door den Rid-
 tijl van den Bosch. De
 et Windmolen-klooster,
 van gemelde Ba werd
 ten aanvang der boer-
 n weder binnen de stad,
 klooster van de Boga-
 or de soldaaten afgebrad
 's Hertogenbosch.

Hannevordijk genaamt, is
 St. Anneland.

nde de eigen Zoon van de
 bbende van zijnen ouder-
 oor 't huis van Oudevrij,
 te diensten beweesen, in
 derland, waar in wij ten
 ekking heeft, als een der
 n, onder bevel van den
 tr van 1578 door den sel-
 gondien te blijven, om te
 verhinderen, dees yon
 gedaan, en reeds voo
 door Annibal, dat ve
 de Graave van Altemp
 gde. In 't volgende ja
 trekken, en ten dien ee
) met zijne Spanjaarden
 gemelden over; doch bij
 sloten zijnde met Vessen,
 Altemps deed het zelve, in
 met zwaarder gesicht aan
 len met weinige meen
 ngen, te laat de ongel-
 emen, werden na de in
 gen, en daar na in de

zelve jaar 1579 bevond hij zig, met tien Vaandelen der zij-
 nen, onder die troupen, die op den 8sten van de maand April
 tot den algemeenen storm op Hertogenbosch verordend waren,
 waar in hij, zo wel als de anderen, mannelijk ontvangen wer-
 den. Meer dan eens, hebbe ik in 't gedrag van den Koning als
 iets berispelijks aangemerkt, eene soort van afgunst of jalouzij,
 of wantrouwen tegen zijne grootste Veldheeren, bijzonder als
 hun 't geluk dienstig was, en zij de zaaken zo naar zijnen wij-
 bestierden, dat zij eenig voordeel behaalden, want als dan,
 scheen deeze Vorst bekommerd te zijn, dat zij te groot zouden
 worden, en om hunne magt te breidelen of paalen te zetten,
 was 'er voor hem geen beter middel, dan hun gebrek aan no-
 dige penningen, ter betaaling van het Krijgsvolk te doen heb-
 ben, zonder te bezeffen, dat de Legerhoofden, als dan niet
 alleen werkloos moesten zijn, maar dat de Soldaat aan 't mui-
 ten sloeg, en zij veel meer verlooren, dan zij gewonnen had-
 den. Men behoeft niet zeer ervaaren in 's Lands geschiedenis-
 sen te zijn, om te weten, dat zo *Philips*, hier omtrent anders
 onder 't bestier van *Parma* gedacht had, deeze Veldheer
 mogelijk de eenigste zoude geweest zijn, die de Nederlanden,
 weder onder de magt van den Koning zoude gebracht heb-
 ben. Doch de schulden waarmede de Hertog overladen was,
 waren op dit pas zo groot, dat hij geen gelds genoeg bezat om
 een Regiment, van alle die om betaaling riepen, afdanken.
 De somme, die het volk van *Altemps* te eischen hadden, be-
 liep boven de 30,000 guldens 's maands. En op de beede
 die *Parma* aan den Koning deed, kwamen niet dan schoone
 beloften, maar op verre na geen voldoende penningen. Geen
 wonder dan datze aan 't muiten sloegen, en wederstrevende Maa-
 strigt innamen, en 't gansche land, daaromtrent verwoestten.
 Men kreeg hun ook tot geen stillstand, dan met het betaalen
 van zes maanden soldij, en belofte van twee maanden naar de
 Frankfortsche Markt, en de resteerende schuld, binnen drie
 jaaren, op zekere voorwaarden te betaalen. In 't jaar 1586
 zig in 't gevecht bij *Warnstede* bevindende, daar zo heftig ge-
 vochten werd, dat het zelve lang in 't geheugen zo van de
 Staatse, Engelsche als Spanjaarden, en Waalen gevestigd
 bleef.

bleef. *Philip Sidnij* en *Annibal* ontmoetten elkander als twee onvertsaagde helden; doch *Annibal* werd van 't paard geworpen, en zo gekwetst, dat de zijnen hem onder de dooden rekenden. In 't jaar 1574 was deeze allereerst in deeze Landen verscheenen, met een Regiment van 4000 voetknechten, die hij uit Duitschland aanbragt, en die aan *Don Louis de Requensens*, (die hem om zijne getrouwheid zeer hoog schatte,) aangenaamer waren, dan aan de Nederlanders. Te aangenaamer was zijne komst voor den gemelden Landvoogd, wijl zij reeds een gerucht verspreid had, dat hij onderwegen, met al de zijnen verflagen en gedood was. Welk gerugt veroorzaakt was, door dat hij met een weinig volk op de grenzen van Nederland gekoomen zijnde, was vooruitgereeden, en hij omcینگeld van 600 Soldaaten, die uit den Veldslag op de Mookerheide kwamen; dan niet tegenstaande, hij reeds twee wonden ontvangen had, baande zijne dapperheid, hem eenen weg door 't midden van hun: waar op hij als een bewaarder van Brabant gesteld werd. Na den dood van *Requensens*, de Hoogduitsche en Spaansche Soldaaten ieder weder om 't hardst, betaaling eischende, (zijnde de penningen weder even schaars,) zo vond de Raad van Staaten, best, om 't land, van uitlandsch Krijgsvolk te ontheffen, het Hoogduitsche Regiment van den *Graave van Altemps* te betaalen en afte danken, en ook om reden, dat tuschen hem, en den Gouverneur van Antwerpen *Fredrik Perenot*, Heer van *Champignij*, raakende de bezetting van die stad, eenig verschil ontstaan was, waar uit zij vreesden, dat meerder nadeel voor de gemeente ontstaan zou. *Altemps*, zeide hier op, in den vollen raad van *Brusfel*, dat men hem niet afdankte, om het gevaar van *Antwerpen*, of om dat zijn volk misnoegd was, om haar agterstallige soldij, want, dat hij bereid was, het zelve nog zes maanden, op zijn eigen beus te onderhouden; maar dat het alleen geschiedde, uit een valschen haat, van den Heer van *Champagnij*, die met het afdanken van dit Krijgsvolk, dat aan den Koning het getrouwste was, niet anders zocht, dan de Spaansche partij te verzwakken, en Antwerpen dus te ligter aan Orange over te geeven. Dan de mouterij van 't volk van *Mondragon* maakte het des

te noodzaak
paspoort wen
zen vermaard
komen, dan
zig gehouden
van Oostenrijk

Zie

ANSCHARIUS
van geboorte
wel te Woerde
ste geloof verd
WINSEMUS,
gespoord zijnd
gelum in de N
Koning Harald
der in zijn Rij
zijnde, predikt
Zweden. Doch
stand tegen her
belettende, ke
zig eene bete
Noordsche gen
ontstaan, maak
in 't jaar 833
Geestelijke, to
wende aan he
gen en Zweeden
daar en bover
ten zijne bev
Vierden, toesc
men zijnde, v
Bremen te ve
lijste onder al
Landen, en z
gewoest te zij
begraven is.

Zie H

te noodzaaklijker, dat aan *Altemps* en de zijnen, hun geld en paspoort werd gegeven. Weinig bericht is mij verder van deezē vermaarden Krijgsman, de Nederlanden betreffende, voorgekomen, dan dat hij in 't jaar 1578, zig in Duitschland heeft bezig gehouden, met het werven van Krijgsvolk voor *Don Jan van Oostenrijk*.

Zie STRADA en andere schrijvers van dien tijd.

ANSCHARIUS, (*Sint*) bij anderen *Ansgarius*, eenige zeggen van geboorte een Fries, anderen, dat hij een Hollander, en wel te *Woerden* zou gebooren zijn, schoon de eerste het meeste geloof verdienen. Omtrent het jaar 825, is hij, volgens WINSEMIUS, uit het nieuwe Klooster *Korvei* gegaan, als aangefpoord zijnde met een zonderlinge begeerte, om het Euan-gelium in de Noordsche Landen te Prediken, in gezelschap van Koning *Harald*, toen die door behulp van de Saxen, zig weder in zijn Rijk dacht te stellen. Met deezē dan vertrokken zijnde, predikte hij te *Scandinavien*, *Holland*, ja zelfs diep in *Zweeden*. Doch de Heidensche Afgodendienaars een groote opstand tegen hem verwekkende, en hem den verderen voortgang belettende, keerde hij te rug naar de Abdij van *Korvei*, tot zig eene betere gelegenheid opdeed. Zijn arbeid in de Noordsche gewesten aangewend, en de zwarigheden daar uitontstaan, maakten hem zo beroemd, dat Keizer *Lodewijk* hem in 't jaar 833, met toestemming van de bij hem hebbende Geestelijke, tot Aardsbisshop van *Hamburg* aanstelde, vertrouwende aan hem de zorgen, om die van *Deenemarken*, *Noorwegen* en *Zweeden*, tot het Christendom te brengen. Schonk hem daar en boven *Turnhout*, met groote inkomsten; schoon anderen zijne bevordering tot Bisshop, aan Paus *Gregorius den Vierden*, toeschrijven. *Hamburg* door de Noormannen ingenomen zijnde, werd *Anscharius* genoodzaakt zijnen Zetel naar *Breemen* te verplaatsen. Pater *Mutzard* noemt hem de treffelijkste onder alle de Bisshoppen, en Apostelen der Noordsche Landen, en zegt dat hij, na agttien Jaaren met roem Bisshop geweest te zijn, overleed en in de *St. Pieters Kerk* te *Bremen* begraven is. Zijn dood wordt gesteld op het jaar 855.

Zie HALMA.

ANSELMUS, ook wel *Anselinus* genaamd, was een Man zonder kennisse, en zeer onervaaren in 't leeven der Kloosterlingen, en echter werd hij de Monnikken, door de Gravinne *Petronella*, tot de zevende Abt van *Egmond* opgedrongen. Wat schade hij de Abdij gedaan heeft, en hoe de Monnikken over zijn verkwisting en kwade Regeering te onvrede waren, kan men in de *Jaarboeken van Egmond* zien. In 't jaar 1129. vond hij zig genoodzaakt, tegen wil en dank, zijn plaats te ruimen aan *Walterus*, die hem volgde.

ANSIBARII, of *Anfibaren*, en *Anzibaaren*, een zeer oude Natie onder de Duitsche, van hen heeft de vermaarde TACITUS gewag gemaakt, noemende hun een magtig en aanzienlijk Volk, doch van de *Cauchers* verdreeven, (de *Cauchers* worden gezegd de *Emder Friezen* geweest te zijn, men zie in het vervolg 't Art *BOJACULUS*.) Na het verdrijven uit hun Vaderland, zouden deeze Volken omtrent *Deventer* gewoond hebben; TACITUS noemt hun ook magtiger dan de *Friezen*. Ook vindt men hun in 't jaar 559. op den krijgstol van *Juliaan den Afvalligen*, als hulpbenden van de *Romeinen*.

B. NEANDER, in zijn *Ant. Germ.* zegt, dat deeze *Anfibarii* de naaste Buuren der *Batavieren* waren. Andere als LAZIUS, enz. die hunnen naam naar eigen zinnelijkheid verhoogd hebben, noemen hun *Anfiborius*, om de *Zwaben* te vinden, die op de Revier d'*Ens* woonende, *Ents* of *Entsbuuren* genaamd worden. Dan dit strookt niet met TACITUS, die wij meest verplicht zijn te gelooven. Jonker VAN DER HOUVE is ook van gedachten, dat deeze Volken in *Overijsel* gewoond hebben, ter plaatse daar nu *Campen*, *Deventer* en *Zwol* leggen, en na hen *Hansé-Steden* genoemd; doch ook dit kunnen wij voor geen waarheid aanneemen, want TACITUS zegt ons, dat de *Anfibarii* te rug trokken naar de Landen der *Tubanten* en *Ufipeten*; daar ook uit verdreeven zijnde, begaven zij zig naar het Land der *Catten*, van daar naar de *Cheruscen*, eindelijk op deezen langen dwaalweg, overal als Vreemdelingen komende, en aan alles gebrek hebbende, voor Vijanden geacht wordende, is al hunne jonge Manschap, in vreemde Landen verslagen, enz. FENAKOLIUS, die ons geen van de onkundigste vertaalinge van TA-

TA-

ritus geleverd voor de *Ufipeten*, en dat d' *ZACLERUS*, laat *Breemen* en *Mind Diepholt* en *Hoij* zij aan den *Rhij* zij omtrend het halven de Ouder naderhand herite. *Chasjuarlers* neder *Hervorden* en *En* voornaamste *Schr* *Batavie* geweest :

Dan, laat ons *fibarii*, *Anfibarii* veele en vische (zegt hij) bij de lijk de beste is, zinge het minst dewijl 'er geen a dacht worden, *Emgbuuren* over wel niet begreep maar daarom echte plaatsen, hun de *Najverars* en *Bo* Zij nu schijnen die groote en og daags met den na genoemd van deze aan den oever van waarts aan; waar nam van *Eemlone* verhaalt (TACTUS dat de *Anfibarii* a *Cauchers*, hunne n

was een Man zonen der Kloosterlingen of de Gravinne Poppedrongen. Wat de Monnikken over vrede waren, kan 't jaar 1129. vond zijn plaats te ruimen

en, een zeer oude de vermaarde Tamen magtig en aanzien, (de *Cauchers* worden, men zie in het leven uit hun Vaders venter gewoond hebben de *Friezen*. Ook grol van *Juliaan* en

dat deeze *Anfibarii* Andere als *Lazrus*, heid verboogen hebben te vinden, die op *uuren* genaamd worden die wij meest ver Houve is ook van *fel* gewoond hebben, *Zwol* leggen, en na kunnen wij voor geen ons, dat de *Anfibarii* *ten* en *Ufipeten*; dat naar het Land der elijk op deezen lommende, en aan alht wordende, is al den verslagen, en e vertaalinge van *Ta*
Ta

citrus geleverd heeft, stelt voor *Tubantes* die van *Twenten*, voor de *Ufipeeters* de *Zutphenaars*, voor *Cheruscen* de *Mansfelders*, en dat de *Catten* de *Hesfen* zijn, is ieder bekend. *M. ZECLERUS*, laat zig dus hooren: de *Anfibarii* hebben tusfchen *Breemen* en *Minden* gewoond, in 't Sticht *Minden*, 't Graaffchap *Diepholt* en *Hoijsa*; daarna van de *Lauwer* verdreeven, kwamen zij aan den *Rhijn*, als zij daar ook niet blijven mochten, zijn zij omtrend het Jaar 58 na *Christus*, verdelgd geworden, behalven de *Ouden*, de *Vrouwen* en de *Kinderen*, welke zig naderhand herstelden, en op den Bodem der *Dugeliners* en *Chasfuarlers* nederfloegen, daar men de *Steden* van *Ditmarfe*, *Hervorden* en *Engeren* heeft. Immers volgens de meeste en voornaamfte Schrijvers blijkt dit wis, dat de *Anfibarii* ook in *Batavie* geweest zijn.

Dan, laat ons zien wat de Heer *ALTING* 'er van zegt: *Anfibarii*, *Amsfibarii*, *Ampfivarii*, *Anfivarii* of *Ansvarii*, op zo veele en verscheidene wijzen vindt men den naam van dit Volk (zegt hij) bij de *Ouden* te boek geflagen, waarvan waarschijnlijk de beste is, die van den oorsprong der Inlandsche benaaminge het minst verscheelt of afwijkt, namelijk: *Amsfibarii*, dewijl 'er geen ander woord in de Romeinsche Taal kan bedacht worden, dat beter met het Hoogduitsche woord *Emsboaren* overeenkomt. Een erbarmlijk en ongelukkig Volk, wel niet begreepen in de Landpalen der *Batavers* of *Friezen*, maar daarom echter te melden, om dat zij in hunne oude woonplaatfen, hun de naaste zijn geweest, en in de nieuwe hunne *Naijveraars* en *Bondgenooten*.

Zij nu schijnen hun eerste woonsteden gehad te hebben over die groote en ongenaakbaare *Moerasfen* der *Friezen*, heden daags met den naam van de *Boertang* bekend, en mischien dus genoemd van dezelfde *Anfibarii*: *Duitsche Emsboeren*, leggende aan den oever van den *Eems*, in een lange smalle streek, zuidwaarts aan; waarvan noch hedendaagsch de Inwoonders den naam van *Eemlanders* en *Eemsboeren* dragen. Van deeze nu verhaalt (*TACITUS* in zijn 13de *Jaarboek*, het 55ste Hoofdst.) dat de *Anfibarii* al onder de Heerschappij van *Nero*, door de *Cauchen*, hunne nabuuren, en dus de zwakken, van de zeer

magtigen zijn verjaagd, en uit hun Land verdreeven: Verder dat zij van woonplaatsen ontzet, door mededoogen van de aangrenzende Volken, en wel allermeeft de *Brukeren* (onder welkers befcherming zij waarfchijnlijk met den *Cauchen* geftaan hebben) weer fterker geworden zijn, en de ledige Landen hebben ingenomen, aan den Zoom van 't Roomsche gebied gelegen, ten dienft der Krijgslieden gefchikt, en die te vooren van verfcheiden Volken, als de *Chamaven*, *Tribanten*, *Ufpeers*, en laaft van de *Friezen* beflagten werden, die de Landzaten doorgaans weerloos, en van overlang door dwang en geweld noodzaakten te rug te wijken, over de Poelen en Moerafen, naar dien Zoom of Oever hebben gedreeven; (buiten tegenfpraak diefhalve ter rechter zijde van den Ooftelijken arm des *Rhijns*.) *Avitus*, Landvoogd van *Neder Germanie*, heeft niet kunnen verbeden worden, door *Bojaculus*, een voornaam Man, onder 't *Amsibarifch* Volk, dat hij hun daar een veilige fchuilplaats van ballingschap vergunde: dus zij genoodzaakt waren, weder op te breeken; als verlaaten, eerst van de *Tenfteren*, de voornaamfte hunner Bondgenooten, en ook naderhand van de *Brukeren* hunne Befchermers; en te rug te keeren naar de *Ufpiers* en *Cherufcen*, tot wien zij zig begeven hadden, na lang omzwervens, zo als zij waren, gasten, behoeftigen of vijanden, alle ter neer gehouden zijn; het weerloos overfchot, (van Ouden, Vrouwen en Kinderen) alleen ten buit verdeeld wordende. Dit is echter weer tot een Volk opgereezen, en heeft dertig jaaren daarna, (uit een oud mededogen, zo het fchijnt, der nabuurige Volken, door wier famenzweering, over de zestig duizend *Brukeren*, wegens hun trots, verdelgd zijn, een gedeelte van deeze Landen gekreegen, leggende naast aan die ledige Landen, die *Avitus* wel eer den zwerwende geweigerd had. *TACITUS* ftelt de *Angrivariën* in de woonplaats der *Brukeren*, wel bij de *Chamaven*, maar zo wel de Reifkaart van *Peutinger*, als *Alexander Sulpicius*, bij *Gregorius van Tours*, haalen ons over om te gelooven, dat men daar niet *Angrivaren*, maar *Amsibaaren* moet leezen. Men hoeft niet zeer zwaar te denken, of zij vervolgens, naar dat zij

A
zij den rechte
den naam van
de *Franken* na
in 't algemeen
heid beftaan
trokken, den
zijn, die van
Zie *Notit.*

ANSLAAR (G
rijnde de zoom
en naderhand te
den van de wet
den, door het
hij overgeeven,
leeraars, als *Vo*
Goltus en van *L*
van een ijverig
Cozijus zeer be
bende, werd hij
daar te *Cappelle*;
1675 te *Delft*,
hij naar *Amfteld*
vestigd door *Ge*
dezelfs overtijd
tweede deel, met
een gefteeld hee
der *Gelukzalighe*
van hem, aan
Antwoord van *he*
onderzocht en
4to 1671. in 8
de nieuwe uitge
drukt 1693. Ne
dochter van den
Sara Korfelius, d
Prof. *J. van den*

zij den rechter oever van de *Druftaensche Grift* innamen, ook den naam van *Friezen* hebben aangenomen, dan of zij met de *Franken* naar elders vertrekkende, naderhand met dien naam in 't algemeen benoemd zijn. Wijl dit beide met de waarheid bestaan kan, dat, namelijk een gedeelte, daar uit getrokken, den naam van *Franken*, en andere die gebleeven zijn, die van *Friezen* hebben aangenomen.

Zie *Notit. Germ. Infer.* pag. 1.

ANSLAAR (*Guilelmus*) afkomstig uit Grijskerke in Zeeland, zijnde de zoon van *Jacobus Anslaar*, eerst Predikant aldaar, en naderhand te *Middelburg*. Na dat *Guilelmus*, de eerste gronden van de wetenschappen, die in een Leeraar vereischt worden, door het onderwijs van zijnen vader, kundig was, werd hij overgeeven, aan het onderwijs, van de beroemfte Hoogleeraars, als *Voetius*, *Heidanus*, *Esenius*, *Coccejus Apollonius*, *Golius* en van *Leusden*; en van die allen genoot hij den roem van een ijverig Leerling te zijn, en inzonderheid was hij van *Coccejus* zeer bemind. Na den loop zijner studien voleind hebbende, werd hij in 't jaar 1658 beroepen, te *Bieselingen* en van daar te *Cappelle*; en verder te *Arnemuiden*, en te *Ter Veere*. Ao. 1675 te *Delft*, alwaar hij zig onthield tot 1680, in welk jaar hij naar *Amsteldam* verplaatst werd, en aldaar in den dienst bevestigd door *Gualterus Boudaan*, wiens schriften, hij ook na deszelfs overlijden ten Persse bezorgd heeft, verrijkende het tweede deel, met eene geleerde Voor-reden, zo als hij 'er mede een gesteld heeft, voor den tweeden druk van *Allardijn, weg der Gelukzaligheid*; en buiten deeze vindt men eenige brieven van hem, aan zijn Schoonvader *Coccejus*; en, de *Verkeerde Antwoord van Ireneus Philalethes, op de vraage wat is Coccianerij*, onderzocht en wederlegt, door *Philalethes Eliezar*, Amst. in 4to 1671. in 8vo 1686. Ook is door hem, zeer bevorderd, de nieuwe uitgave van de *Critica Sacra* van *L. de Dieu*, gedrukt 1693. Na den dood zijner eerste huisvrouw, die de dochter van den vermaarden *Coccejus* was, hertrouwde hij met *Sara Korselius*, die zig naa zijn overlijden in den Echt begaf met *Prof. J. van der Waaijen*.

Anslaar's dood was schielijk en onverwagt te Velzen, in den ouderdom van 61 jaaren. 's Mans afbeelding gaat in Prent uit.

ANSLO (*Kornelis Klaasz.*) gebooren in 't jaar 1592, en overleeden 1646; was bij de *Mennoniten* bekend, als een ijverig Leeraar, waar van zijne menigvuldige schriften, in de zweevende geschillen, onder de Doopsgezinden, in zijn tijd, en bijzonder tegen eenen *Nittert Obbenz*, mede ten bewijze strekken.

SCHYN, *Hist. der Mennoniten*, 3de deel, bl. 88. alwaar men ook 's mans afbeeldsel, naar 't Schilderij van *Rembrant* vindt.

ANSLO (*Reinier van*), gebooren te *Amsteldam*, en van 's moeders zijde, van Adelijke afkomste, hij die zo wel als zijne ouders de gezindte der *Mennoniten* toegedaan was, verdient een plaats onder de vermaardste der *Nederlandsche Dichteren*, van de 17de Eeuw. *VONDEL*, noemde hem, een Dichter, van sierlijke netheid, schoon anderen oordeelen, dat 'er hier en daar in zijne Dichtstukken plaatsen gevonden worden, waar in hij, daar van afgeweeken is. Doch met dit al maakte hij zo wel Latijnsche als Nederduitsche vaarzen, waar mede hij grooten lof behaalde. Koningin *Christina van Zweeden*, beschonk hem met een Gouden keten, en Paus *Innocentius den Xden* met een dito Medailje. In 't jaar 1649 den ouderdom van 23 jaaren bereikt hebbende, reisde hij naar *Italie*, hebbende toen alleen voorneemen om den Roomschen Godsdienst te omhelzen. Hij verbleef aldaar den tijd van 20 jaaren, en stierf te *Perugie*, 12 mijlen van *Rome*, oud zijnde 43 jaaren, hebbende tot zijnen dood toe, de gunst van den Paus, Kardinaalen en gemelde Koninginne behouden.

's Mans afbeelding is in 't koper gebracht door *J. Folkema*.

ANTHENOR, of *Antenor*, Zoon van *Marcominus*, Koning der *Trojaansche Ballingen*, (die nu al veele jaaren aan het Meotiesch Meir gewoond hadden: doch geduurig van de *Gotten* aangevochten, zoude hij eindelijk met gedachte ballingen in *Duitschland* gekomen zijn, ruim 400 jaaren voor *Christus* geboorte) wordt gesteld de eerste Koning van *Gelderland* geweest te zijn, (schoon wij bij een andere gelegenheid zullen aantoonen, dat nooit deeze Landschappen door Koningen beheerscht

KORNELIS

De Anslors be

Deur naar van

laar ken het kuns

ly zou met zoe

ANTHENOR.

erwagt te Velzen, in den
beelding gaat in Prent uit.
in 't jaar 1592, en over-
bekend, als een ijverig
fchriften, in de zweeven-
en, in zijn tijd, en bij
de ten bewijze strekken.
3de deel, bl. 88. alwaar
l, naar 't Schilderij van

Amsteldam, en van 's moe-
ij die zo wel als zijne ou-
gedaan was, verdient een
erlandfche Dichteren, van
hem, een Dichter, van
rdeelen, dat 'er hier en
gevonden worden, waar
och met dit al maakte hij
vaarzen, waar mede hij
ristina van Zweeden, be-
en Paus Innocentius den
jaar 1649 den ouderdom
sde hij naar Italie, heb-
n Roomfchen Godsdienst
n tijd van 20 jaaren, en
e, oud zijnde 43 jaaren,
inst van den Paus, Kat-
iden.

gebracht door J. Folkema.
Mavcominus, Koning der
ele jaaren aan het Meo-
geduurig van de Gotthes
et gedachte ballingen in
jaaren voor Christus ge-
g van Gelderland geweest
gelegenheid zullen aan-
en door Koningen be-
heerscht

KORNELIS KLAASZ ANSLO.

*Die Ansloos bedid aanschouwt, voelt zich in 't hert geraukt
Door 't naar van ernst, dat in 't gelaat en de oogen blaakt.
Maar kom het kunstpensel ons ook zyn' stem doen hooren,
Zy zou met zoet geweld elk tot de deugd bekooren.
- Mr. Spinniker.*

Kontravert 22.

J. C. Philips, sculp. d.

KORNBILS KLAAS VAN ANSLO

[Faint, illegible text, likely a biographical note or description of the subject.]

De Heeft de Kunst
 van zyn geest, door
 heeft hy ons zelf een
 waken, daer hy e
 del.

Thieme's half

Dus heeft de Kunst ons ANSLO afgemaelt.
 Maernan zyn geest, door hemelsch vuur bestraelt,
 Heeft hy ons zelf een schooner print gegeven
 In dichten, daer hy eeuwigh in blyft leven.
 G. Thuck del: J. de Haes.

KORNELIS KLA

neerscht

heerscht zijn,) de t
de *Francus*, zeer be
daaden, en dus zijn
ben, en zijn Regeeri
voor onze tijdrekenin
voor de Stichter van
jaar voor derzelve t
na trokken die *Franken*
op. Behalven dit laa
zeker: en met zo ve
gen zo verward, on
dwaas moest zijn, di
MA vond echter goed
(die grollen) somtijds
bouwen hun ijdel en
op, en wij behoeyen
duwen, het is veel
hunnen roem in zo ee
Graaf *Dirk den Eerste*
doen aftammen. O
kan men dit Art, als
dien aart aanmerken.

ANTONIE van *Bourg*

ANTONIE de *Goignes*

ANTONIE van *Straa*

STALEN. (*Antonie va*

ANTONIUS *Matthæu*

ANTONIE *Perrot*, Ka

ANTONIE van *Lalair*

ANTONIE, bijgena

diensten van de goed

eenengevaarlijten aan

aan hem toegeschreev

die de verrassing van

wijk van *Nasas*, moo

drijven, wordt van h

ten voordeele van di

heerscht zijn,) de tweede *Priamus* . . . . , zijn nazaat; de zede *Francus* , zeer bemind wegens zijne dapperheid en heldendaaden, en dus zijn Volk zig naar hem *Franken* genaamd hebben, en zijn Regeering in *Gelderland* , wordt gesteld 42 jaaren voor onze tijdrekening. De zevende *Roterius* , die sommige voor de Stichter van *Rotterdam* houden, onder *Nero* , in 't 70ste jaar voor derzelve tijdrekening. Bijna 400 of 450 jaar daarna trokken die *Franken* in *Gallien* , en rechtten aldaar het Rijk op. Behalven dit laatste zijn alle deeze dingen zo gansch onzeker: en met zo veel verdichtfelen verzeld, de tijdrekeningen zo verward, onzeker en strijdende, dat hij de grootste dwaas moest zijn, die 'er eenig geloof aan slaan wilde. HALMA vond echter goed om 't te boek te stellen, om reden, dat (die grollen) somtijds te pasfe koomen. Immers de Fransche bouwen hun ijdel roem als van de *Trojaanen* afkomstig daarop, en wij behoeven dit de Franschen als geen verwijt toe te duwen, het is veele bekend hoe zotlijk onze Landzaaten, hunnen roem in zo een fabelachtige oudheid gezogt hebben, en Graaf *Dirk den Eersten* mede van de *Trojaanen* hebben willen doen afstammen. Om het ongegronde daar van te toonen, kan men dit Art. als een voorbereiding tot 't volgende van dien aart aanmerken.

ANTONIE van *Bourgonge*. Zie *BOURGONGE*. (*Antonie van*)

ANTONIE de *Goignes*. Zie *GOIGNES*. (*Antonie de*)

ANTONIE van *Straalen*, Burgemeester van *Antwerpen*. Zie *STRALEN*. (*Antonie van*)

ANTONIUS *Matthæus*. Zie *MATTHÆUS*. (*Antonius*)

ANTONIE *Perenot*, Kardinaal van *Granvelle*. Zie *PERENOT*. (*Antonie*)

ANTONIE van *Lalaing*. Zie *LALAING*. (*Antonie*)

ANTONIE, bijgenaamd *de Schilder*, een Man, die zig ten diensten van de goede zaak der Nederlanders, in meer dan eenen gevaarlijken aanslag had laten gebruiken; voor eerst wordt aan hem toegeschreeven, dat hij een der voornaamste was, die de verrassing van *Bergen in Henegouwen*, voor Graaf *Lodewijk van Nasau*, mogelijk gemaakt had. En buiten andere bedrijven, wordt van hem gemeld, dat hij zig gewillig toonde, ten voordeele van die van *Haarlem*, zig van den Dijk tusfchen

Amsteldam en *Naarden*, met eenig Volk, inteneemen. Doch, deeze aanslag werd door de *Amsteldammers* verhindert. In den terugtocht werden deeze door de *Spanjaarden* ontdekt, en meest alle gedood. Het hoofd van *Antonie*, en van eenen anderen, *de Koning* genaamd, werd door de *Spanjaarden* in de *Stad* geworpen; en tot weerwraak hierop, deeden de *Haarlemmers* twaalf gevangene *Spanjaarden* het hoofd afslaan, deeden die in een *Ton*, en dezelve van een *Molen* afrollen, tot in de loopgraven der *Spanjaarden*, met dit bijschrift: de *Haarlemmers* zenden deeze schatting van den tienden *Penning* aan *Alba*, en hebben 'er tot intrest nog twee willen bijvoegen. Dus verhaalt ons *BENTIVOGLIO*, dit bovenstaande, in zijn *Nederlandsche Historien*, bl. 171. Dan nog *AMPSING*, nog *BOR*, nog *HOOF*, nog *N. VAN ROOSWIJK* in zijne *Beschrijving van het beleg van Haarlem*, maken van deezen *Antonio de Schilder* geen het minste gewag, maar alle wel van *Philipp's de Koning*, die volgens *HOOF*, *Kapitein* was, en ongelukkig door mistig weer, met 2000 *Man* verwaalde; en alle zeggen ze dat de twaalf, wier Hoofden de *Spanjaards* wierden toegezonden, waren drie *Zoetelaars*, van *Amsteldam*, een *Waal* en agt *Hoogduitschers*. Dus kunnen wij voor de egtheid van dit verhaal van *BENTIVOGLIO* niet instaan.

ANTONIE (Fonker) van der Abt, een *Man* die met weinig lof, in 't jaar 1635, het kommando had over een *Vloot* *Schepen*, die ter bescherming van de *Haringbuizen*, tegen de verwoesting die de *Duinkerkers* aanregtten, in *Zee* gelopen was; *Fonker van der Abt*, werd door dezelveu zijne *fteng*, of zo andere zeggen, zijn *mast* afgeschoten. Waaron hij zig uit de *Vloot* naar *Huis* begaf, doch dit werd hem niet wel afgenomen, wijl de overige daar door moed en order verlooren; hij dan werd op order van 't *Collegie* ter *Admiraliteit* van *Amsteldam*, in verzekering genomen. Te *Enkhuizen* veroorzaakte dit zodanige verbittering, dat de meeste *Officieren* de *sraat* niet betreedden dorsten, om reden dat zij zo lofhartig de *Haringbuizen* hadden laten wegneemen. Over de gevangene *Bevelhebbers*, werden ge-

delegeerde *Regters*
de *Hoog Mog. Staat*
om hun wangedrag,
als bevelhebber, we
verklaard, en in 23
„ dat hij (dus luidt c
„ door zijn wangedr
„ tie van den Staat
„ and, onwaardteerlij
„ derf van zo veele
„ Ouders en Vriende
„ welker verlossing r
„ deren had geftaan
„ komen te ontwijken

Zie *Goudhoeve*

Deel, bl.

ANTHONIS, (*Adriaan*)
en deugdelijker faam
niet alleen om dat hij te
sterijke waardigheid b
trouwen dat *Oranje* in
voorzanders der *Edel*
Nord-Holland betrouw
gemaakt heeft, was z
de, hebbende hij in
nieuwe *Fortificatien* t

Zie *M. P. PROOS*

Steds *Boek* 3

ANTONI POLDER,
onder *Zuid-Holland*,
onder de *Clas*s van
heen gekombineert i
den 1608.

Zie van ter *Ho*

ANTONI, (*Jacobus*)
dellburg, was *Hooglee*
kerke van *St. Gedulde*

delegeerde Regters gesteld, die tegens hun, uit naam van de Hoog Mog. Staaten Generaal, in de maand Maart 1636, om hun wangedrag, de Sententien uitspraken. *Jonker Antonie*, als bevelhebber, werd het zwaarst gestraft, wordende inhabil verklaard, en in 25 Jaarige gevangenis verweezen. „ Om „ dat hij (dus luidt de Sententie) de Vlagge had gevoerd, en „ door zijn wangedrag veroorzaakt, tot zo groote disreputa- „ tie van den Staat deezer Landen, versterking van den Vij- „ and, onwaardeerlijke schade aan de Ingezeetenen, en be- „ derf van zo veele bedroefde Familien, welker Mannen „ Ouders en Vrienden, gevanglijk waren weggevoerd, en „ welker verlossing naast God, aan devoiren van hem en an- „ deren had gestaan, daar nu de Vijand onbeschadigd was „ komen te ontwijken.”

Zie GOUDHOEVEN *Holl. Kronijk*, fol. 391. AITZEMA, II. Deel, bl. 350. *Historie van Enkhuizen*, p. 84.

ANTHONIS, (*Adriaan*) een Man van meerder vermaardheid en deugdelijker faam, dan de voorgaande, zijnde berugt, niet alleen om dat hij te *Alkmaar* in 't jaar 1588, de Burgemeesterlijke waardigheid bekleedde, maar meerder door het vertrouwen dat *Oranje* in hem stelde, en hem, nevens andere voorstanders der Edele Vrijheid, de bewaaring der kusten van *Noord-Holland* betrouwd werd; dan dat zijnen naam onsterflijk gemaakt heeft, was zijn ervaarendheid in de Krijgsbouwkunde, hebbende hij in 1593. het bestier van den aanleg der nieuwe Fortificatien te *Enkhuizen*, enz.

Zie M. P. PROOST in de *Beschrijv. van Enkhuizen*, in 't *Steede Boek van BLAAUW*.

ANTONI POLDER, legt in de *Strijense Waard*, behoorende onder *Zuid-Holland*, hebbende Kerk en Predikant, staande onder de Clasfis van *Dordrecht*. In 't Kerkelijke was dit voorheen gekombineert met *Cillershoek*, doch daar van gescheiden 1608.

Zie VAN DER HOUVE *Handvest Chronijk*.

ANTONII, (*Jacobus*) of *Antonii Jacobsz.* gebooren te *Mid- delburg*, was Hoogleeraar in 't Kanoniken recht, Zanger in de Kerke van *St. Gedula te Brusjel*, Generaal Vicaris des Bisfchops van

van Kamerijks, (*Hendrik de Berges*) heeft geschreeven de *Præcellentiæ Potestatis, Imperatoria Antw.* 1502, Rome 1503, in 4to. Van welk boek de vermaarde *Erasmus* een uitmuntend getuigenis gegeven heeft, in een Brief aan den Schrijver, roemende daarin zijn levendig vernuft, onvermoeide naarstigheit; te zeldzamer in dien tijd, wijl dit al gepaard ging met het genot van overvloed en tijdelijke middelen, zijne waakzaamheit in zo veel bewinds, en eindelijk 't bewijs van uitgebreide geleerdheit, in alle takken van Wetenschappen.

Zie VAL. AND. ERASMUS *Epistola.* Oudh. van Zeeland.
LA REU *Geletterd Zeeland.*

ANTONIDES (*Joh*) bijgenaamd van der GOES naar zijne geboorte plaats in Zeeland, in 't jaar 1647 een der uitmuntendste Dichters van Nederland, welke naam van *Johannes Antonides*, hij zo wel als de Dichtkonst van zijnen Vader gekreegen heeft. 's Mans Vader, die mede een goed Dichter was, om huislijke inzichten, uit de gemelde stad van *ter Goes*, naar *Amsteldam* getrokken zijnde, bestelde deezen zijnen zoon, alhier in den ouderdom van 8 a 9 jaaren, op de Latijnsche Schoole, onder het opzigt van den vermaarden *Adrianus Junius*. Deeze taal magtig zijnde, oeffende hij zig in de Wiskunde; van vroeg af aan was hij zeer bekwaam in 't schrijven van eenen zeer beschaafden Latijnschen Stijl; waar toe zijn menigvuldig Leezen der beste Dichters in die taal, zeer veel toebrecht. Ook wilde hij een proef neemen, wat voordeel 'er uit het gebruik der Ouden te haalen was, en iets op 't papier brengen: Dan den Lof, die de groote VONDEL, hier mede behaald had, deed hem aarzelen; en zig tot de Nederduitsche taal bepaalen, zig hier toe nauwelijks bepaald hebbende, veranderde hij andermaal en keerde tot de Oude Romeinsche Dichters te rug, en begon zijne vertaaling met eenige stukken van OVIDIUS en anderen. Onder deeze bezigheid beving hem de lust, om iets groots te onderneemen, en een Toneelstuk op te slaan: de beroerten en staatverwisselingen, in *China* voorgevallen, verschaften hem stoffe, tot een *Treurspel*; welke hij den naam gaf, van *Trazil*, of het overrompeld *China*. Hij hiet

V I D E S. (3de.)

ge) heeft gefchreeven in
 Antw. 1502, Rome 1503
 Erasmus een uitmuntend
 lief aan den Schrijver, met
 onvermoeide naarlijgh
 it al gepaard ging met be
 middelen, zijne waakzaam
 t 't bewijs van uitgebreid
 Vetenichappen.
 Epistola. Oudh. van de
 land.
 d van der Gons noer zijne
 r 1647 een der uitmuntend
 e naam van Johannes de
 van zijnen Vader gebo
 ede een goed Dichter wa
 melde stad van ter Ge
 iftelde deezen zijnen m
 aaren, op de Latijnsche
 vermaarden Adriano
 nde hij zig in de W
 naam in 't schrijven van
 ; waar toe zijn m
 e taal, zeer veel n
 , wat voordeel 'e d
 is, en iets op 't pap
 te VONDEL, hier me
 en zig tot de Nederl
 uwelijks bopaald be
 erde tot de Oude Rome
 vertaaling met eenig
 deeze bezigheid be
 emen, en een Toeval
 rwiselingen, in Chin
 tot een Treurspel; wa
 verrompeld China. H

DE MDCCXVII. GESTORVEN MDCCXVII.

Bakhuizen
 Dat v
 Ganf
 Het c

Bakhuizen Pinc.

Bakhuizen maelde dus den Fenix der poeten ,
Dat wonder van onze eeu. van hoogen geest bezeten .
Gansch Neerlandt luistert naer t orakel van zyn mond ,
Het eelste, dat Parnas ons oit van boven zond .

D. van Hoogstraten.

P. a. Gunst sculp.

L. Bakhuizen Pinx.

27

...arbeide
de toen
hij den J
gereed wa
ven door
beantwoon
verocht t
ga ontle
Wovels
noëdig
ten, van
Deefche
der Tur
b 't jaar
Nerian
den land
zet, ja
de 'er
fien da
en geru
~~de~~
Diktou
an een
der verp
verdoele
hij in vi
brocht
goedker
dar vo
Dan he
dox v
Ampt,
dew or
genoot
vertaa
de oc
van P

...had dit voor Vo
...een Chineef
...hier op bezoekt
...vroeg hem, of h
...gemeen te ma
...teide VONDEL d
...van dit zij
...in 't zijne te
...Zijn l
...nig verder uit, v
...te voorschijn k
...met de vereenig
...Hier op volgde
...volgd werd, van
...dat hij den
...in het licht zag, stor
...ins der Dichteren :
...so breed van uitm
...naam 'er onder sto
...al wat Taal en D
...de maaker zo
...meer ontstak, en
...werk te leggen, o
...oude zijn. Dus
...zijn beruchte werk,
...ken, zo bekend is,
...1671 naauwlijks s
...het zelve wegdroeg
...doorde vermaard
...et alleen bij die toe
...ij van den Heer D
...miraliteit op de M
...had hij zig reeds l
...vleutibus Arduum,
...scheide Toneelfi
...est, dat hij zijne be
...heeft afgewerkt.

aan arbeidende, kon dit voor VONDEL niet verholen blijven, die toen mede aan een Chineesch stuk *Zunchin* bezig was. Hij den Jongeling hier op bezoekende, las het zo verre het gereed was, en vroeg hem, of hij voorneemens was het zelve door den druk gemeen te maken. *Antonides* dit met neen beantwoordende, zeide VONDEL dat 'er veel fraaijs in was, en verzocht tot bevestiging van dit zijn gezegde, 'er iets uit te mogen ontleenen, om in 't zijne te voegen, (zo als men dit in VONDELS *Leven* zien kan.) Zijn Edele aart hier door aange-moedigd breidde zig verder uit, waar door men schoone stukken, van hem zag te voorschijn koomen, als: *Het verbond der Deensche Majesteit, met de vereenigde Nederlanden, de Nederlaag der Turken* enz. Hier op volgde de *Theems in Brand*, welke in 't jaar 1667 gevolgd werd, van een vaars op den *Vrede van Neerland met Engeland*, dat hij den naam gaf van *Bellona aan den band*; toen dit het licht zag, stonden alle kunstkenneren verzet, ja de Prins der Dichteren als voor 't hoofd geslagen, die 'er den Lof zo breed van uitmat, dat hij zeide te wenschen dat zijnen naam 'er onder stond. Hier op hoorde men een gerugt, van al wat Taal en Dichtkunst verstond. Door *deezzen gloed* werd de maaker zo getroffen, dat het zijn Dichtvuur noch meer ontstak, en hij het waagde, de hand aan een grooter werk te leggen, op dat zijne oeffening, zonder verpoozing zoude zijn. Dus ging hij aan 't schikken en verdeelen, van zijn beruchte werk, den *Tstroom* genaamd, dat hij in vier Boeken, zo bekend is, allergelukkigst ten uitvoer bracht in 't jaar 1671 naauwlijks 24 jaaren oud zijnde. De goedkeuring die het zelve wegdroeg, blijkt uit de lofvaarzen daar voor gesteld, door de vermaardste Dichters van dien tijd. Dan het bleef niet alleen bij die toejuiching en lof, maar hier door verkreeg hij van den Heer *D. Buisero*, een voordeelig Ampt, bij de Admiraliteit op de Maaze. Zig nog te *Amsterdam* onthoudende, had hij zig reeds begeeven, onder het konstgenootschap *Ni volentibus Arduum*, en deel gehad, aan de vertaaling van verscheidene Toneelstukken. De dood is alleen de oorzaak geweest, dat hij zijne beloften, naamelijk 't *Leven van Paulus*, niet heeft afgewerkt. Want tot nadeel van de
konst,

konst, en tot smerte van de beminnaars der uitmuntende Dichtkunde werd hij in 't jaar 1684 aangetast van een Borstkwaal, die hem den 18den Augustus van dat zelve jaar in 't graf sleepte. De gemelde Heer *Buisero* heeft zijne Afbeelding met dit volgende Punt dicht vereerd.

*Zie hier Antonides naar 't leven afgebeeld,
In wien de regte zwier van Neerland'sch Digtkunst speelt,
Een Fenix, uit wiens asck geen ander ligt zal rijzen,
't Zij hij trompette in 't veld, of neuride in het groen,
En zet een schoonen toon op allerhande wijzen;
Maar zo vermaard een geest naar zijn waardij te prijzen,
Is alles wat Apol kan doen.*

Dan onder 's mans afbeelding, naar 't schilderij van *Bakhuizen*, door *P. van Gunst* in 't koper gebragt, leest men deeze volgende regelen, van *D. van Hoogstraaten*, die zijn leven beschreeven heeft:

*Bakhuizen maelde dus den Fenix der Poeten.
Dat wonder van onze eeuw, van hoogen geest bezeten.
Gansch Neerlant luistert naar 't orakel van zijn mond.
Het eelfte, dat Parnas ons ooit van boyen zond.*

ANTONIDES, (*Theodorus*) een vermaarde Godgeleerde, voor wiens Levenschets ons nog stof ontbreekt.

ANTONINA, dit wil men, dat de oudste naam van het tegenwoordig *Utrecht* zoude geweest zijn, naar eenen *Antonius*, of *Antoninus*, als de eerste Stichter daar van. Dat de Romeinen daar ter plaatse, omtrent 65 Jaar na Christus geboorte een Vesting, Kasteel of Blokhuis, met andere woonplaatsen daar bij gehad hebben, blijkt niet alleen uit de Oude Historieschrijvers, maar bij uitnemendheid uit de oude opgegraavene overblijffelen, binnen *Utrecht* op het oude Bisshops Hof, en elders meer, tusschen den Dom en 't Oude Kerkhof; bij of voor *St. Pieters*, een weinig buiten de stad, voornamelijk bij *Vechten* en *Wiltenburg*; ook beneden de stad, bij de *Maern* (of *Meern*) en op de hooge woerd, bij het uitgraven van dert grond, zijnde aldaar gevonden, veele reliquien der oude Romei-

ONIN

minnaas der uitru...
angetast van een...
van dat zelve jaar...
Bouwen heeft zijne...
creed.

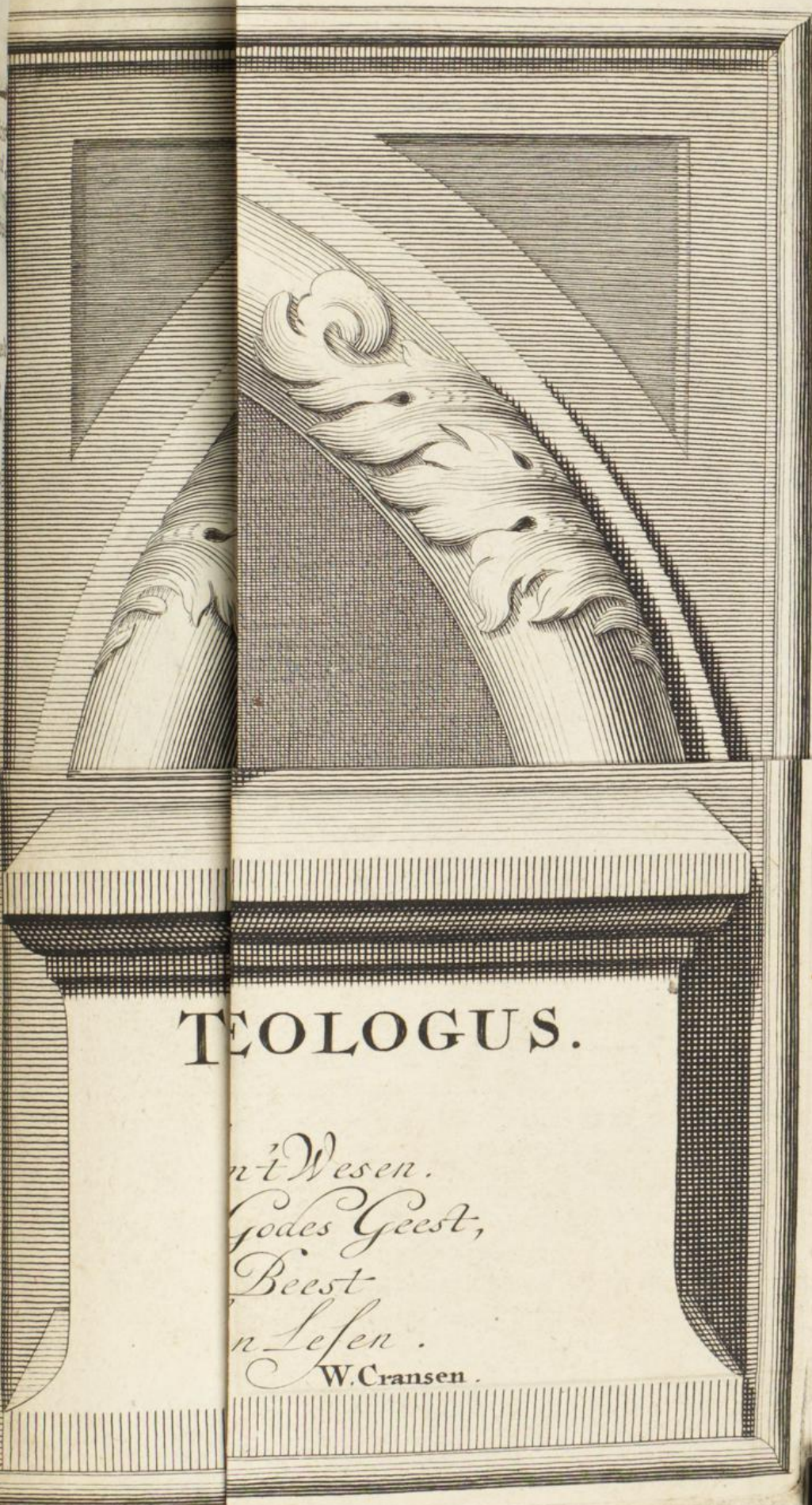
't leven afgeleed,
in Nederlandsch Digt...
gen niet lig zwaaien,
veld, of wervie or het...
allerhande wijzen;
er naar zijn waardij te...
ken doen.

, naar 't schilderij...
per gebracht, leest...
hagstraten, die zij

Fenix der Posten.
van loogen geest...
't orakel van z...
dit van loovers zoud

maarde God ge...
weekt.

idste naam van...
naar eenen der...
r van. Dat de...
na Christus ge...
ndere woonp...
t de Oude...
de opgegraven...
Bischofs...
le Kerk...
voornamen...
id, bij de...
t uitgraven...
quien der...
...

THEOLOGUS.

*ant' Wesen.
Godes Geest,
Beest
n Lesen.
W.Cransen.*

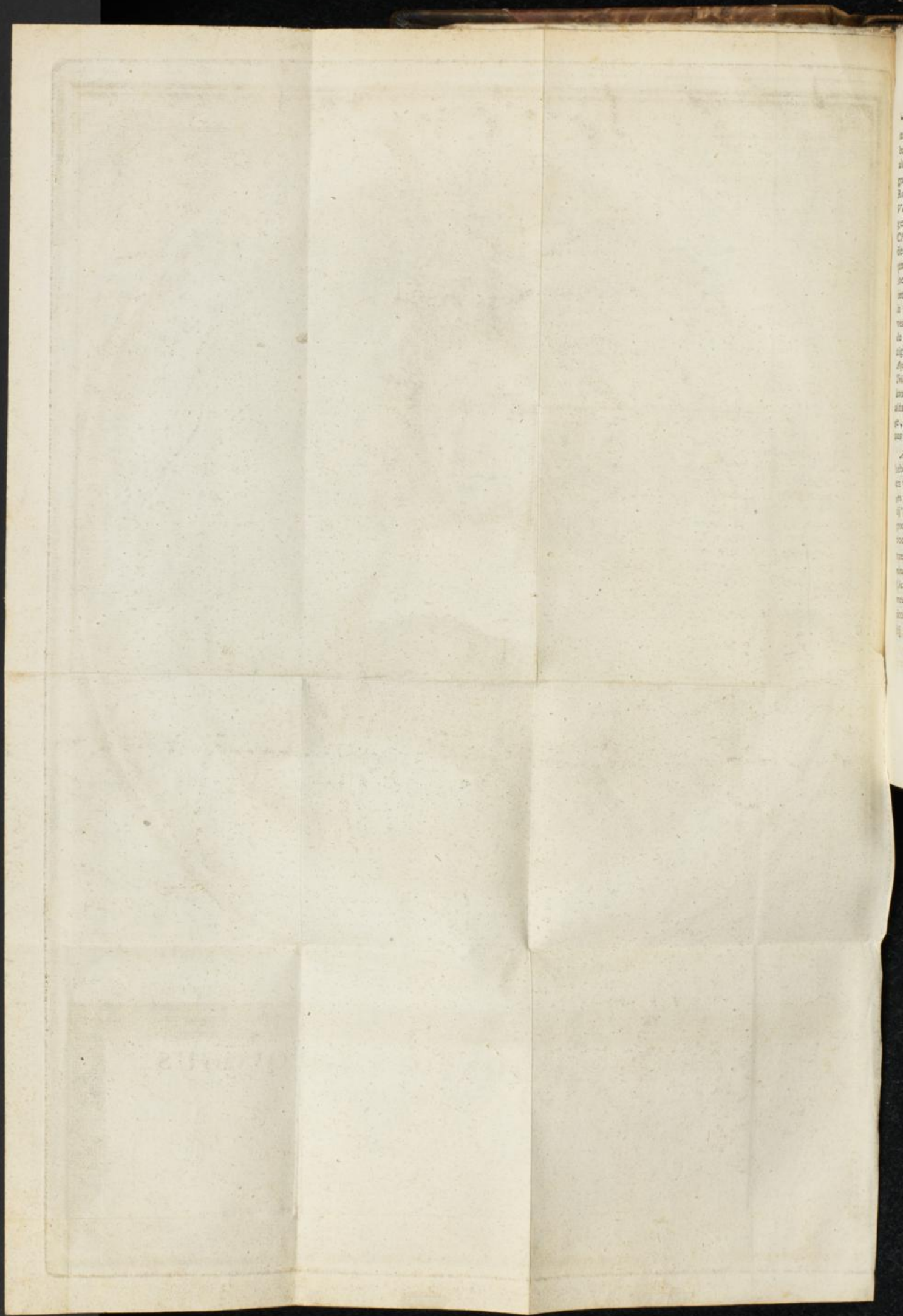
THEODORUS ANTONIDES. THEOLOGUS.

ANNO ÆTATIS XXXVIII.

*Soo Staat Antonides 't gelaat, so Breecht hem 't Wesen.
 Wat kund van 's Vooros geheim, wat Ligt van Goedes Geest,
 Wat yversugt tot deugd, wat krachten tegen 't Beest
 Daar agter syn, moest ge uit syn Schriften Lesen.*

W. Cransen.

... het konstige en van zu
 ... p... , kommen, kanne
 ... Romeinische opschrif
 ... en menigte koperen Pe
 ... als: *Augustus*, *Ti*
 ... *Velobianus*, en zeer veele
 ... bewust is van eenig F
 ... dit schijnt het gevoeler
 ... het hedendaagch U
 ... z... z... , na een der K
 ... deze waarschijnlijkheid is
 ... voldoende bewijs is. (C
 ... *Incipit Temporis*, (gedrukt
 ... dat veele Adelijke Perfoo
 ... z... tyranij van Nero te
 ... erod Granus en Antonius,
 ... Grani (*Aquis granum*) nu
 ... te Romm, in der wilde
 ... , voert toog naar 't ge
 ... een Paleis met een vest
 ... , dat hij naar zijnen naam
 ... z... geboorte, noemde.

Antonius, en zijne nakom
 ... hebben tot de *Sclaven* en de
 ... en vernielden, als dezelve 12
 ... en, eene Natie in Zuid-Ho
 ... 'er hunne woonplaats had
 ... note menigte over, en na
 ... s... het, en bouwden
 ... mede volk *Wiltensborg* no
 ... nu, wordt gesteld op 't j
 ... (aan) door *Velâenar* (*Wi*
 ... uit te zijn *Frijsen*, te we
 ... in *MELIS STOKK* bevestigd
 ... :

meinen; niet alleen konstige en van zuivere roode aarde gebakken potten, testen, kommen, kannen, kruiken, schaalen, altaarsteenen met Romeinsche opschriften, maar ook eenige gouden, zilveren en menigte koperen Penningen, van de eerste Roomsche Keizers, als: *Augustus*, *Tiberius*, *Claudius*, *Nero*, *Vespasianus*, *Trajanus*, en zeer veele van de *Antonijnen*: doch geen zo ver ons bewust is van eenig Keizer, na 't 180 jaar van Christus. En dit schijnt het gevoelen te bevestigen. van hun die stellen, dat het hedendaagsch *Utrecht*, eerst *Antonina* zou genaamd geweest zijn, na een der Keizers van dien naam: dan hoe groot deeze waarschijnlijkheid is, moet men toestaan, dat het geen voldoende bewijs is. Onze oude *Jan Veldenaar*, in de *Fasciculus Temporis*, (gedrukt te *Utrecht* in 't jaar 1480) verhaaldt, dat veele Adelijke Perfoonen, uit *Rome* weeken, om de gruwelijke tijrannij van *Nero* te ontgaan, en dat onder hem zig bevond *Granus* en *Antonius*, dat de Edele *Granus* bouwde *Aqua Grani* (*Aquis granum*) nu *Aken*: en *Antonius* geweest *Tribiun* te *Romen*, in der wilde *Sassenland* (nu *Friesland* gekomen, voort toog naar 't gewest, nu *Holland* geheeten, en aldaar een Paleis met een vest, aan den *Rhijnstroom* oprechtte, dat hij naar zijnen naam *Antonina*, in 't jaar 65 na Christus geboorte, noemde.

Antoninus, en zijne nakomelingen, zouden dit zo lang bezeten hebbentot de *Sclaven* en de *Wiltten*, die vesting overheerden en vernielden, als dezelve 121 jaar gestaan had. Want de *Wiltten*, eene Natie in *Zuid-Holland* (immers zo geheeten) toen zij 'er hunne woonplaats hadden. Zij kwamen met de *Sclaven* in groote menigte over, en namen *Antonina* met geweld in, verwoestten het, en bouwden een ander sterk kasteel, dat dit wreede volk *Wilttenburg* noemde. De ondergang van *Antonina*, wordt gesteld op 't jaar 586. De Oude *Neder-sassen*, (*Saxen*) door *Veldenaar* (*Wilde-Sassen* genaamd, stelt hij geweest te zijn *Friesen*, te weten *Hollandsche Friezen*. Dat ook door *MELIS STOKER* bevestigd wordt, in zijn *Rijm-Kronijk*, als hij zegt:

Oude boeken hoer ick gewagen
 Dat al 't landt beneden Nijemagen
 Wilent Neder Sasfen hiet.

En eenige regels daarna:

Die Neder-Sasfen heoten nu Vriezen.

De *Slaven* hadden hun woonplaats in Holland; de *Wiltens* in Zuid-Holland, en 't Sticht van Utrecht. Voorts verhaalt ons *Veldenaar*, hoe *Wiltensburg* van de *Wiltens* na de verwoesting van *Antonina* gestigt, door den Keizer *Valentianus* in 't jaar 387 veroverd, naderhand door de *Wiltens* herbouwd, en eindelijk door Koning *Dagobert* in 't jaar 641 vernietigd werd: dat die 'er een Kasteel van veel grooter begrip, meer betimmerd en sterker maakte, en het den naam van *Trajectum* of overvaart (te weten over den Rhijn) gaf, nu genaamd *Utrecht*, of *Autrecht*, *Oud-trecht*. Het kan den Leezer niet onaangenaam zijn, hier ook de oude Hollandsche Kronijk te hooren, naamelijk die in de Oude Hollandsche taal, wyl in den herdruk te *Dordrecht* van 't jaar 1620, met de Bijvoegfels van *Goudhoeven* en *Schrieverius*, behalven het uitlaaten van verscheide zaaken, ook eenige veranderingen in woorden gemaakt zijn, en deeze oude druk in weinig handen is. „ Onder welke „ (zegt ze) (te weten onder die, die door den tieran *Nero* verdreven, of om zijn wreedheden te ontgaan uit *Romen* geweken waren) dat waren Edele Romeinen, daer die eene of „ hete *Granus*, ende d'ander *Antonis*, van der *Colummen* oft „ van *Zuien*. *Granus* was een van de Edelen Senatoren, ende „ *Antonis* was een *Trebuwyn* (*Tribuin*) oft Ridtmeester. „ *Granus* is met finen volcke ende gefelschap gecomen doer *Walsland*, hebbende met hem grote scat ende gelt, en quam in „ *Ardennen*, daer hi van 't fonteynen *Suavelick* (*Zwavelig*, door „ *Goudhoeven* verkeerd veranderd in *zuiverlijk*) water, ende „ daer fondeerde ende stichte hij eene fortresse ende sterkte, „ ende dede die nae hem selven noemen *aqua Grani*, dat is „ nu *Aken*. *Antonis* quam met finen gefinne ende gefelschappe, door *Germanien* ende *Vraneken-land*, dat is *Duitschland*, „ ende

ende quam
 begreep, de
 ende begon
 ende star,
 was in 't jaar
 mit finen na
 XXI jaer, to
 verdeftruceer
 se *Antonis* m
 ten. Ende v
 men, in 't S
 van *Zuien*, e
 die meenen, d
 dien naam, ool
 Vesting gekreeg
 deezen zo bek
 weest, omdat
 nig op zodanig
 fiam. Zommig
 wen van den
 jaar voor de g
 100 jaaren lat
Antonius tot *St*
tonius, Stadhou
 wonnen had; o
 afgezonden om
 den veele voor
Lambertus Horte
 tegt'er bl. 3. di
 dat de eerste
 't gelooflijker
 die van *Anton*
 Duitschland g
 onder Keizer
 dere Kasteeler
 noemen, enz.“
nicus, toen hij
 IV DEEL.

„ ende quam in 't land van Batavia, dat is nu Holland, ende
 „ begreep, daer een plaetse op den stroom van den Rhijn,
 „ ende begon daer ook een Veste ende toerne te maken, vast
 „ ende stare, ende dede die nae hem heten *Antonia*, en dit
 „ was in 't jaar nae ons Heeren geboorte LXV, ende *Antonis*
 „ mit sinen nacomers bezat deeze brug ende veste C ende
 „ XXI jaer, tot dat die *Sclaven* ende die *Wiltē* quamen ende
 „ verdestruerden desen toerne ende veste. Noch dede de-
 „ se *Antonis* maecken dat slot *Anholt*, dat *Zulen*, plach te he-
 „ ten. Ende van desen *Antonis* syn gedescendeerd ende geco-
 „ men, in 't Sticht van *Utrecht*, die Ridderen ende Heeren
 „ van *Zulen*, enz.” Onder de Schrijvers worden ergevonden,
 die meenen, dat *Antonia*, of *Antonina* (nu *Utrecht*) toen met
 dien naam, ook wel de gedaante van een Stad, Steedje of
 Vesting gekreegen heeft; maar dat het buiten twijffel allange voor
 deezen zo bekwaame gelegenheid dorpswijze bewoond is ge-
 weest, omdat de Batavieren niet verzuimd zullen hebben,
 zig op zodanig eene goede en welgelegene Landstreek neer te
 slaan. Zommige neemen de beginsels der stad, of het bou-
 wen van den Burgt *Antonina*, 120 jaaren vroeger als het 65
 jaar voor de geboorte van 's waerelds Heiland. Andere weer
 100 jaaren later; doch alle stellen zij eenen *Antoninus*, of
Antonius tot Stichter. De eerstgenoemde stellen *Marcus An-*
tonius, Stadhouder van *Julius Caesar*, toen hij de *Gallien* over-
 wonnen had; of toen hij, volgens anderen, door *Caesar*, was
 afgezonden om de *Gaulen* te beoorlogen. Deeze dan hou-
 den veele voor den Stichter. De Geleerde en zeer bekende
Lambertus Hortensius, in zijne *Utrechtsche Geschiedenissen*,
 zegt 'er bl. 3. dit van: „ Vermids men blijklijk beschreven vind,
 „ dat de eerste naam van *Utrecht Antonia* zou geweest zijn is
 „ 't gelooflijker dat deze plaats de naam bekomen heeft, van
 „ die van *Antonius*, die altijd met *Julius Caesar* in Frankrijk en
 „ Duitschland gereisd heeft, dan van eenen anderen *Antonius*,
 „ onder Keizer *Nero*, te meer dewijle hij ook verscheide an-
 „ dere Kasteelen en Huizen, naar zijn naam *Antonia* heeft doen
 „ noemen, enz.” Weder anderen zeggen; dat *Drusus Germa-*
nicus, toen hij de vijftig kasteelen aan den Rhijnstroom bouw-
 den

ick gewagen
 inden Nijmegen
 ten hier.

ten nu Vrieten.

plaats in Holland; de *Wiltē*
 van Utrecht. Voors verhaalt
 van de *Wiltē* na de verwoes-
 te den Keizer *Valentinus* in 't
 door de *Wiltē* bebouwd, en
 in 't jaar 641 vernietigd werd:
 groeter begrip, meer betim-
 t den naam van *Trajectum* of
 (sp) gaf, nu genaamd *Utrecht*,
 kan den Lezer niet onange-
 Hollandische Kronijk te hooren,
 ndische taal, wij in den bedruk-
 met de Bijvoegels van Con-
 ven het uitsaaten van verscheide
 ringen in woorden gemaekt zij-
 nig handen is. „ Onder welke
 lie, die door den dier *Mex* ver-
 edden te ontgaan in Rome gewo-
 le Romeinen, dat die ene of
Antonis, van der *Colonna* of
 en van de Edelen *Severus*, et-
 uwyn (*Tribun*) in Romeester-
 ende geselschap geomen der *Wiltē*
 grote scat ende op, en quam in
 onreizen *Saxrelin* (*Zwag*), door
 onder in *zuiven*) was, ende
 hij eene fortoise ende ferke,
 (van noemen van *Stui*, dat is
 t sinen gesinne ende geselschap-
 onreken-land, dat is Duitschland,
 ende

de , ook deeze sterkte heeft opgerecht, en die genoemd heeft, naar zijne gemalin *Antonia*, en dit houdt *Winsemius* voor zeer geloofbaar. Dan zij, die den laater aanvang staande houden, stellen Keizer *Antonius Pius*, tot Bouwheer daar van, in 't jaar 140, of *Marcus Aurelius Antonius Philosophus*, die in 't jaar 162 Keizer geworden was. *Guicciardijn*, die in veele zaaken, geen ongelukkig oordeel geveld heeft: stelt deeze verschillende gevoelens aldus voor: „ Voor eerst zegge ik, dat de Stad *Utrecht* in 't begin, zo sommige schrijven, genoemd is, *Antonia* „ naar *Antoninus*, Roomsch Raadsheer, die wegens de tierannij „ van *Nero* uit *Romen* gevloeden, herwaards kwam, en deeze „ stad stichtte. Anderen verhaalen, dat ze gesticht, en dus „ geheeten is van *Marcus Antonius*, Stadhouder van *Julius Cæsar*, toen hij *Gallie* ingenomen had: Wederom anderen, dat „ ze haar naam ontvangen heeft van *Marcus Antonius* (*Antoninus*) *Pius*. Doch 't zij, zo 't wil, dit blijft gewis dat de „ stad van *Utrecht* eenen langen tijd den naam van *Antonina* „ gedragen heeft, zo als uit de verzekering van veele oude „ Schrijvers blijkt, en ook uit oude Penningen en Muntstukken „ aldaar gevonden.”

Indien men nu met zo veele oude Schrijvers aanneemt, dat *Utrecht* eerst *Antonia* of *Antonina* is genaamd geweest, naareenen *Antoninus*, zo oordeelen van *Leeuwen* en anderen, 't waarschijnlijkst te zijn, dat het naar Keizer *Antoninus Pius* moet geweest zijn: I. om dat *C. Tacitus*, voor *Antonius Pius* gestorven, nergens, in zijne Historien of Jaarboeken van *Antonina* gewag maakt, dat zonder twijffel zou geschied zijn, indien of *Marcus Antonius*, ten tijde van *Julius Cæsar*, of den Roomschen Raadsheer *Antonius*, onder *Nero* of ook *Claudius Drusus Germanicus*, Stiefzoon van Keizer *Augustus*, en *Antonina* aan den *Rhijn* gebouwd had. II. Om dat Keizer *Antoninus Pius*, verscheidemaalen in deeze landen geweest is en buiten allen twijffel een gedenkteken zijner zo veele reizen en togten, als ook zijns naams, door 't bouwen van eene Vesting, volgens de gewoonte der Vorsten, in die en in latere tijden heeft willen nalaaaten. Maar op het eerste zou men kunnen aanmerken, dat 'er veele van de Boeken van *Tacitus* verlooren zijn: en

op

op 't Iide da
nius kan gebr
zijn onze voor
zer *Antonius P*
denkbeeld be
Triumphbogen
ge inhaaling van
Utrecht, in 't j

FOELICIBU
TRAJECT
BUS DA
NISMO I
CREDULI
HENRICI
TA, ET F
REGINE
RAM SP

Dat volgens
ten tijde van

De Stad Utre
Pius gesticht
van *Frankri*
gelovige *Fri*
ren, verlost
verjaagt ha
telijk, dat z
ginne van *E*

In een oude
och veel ouder
nius gesteld.
Latijnsche Vaarz
een groot Tafere
geschreeven. D

op 't IIde dat deeze reden, ook ten opzichte van *M. Antonius* kan gebruikt worden, ten tijde van *J. Caesar*. Intusfchen zijn onze voorouders mede van gevoelen geweest, dat Keizer *Antonius Pius*, de Stichter van ANTONIA geweest is. Welk denkbeeld bewezen wordt, uit eene der Opschriften aan de Triumphbogen, en andere Ecretekenen, gemaakt bij de plegtige inhaaling van *Robbert Dudleij*, Graave van *Leicester*, binnen *Utrecht*, in 't jaar 1586, luidende aldus:

FOELICIBUS ANTONINI PII IMPERATORIS, URBS
TRAJECT. CONDITA AUSPICIIS: FOELICIORI-
BUS DAGOBERTI FRANCIAE REGIS CHRISTIA-
NISMO DONATO; CAROLI MARTELLI OPE IN-
CREDULIS PHRYSIIS PROFLIGATIS LIBERATA;
HENRICI IMPERAT. AUG. DANIS EXPULSIS AUC-
TA, ET RESTAURATA, ELISABETHÆ: ANGLIÆ
REGINÆ TUTELA SE FOELICISSIMAM SUTU-
RAM SPE NON VANA CONFIDIT.

Dat volgens de Verzameling van verscheiden Opschriften ten tijde van *Leicester*. gedrukt 1586, zegt:

De Stad Utrecht, onder de gelukkige regeeringe van Antonius Pius gesticht; onder noch gelukkiger van Dagobertus, Koning van Frankrijk, tot het Christendom gebragt, en, na dat d' ongelovige Friezen, door hulpe van Karel Martel, verslagen waren, verlost van Keizer Hendrik, na dat hij 'er de Deenen uit verjaagt hadde, vergroot en herbouwt; hoopt en vertrouwt vastelijk, dat zij, onder de beschuttinge van Elisabeth, Koninginne van Engelandt, allergelukkigst zal zijn.

In een ouder Gedenkschrift word de stigting van *Utrecht* noch veel ouder gemaakt, en tot Stigter eenen vroegeren *Antonius* gesteld. In de Dom Kerke te *Utrecht* stonden eenige Latijnsche Vaarzen, met groote Letteren (Penceel Werk) op een groot Tafereel, hangende aan een Pijlaar van het Choor geschreeven. Door de oudheid daarvan waren reeds lang voor

het jaar 1600 veele Letteren half, ja bijna geheel uitgegaan. Wij zullen 't Gedicht hier invoegen, doch ons moeten behelpen met de Copijen, dewijl 't origineel, bij het omvallen van de Kerk, door het vervaarlijk onweeder in 't jaar 1674, verbrijzeld is. De afschriften die wij 'er van hebben, verschillen somtijds in woorden van malkanderen, door de duisterheid der Letteren, waar naar de afschrijvers na hebben moeten gissen, dan die verschillen, zullen wij op den kant aantekenen:

Circum quoque fluens Hollandia gurgite Rheni,
 - Cingitur Oceano (1) Flumenibusque maris 1 Oceani.
 In qua (2) cum muris Urbs Antonina novellis 2 Quia.
 - Tempore Neronis ædificata fuit,
 Hanc devastavit fera (3) Slavica gens, & ibidem 3 Flamma.
 - Castrum Wiltorum (4) conditur inde novum 4 Wiltorium.
 Turribus excelsis, quod adhuc gens (5) Abroditorum 5 Plebs.
 - Funditus evertens, dirruit (6) usque solum. 6 Doruit.
 Hinc Trajectense Castrum, cum mænibus altis
 - Conditur de francis Christicolis; & idem (7) 7 Idem.
 Vulgus Danorum confregit humo tenus, omnes
 - Cum Clero cives in simul ense necans.
 Denique Baldricus (8) Præses nova mœnia struxit, 8 Præsul:
 - Quæ modo subsistunt auxiliante Deo.
 Sic Hollandensi terræ veraciter omni
 - Trajectum constat Urbs capitalis adhuc.

Deeze oude Latijnsche Vaerzen heeft voor meer dan honderd Jaaren J. F. CORTGEEN VAN TER GOUDE, aldus in Duitsehe Rijmen, naar den ouden trant, overgebracht, in zijn *Stichts Chronijkje*, bl. 9.

Hollandt bystig wordt omringt aan alle ziden/
 Met den Rijnstroom / ook Oceano en die Zeebaaren.
 In welke die Stad Antonina in Neronig tijden
 Met nieuwe muren is gebouwt / als de Historien
 verklaaren.

Die

Die Slab
 naar
 hebben de
 Ende ene
 bewa
 Met groote
 deert.
 Maar daar
 Nerna is
 en g
 Opgetimme
 heert
 Welk die D
 Geestelij
 gedoo
 In 't leste
 Die Stad w
 Aldus Ute
 waar
 Men noch

In een ge
 sing, uit ee
 ren 1300 en
 van Gebouw
 Utrecht, staat
 oude Lettere
 doch klaar ge
 den in derge
 „ (Utrecht) h
 „ de Heilige
 „ heeft. De
 „ Nero den D
 „ ten vindt m
 „ der groote
 „ tijden, dat
 „ 20, toen

Die Slaven ende wyeede Natien en Afgodische Dien-
naaren /

Hebben deze Stadt heel tot in den grondt gerafeert.
Ende eene nieuwe Burch der Wilten om die landen te
bewaaren

Met groote hooge sterke Choozne en Muren gefon-
deert.

Maac daar na dan de Abdoriten is gedestueert.

Hierna is het Burch Crecht met Stadmuren hoog
en groot

Opgetimmert / van de Frankien tot Christus dienst be-
heert /

Welk die Deenen vernieldt hebben tot der aerden bloot.
Geestelij en Maereldlij meegstendeel met den Swaerde
gedoot.

In 't leest heeft Waldricus een Bischop magtig
Die Stad weer ommeurt tegen der Vijanden aanstoet:
Alfus Utrecht een Hoofstade des Hollands hooft
waarachtigh

Men noch tegenwoordig siet staan heerlijch en prachtigh.

In een geschreeven zeer oud Boek , na waarschiynlijke gis-
sing, uit eenige zonderlinge omstandigheden tusschen de Jaa-
ren 1300 en 1350 opgesteld, raakende verscheide dingen, zo
van Gebouwen, Regeeringe, als geschiedenissen der Stad
Utrecht, staat voor aan, in zeer oud Duitsch schrift, met zeer
oude Letteren, nu bij de meeste onverstaanbaar en onleesbaar,
doch klaar genoeg voor hun, die gewoon zijn, en smaak vin-
den in dergelijke Oudheden te handelen. „ Dat *Autrecht*
„ (*Utrecht*) hoe wel onder een andere benaaming, lang voor
„ de Heilige Geboorte van onzen Jezus Christus, gestaan
„ heeft. Dat deze plaats omtrent, of ten tijde van Keizer
„ Nero den Naam van *Antonia* bekwam: Doch in ouder schrif-
„ ten vindt men, dat ze dien naam kreeg van *Antonius*, een
„ der groote Vrienden van *Julius Caesar*, kort voor Christus
„ tijden, dat ze toen alreeds met Vesten omvangen was. Dat
„ ze, toen Keizer *Antonius Pius* deeze Landen doorreisde,

f, ja bijna geheel weggaan.
en, doch ons moont wel-
gineel, bij het omvle van
weeder in 't jaar 1671, re-
ij 'er van hebben, versta-
ren, door de duisterheid te
rs na hebben moeten gissen,
den kant aantekenen:

purge Rhem,
sque maris 1 Ocean.
ina novellis 2 Quis.

gens, & ibidem 3 Fiamma.

de novum 4 Wiltorium.

5) Aurohorum 5 Pictis.

ispe solum. 6 Dorit.

antibus alis

& idem (?) 7 Iden.

o verus, vana.

le necans.

ova maria struxit, & Praid.

e Deo.

omni

is adhauc.

zen heeft voor meer dan hon-
VAN TER GOUD. altes in Duit-
ant, overgebrag, in zijn Sijder

tingt aan alle yden/
Orcano en die Sechaant.
na in Aecron's tijden
bontur / alij de Dylorien

„ al voor een groot deel jaaren, een goede Handelsplaats der
 „ Batavieren was, wegens de welgelegenheid aan den *Rhijn*,
 „ en nabijheid der Zee: Maar dat ze naderhand aan een zeer
 „ Barbarifche Natie geraakte, en zeer verwoest geworden
 „ was. Dat Keizer *Pius* deeze Natie verdreef, en toen deeze
 „ Vesten niet bouwde, maar herbouwde, en in plaats van
 „ *Antonia*, hernoemde *Antonina*.” Dit boek (zegt HALMA)
 had mij een zonderling Liefhebber der Oudheden, wiens
 Vader het van zijn Grootvader had, in 't jaar 1685. geleend.
 Indien 'er nu eenige zekerheid op dit gefchrift te maken was,
 zou men de verschildendheid der Schrijveren van den ouden
 tijd, waar van sommigen deeze plaats *Antonina*, anderen *Anto-*
tonia, den een den Stigter *Antoninus Pius*, en den anderen
Antonius noemen, kunnen vergelijken; mogelijk aldus: Dat
 het hedendaagsch *Utrecht*, den naam *Antonia* kreeg van *Anto-*
nius, onder Keizer *Nero*, of vroeger onder de Oorlogen van
Julius Caesar, en die van *Antonina*, van Keizer *Pius*, als van
 den eersten aanlegger deezer Vesting, van den anderen als
 Herbouwer, Vergrooter en Versterker daar van, na dat ze
 door de Barbaaren verwoest was. Van welke gedachten ook
 anderen waren, als L. GUICIARDIJN, fol. 255. Waar bij nog staat
 aan te merken, dat sommigen Keizer *Antoninus Pius*, ten herbou-
 wer stellen; bij anderen schijnt dit met het voorzetten van *M.*
Marcus, *Marcus Antoninus Pius*, opvolger van *Antoninus Pius*
 te wezen: de gelijkheid der naamen, heeft zeker deeze ver-
 warring veroorzaakt. Van *Antoninus Pius* af, is de benaming
 van *Antonia*, tot op de verwoesting van deeze Vesting door de
 Slaven en Wilten, deeze Stadt bijgebleven: De Wilten recht-
 ten 'er weer eene nieuwe sterkte op, die zij den naam van
Wiltenburg gaven. Zie WILTENBURG. Onze bekende Hoog-
 leeraar BOXHORN, in zijn *Toneel van Holland*, p. 72. volgens de ver-
 taaling van G. Baardeloos, waarin BOXHORN veele stukken gesteld
 heeft, die in den eerste Latijnschen druk niet te vinden zijn,
 schijnt den naam van *Antonia*, *Antonina* en *Wiltenburg*, *Utrecht*
 te willen ontnemen, en aan *Dordrecht* te geeven: Hier staat
 dan, te weten (zegt hij) 't geen nader bijkomt, en tot noch

toe

toe niet aangem
 en 19de Kapittel
Antonia word g
Zuidholland gebou
 Trebuin en Root
 en in deeze gew
 dat de Nakomeli
 Plaats gehad heb
 zij deeze Vest e
 65 gebouwd wa
 men op 186 jaar
 Wilten is inger
 doch dat niet l
 deeze Wilten, e
 Schrijvers versta
 Maaze, niet ver
 jaar 835 verbranc
 den de Noorman
 stad, bij 't gat,
 indien ze waara
 recht verstaan v
 Boxhorn) dat de
 nu toe, eigenlij
 vre HEDA, noer
 Wilten. Ik zal n
 hij, na beschree
 de *Historie van Di*
 naars gedood, a
 kende de wrake
 hem verwekt de
 Luik, den Mark
 bind, en den G
 in 't Dorp van
 Land der Wilten
 zegde, onze aar
 te benadeelen.
 Holland gebouwd

toe niet aangemerkt is, dat in de tweede verdeeling, op het 18de en 19de Kapittel der Oude Hollandsche Kronijk, gewag van de Stad *Antonia* word gemaakt, gelijk daar openlijk gelezen word, in *Zuidholland* gebouwt, in 't jaar 65, van *Antonius Columma*, Trebuin en Roomsche Ridder, uit *Romen* door *Nero* verdreven, en in deeze gewesten gevlugt. Daar wordt ook bijgevoegd, dat de Nakomelingen van deezen *Antoninus* 't gebied in die Plaats gehad hebben, tot in 't jaar 181. De Kronijk stelt, dat zij deeze Vest en Burg bezeten hebben, na dat ze in 't jaar 65 gebouwd was, (de tijd van 121 jaaren, komt dan te samen op 186 jaaren; in welk jaar *Antonia* van de Slaven en Wilten is ingenomen, en tot den grond nedergeworpen; doch dat niet lange daarna weder opgebouwd zou zijn van deeze Wilten, en na hun genaamd *Wiltenburg*. Maar de oude Schrijvers verstaan daar door de *Wiltha*, gelegen aan 't gat der Maaze, niet ver van *Antwerpen*, en van de Noormannen in 't jaar 835 verbrand.) Volgens de Kronijke van *FULDA*, verbrandden de Noormannen de Stad van *Antwerpen*, *Wiltha* een Koopstad, bij 't gat, aan de rivier de Maas. Alle welke dingen, indien ze waarachtig zijn, mogen niet anders dan van *Dordrecht* verstaan worden, hoewel ik niet onkundig ben, (zegt *Boxhorn*) dat de twee naamen van *Antonia* en *Wiltenburg* tot nu toe, eigenlijk aan *Utrecht* worden toegeschreeven. De nijvre *HEDA*, noemt op veele plaatzen *Zuid-Holland* het land der *Wilten*. Ik zal maar een plaats uit veele bijbrengen, waarin hij, na beschreeven te hebben, de gevallen van 't jaar 1061, de *Historie van Diderik den IVden*, binnen *Dordrecht*, door de *Luiken* naars gedood, aldus beschrijft. "Maar *Floris*, voorbedenkende de wrake des Broederlijken doods, heeft weer tegen hem verwekt den Aardsbischof van *Collen*, den Bischof van *Luik*, den Markgrave van *Brandenburg*, den Hertog van *Brabant*, en den Grave van *Gelder*, die altemaal zijn afgezakt, in 't Dorp van *Dordrecht*, of van *Zuid-Holland*, gezegd het Land der *Wilten*." Dan het zij ons geoorloofd, op zijn gezegde, onze aanmerking te maaken, zonder zijne verdiensten te benadeelen. Vooreerst dan worden de woorden in *Zuid-Holland* gebouwd, in de Oude Hollandsche Kronijk niet ge-

een goede Hebbende der gelegenheid aan te krijgen, en te naderhand aan meer en zeer verwoest geworden lande verdoef, en toen overbouwde, en in plaats van Dit boek (zegt *HALMA*) der Outheden, wiens ad, in 't jaar 1685, geleend. op dit geschrift te maken was, Schrijveren van den ouden naats *Antonius*, anderen *Antonius Pius*, en den anderen iken; mogelijk aldus: Dat in *Antonia* kreeg van *Antonia* onder de Oorlogen van van Keizer *Pius*, als van stinging, van den anderen als erker daar van, na dat ze

Van welke gedachten ook 178, fol. 255. Waar bij nog staat ter *Antonius Pius*, ten behoeve lit met het voorzetten van *M* opvolger van *Antonius Pius* en, heeft zeer deers ver- nus *Pius* af, is de beaming ng van deeze Vesting door de bijgebleven: De *Wilten* recit- te op, die zij den naam van burg. Onze bekende Hoog- Holland, p. 71. volgens de ver- *Boxhorn* veele plaatsen gebeld ten drukt niet te vinden zijn, *Antonia* en *Wiltenburg*, *Utrecht* dracht te geeren: Het staat nader bijkomt, en nu noch

vonden; ten minsten niet in den druk, door den Heer *Boxhorn* geciteert, ook niet in die van *Dordrecht*, van 1636 door *Goudhoeven* verbeterd, fol. 23. Maar wel dat *Antonius* in 't Land van *Batavia* kwam, dat is nu Holland (waar onder ook *Utrecht* was, of waar van toen Holland maar een klein gedeelte was. Zie op *BATAVIA*), en daar een plaats bouwde op den *Rhijn*, enz. welke hij naar zig noemde *Antonia*: Hoe fluit dit nu op *Dordrecht*, daar immers niet de *Rhijn*, maar de *Maas* geloopen heeft, en daar bekend is, dat in plaats van een verwoest *Antonia Wiltenburg* opgericht is: zo als *Boxhorn*, in zijn eigen aangehaalde woorden, gezegt heeft? Ten Tweede, dat *Zuid-Holland*, het land der *Wilten* genoemd word, behoefde uit *Heda*, niet bewezen te worden, want de aangehaalde *Hollandfche Kronijk* zegt het zelve: dat de *Slaven en Wilten in Zuid Holland woonden*. Wat bewijst het dus, tegen hun allen die den ouden naam van *Utrecht*, zeggen *Antonia*, of *Antonina* en daar *Wiltenburg* geweest te zijn? Zouden de *Wilten* eerst *Antonia* verwoesten, en daarna *Wiltenburg* bouwen, zo moesten ze uit een ander nabuurig gewest koomen: dat dezelve *Kronijk* ook uitdrukkelijk zegt met deeze woorden: „de *Slaven en Wilten* die in *Zuid-Holland* woonden, staken hen te famen met grooter magt, ende kwamen en beleiden de *Veste en de Fortrefse Anthonia*, en wonnent met krachte, en sloegen 't al doot, dat zij binnen de muuren vonden; ende ten laatste worpen zij, dat *Kasteel en de Veste* metter muuren neer, ende als zij haren bozen wille hadden volbracht, een wijl tijds daarna timmerden zij 't *kasteel* weder op, en maakten daar een andere *veste ende sterkte*, met muuren en poorten, en deden dat na hen zelve noemen *Wiltenburg*, ende van deze *Wilten* bleven 'er een deel in wonen.” Dus volgens den druk van *Leiden* 1517. 2de *Divisi*, cap. 18 en 19. Te vooren had de *Schrijver* gezegt: dat dit *Antonina* was gebouwd op den stroom van den *Rhijn*, en dus niet aan 't gat van de *Maaze*, en dit zelve zegt ook *Veldenaar*, in zijne *Fasciculis Temp.* fol. 244. Ten derde, dat ook elders eene *Vesting Antonia* geweest kan zijn, kan *Utrecht* den naam van *Antonia* niet bencemen. De reeds in dit Art. gemelde *Hortensius*. en voor hem

hem veele andere
Antonius, die *Anton*
 versterkte, en d
 wat *Wiltenburg*
 van de *Maas* een
Wiltenburg niet,
 pelsche dorp in *Fi*
derland, een en
 wat kan dit toeb
 ken, en aan *Dor*
 'er de grondveste
 'er meer dan een
 om dan ook niet
 De *Wilten* wa
Boxhorn uit de *C*
 aantekend, en r
 den, en noemden
 veeltijds naar hun
 tijds gewoon zijn
 bewijzen strekke
 den *Rhijn*, een *C*
 enz. Zo is 'er
Kasteel niet ver
Lis Stokke, die
 de oudste zaaken
 lebrord.

't l

En dat het ze
Keizer Valentinu
 ker. Weder he
 selve *Vesting* ve
 re sterkte en f
 noemde, waar
 die van *Antonia*
 ten in 't jaar 83

hem veele andere Oude Schrijvers berichten ons, dat *Antonius*, die *Antonia* aan den Rhijn stichtte, het met Kasteelen versterkte, en dus na zig zelve deed noemen. Ten vierden, wat *Wiltenburg* aanbelangd, 't zij zo 't zij, of 'er aan 't gat van de Maas een *Wiltā* of *Wiltha* gelegen hebbe, dat is het *Wiltenburg* niet, dat hier bedoeld word, alzo weinig als 't *Appelsche* dorp in Friesland met *Appeldoorn* of *Appeltern* in Gelderland, een en het zelfde is, en alwaar 't 200; Ten vijfden, wat kan dit toebrenge om *Wiltenburg* van *Utrecht* te ontrekken, en aan *Dordrecht* te voegen; daar reeds getoond is, dat 'er de grondvesten, te *Utrecht* nog van overig zijn? Gelijk 'er meer dan een *Antonia*, een *Romerburg* geweest is, waarom dan ook niet meer dan een *Wiltenburg*?

De Wilten waren in Zuid-Holland zeer menigvuldig, gelijk *Boxhorn* uit de Chronijk van *Jan Gerbrandts van Leyden*, zelf aantekend, en moeten zig daarom verder als Holland uitbreiden, en noemden de plaatsfen, die zij bouwden en herbouwden, veeltijds naar hunnen naam; zo als de Vorsten en Volken veeltijds gewoon zijn, waar van de naamsgeheugenissen, ons ten bewijzen strekken. Van de *Catten*, heeft men een *Catwijk* op den Rhijn, een *Catwijk* op Zee, een *Catwijk* in 't land van Luik enz. Zo is 'er ook een ander *Wiltenburg*, zijnde een sterk Kasteel niet verre van *Lochem*, in 't Graaffschap *Zutphen*. *MELIS STOKK*, die bij ieder in achtig is, en gelegenheid had van de oudste zaaken best te weten, zegt, in 't leven van *Wilibrord*.

*Dat hi quam 't Utrecht
't Welk Wiltenburg liet te voeren.*

En dat het zelve, volgens hem omtrent het jaar 366 door Keizer *Valentinus* verwoest werd, houdt men algemeen zeker. Weder herbouwd zijnde, heeft Koning *Dagobert*, dezelfde Vesting vernietigd 641: maar daar wederom een andere sterkte en stad opgerecht, die hij *Trajectum* of *Trecht* noemde, waar door de naam *Wiltenburg*, gelijk te voeren die van *Antonia* verlooren is. Hoe konden dan de Noormannen in 't jaar 835 *Wiltenburg*, dat al lang voorheen verbrand

Ffff 5 was,

was, verwoesten? Hebben ze het echter *Wilta* of *Wiltha* gedaan, 't is doch dit *Wiltenburg* niet. Meer redenen konden 'er tegen den Hoogleeraar *Boxhorn* worden voortgebracht, maar wij achten zulks onnodig, vermids hij zijn zeggen, voor niets zekers opgeeft. Want aldus besluit hij: „Nochtans verzekere ik niets in zo dikke duisternis der dingen:” Het zal ons genoeg wezen, dat wij dit gezegd en tot meerder kennis gebracht hebben, waar door stof gegeven is, dat andere menschen hunne scherpzinnigheid mogen uitrekken en oefenen. Wij hebben 'er alleen bijgevoegd, wat men 'er op zou kunnen aanmerken, latende het oordeel aan den Leezer. Zie verder **UTRECHT.**

ANTWERPEN, de Hoofdstad van 't Markgraaffschap des H. Roomschen Rijks, waarom dat ook wel het Markgraaffschap van *Antwerpen* genaamd wordt. Dan hier bepaalen wij ons alleen tot de Stad, en zij, die niet geheel onbedreeven zijn, in onze Lands Geschiedenissen, weeten, dat de naam deezer Stad, daar in zo dikmaal gemeld word, dat wij niet hebben kunnen nalaaten, het voornaamste daar van, schoon het eigenlijk tot Braband behoord, hier te melden, zonder ons echter in een breedvoerige beschrijving van deszelfs aanzienlijke Gebouwen in te laten. Eene meenigte van Mannen, die ondernomen hebben, om den oorsprong der namen van de voornaamste Steden van dit Land, te ontzwagtelen, hebben hunne Schriften met zo veele hersenschimmen vervuld, dat wij een tweede dwaasheid zouden begaan, zo wij ons vermoeijen wilden hun te bestrijden: Ja wij zouden 'er in veele Artikelen, zelfs geen de minste melding van maken, was 't niet dat hunne denkbeelden, hoe dwaas ook, bij 't algemeen somtijds voor waarheid word aangenomen. De verloopene Eeuwen, de verandering der Taalen, de menigte van Volkplantingen die in Braband en Nederland gemaakt zijn, de strooperijen der woeste Natien, als de invallen der Wenden, of Wandaalen, in 't jaar 407; die der Hunnen van 451; de Verwoesting aangerecht door de Normandiers in 836, en die van andere Volken, geduurende den tijd van 100 jaaren en meer, welke hunne drift had moeten matigen, om die onop-

los-

A
 loofte raadfels te
 geschiedenissen, ho
 dit al, en tegen
 ten aanzien van d
 de Schelde zoude
 ren naam aan zoud
 sprookjes weder v
 verschaft hebben,
 ons echter niet z
 bestaanbare, dat
 zeggen enkel, da
 van *Antwerp*, om
 die in oude tijden
 was, door die Riv
 nit het verhaal va
 mentlijk: dat de A
 de Schelde geplaat
 zijn ons bedunken
 Deeze voortijde
 geleege in de g
 boog, aan de re
 bant en Vlaander
 Minuten lengte,
 vande de gezegd
 schoone Haven, z
 dan 600 roeden in
 gemak aan de eert
 chaafte, waar aa
 tijd was.
 Volgens het ve
 Zigtus zouden d
 tot het Christend
 den Heiligen, als
 rev, hebbende de
 dan een Burch of
 van den Apostelen
 van een zekere A

et echter *Witlofs* ge-
niet. Meer reimen konden
elken worden voornacht;
vermits hij zijn zeggen voor
s belait hij: „Nachtmer-
nis der dingen:” Het zamt
t en tot meerder kennisse p-
gegeven is, dat andere men-
ogen uittrekken en oeffenen,
wat men 'er op zou kunnen
aan den Lezer. Zie ver-

d van 't Markgraafschap des
ook wel het Markgraafschap
an hier bepalen wij ons al-
geheel onbedreven zijn,
zeten, dat de naam deezer
ord, dat wij niet hebben kun-
ar van, schoon het eijgelijk
lden, zonder ons echter in
n. deszelfs vandenlijke Ge-
zenigte van Mannen, die on-
prong der namen van de voor-
e ontzwageten, hebben hun-
nichimmen vervuld, dat wij
gegaan, zo wij ons vermoeyen
zouden 'er in veele Ankeken,
an maken, was 't niet dat
ook, bij 't algeen loontijds
n. De verloopende Eeuwen,
e menigte van Volkplantingen
temaakt zijn, de trooperijen
llen der Westen, of Wan-
Hunnen van 451; de Ver-
formandiers in 836, en die
den tijd van 100 jaren en
eten matigen, an die onop-
104-

loslijke raadsels te ontgloopen, in plaats van 't duistere in de ge-
schiedenisfen, hoe langer hoe duisterder te maaken. Maar tegen
dit al, en tegen de gegronde wederlegging van *GUICIARDYN*,
ten aanzien van de *Reus Antigonus*, (die zig een Kasteel op
de *Schelde* zoude gebouwd hebben, en waar *Antwerpen* haan-
ren naam aan zoude verschuldigd zijn) vindt men 'er, die deeze
spreekjes weder vernieuwd hebben, en dus anderen moeite
verschafft hebben, om hun te wederleggen, waarmede wij
ons echter niet zullen inlaten, zijnde lang voor ons, het on-
bestaanbare, daar van op goede gronden aangetoond, en
zeggen enkel, dat zij, die den naam van deeze Stad afleiden,
van *Anwerp*, om reden dat de Stad gestigt is op de slib of slijk,
die in oude tijden, eer nog de *Schelde* door Dijken beteugeld
was, door die Rivier werd aan of opgeworpen, als men dit
uit het verhaal van *Julius Caesar* voor waarheid aanneemt, na-
mentlijk: dat de *Ambriviaten*, door hem tusfchen de *Maas* en
de *Schelde* geplaatst, de aanleggers der Stad zouden geweest
zijn ons bedunkens, het naast met de waarheid overeenkomen.

Deeze voortijds een der beroemfte Steden van Europa, is
geleegen in de gedaante van een halve Maan, of gespannen
boog, aan de rechter zijde van de *Schelde*, daar dezelve *Bra-*
bant en *Vlaanderen* van een scheidt, op 21 Graaden, en 50
Minuten lengte, en 51 Graaden en 12 Minuten breedte. Ma-
kende de gezegde Rivier aldaar door die scheiding een zeer
schoone Haven, zijnde deszelfs Oever regt over de Stad, meer
dan 600 roeden in de breedte, welke geen gering voordeel en
gemak aan de eertijds bloeiende Koophandel van *Antwerpen* ver-
schafte, waar aan die Stad haaren voorigen luister verschul-
digd was.

Volgens het verhaal van de Levensbeschrijvers van de *H.*
Eligius zouden de Antwerpenaars, eerst in de zevende Eeuw
tot het Christendom gebracht zijn, zo door de Prediking van
dien Heiligen, als van die van *St. Amand*, Bisfchop van *Tonge-*
ren; hebbende de laatste omtrend *Antwerpen* (dat toen niet meer
dan een Burch of Kasteel was) eene Kerk gebouwd, die hij
aan den Apostelen *Petrus* en *Paulus* toeigende, en vervolgens
aan een zekere Abtdij schonk. Eenen *Rohing*, Kastelein of
Burg-

Burggraaf van *Antwerpen*, deeze Kerk van den Abt *Firmijn* ingeruild hebbende, gaf haar in de zevende Eeuw, nevens een derde van den Tol, inkomsten des Kasteels van *Antwerpen*, aan Bisfchop *Wilbrord*, die toen daaromtrent het Kristen geloof voortplantte.

In de agtste eeuw was *Antwerpen* reeds tot een Stad verheven; want in de Jaarboeken van de Abdij van *Fulda*, leest men, dat de Noormannen de Stad *Antwerpen* (*Antverpam Civitatem*) in het Jaar 863 verbrandden, schoon de omtrek toen nog niet zeer groot moet geweest zijn, worden te voor de eerste maal uitgelegd onder Hertog *Hendrik den Eersten*, in 1201; ten tweede maale in 1314, onder Hertog *Jan den Derden*; en de laatste, in 't Jaar 1543, onder Keizer *Karel den Vijfden*.

Het is bijna ongelooflijk, dat deeze stad, na zo menigvuldige rampspoeden, zig van alle die schaden heeft kunnen herstellen, en in dien stand houden, als ze zig nog tegenwoordig bevindt; hebbende niet alleen de magt van menschen te wederstaan, maar moest telkens worstelen tegen die der vier Elementen, die derzelve ondergang de een na den ander beurtelings scheenen beslooten te hebben. Het vuur, dat in 1263 de twee wijken der Goudsneeders, en die der Wolkaarters verwoestte, verwoestte ook de *Kipdorppoert*, in 't jaar 1397, en brak van de andere zijde zijne vlamme aan, in den jaare van 1499, 1541 en 1546. Intusfchen hadden de wateren, zig in den jaare 1288, 1300, 1320, 1340, 1446, 1462, 1468, 1477, en 1532, tot zodanige hoogten verheven, dat de dijken wegspoelden, en eenige honderden van dorpen verdronken. In 't jaar 1382 en 1395, werden, door geweldige Aardbevingen, de fondamenten van de prachtigste gebouwen omvergeworpen. Schrikkelijke Orkaanen, verzeld van zwaare onweeders, gedurende de jaaren 1380, 1439, 1479, 1513, 1515, en 1606, verbrijzelden eenige van haare Godshuizen, en verwoestten derzelve Landen. Niet min leeden de Antwerpenaars, door gebrek aan Levensmiddelen, eerst in 't jaar 1315, daarna 1363, en ten derdenmaale in 1433; en toen wel met zulk een geffrengheld, dat een maat koorn, welke voor dien tijd voor

ne-
 tegen en twaalf g
 kaaten steigerde:
 veroorzaakte mede
 te ontvolkte, in 't
 tijd 1200 Huizen
 heilen werden geve
 voortamenlijk hant
 Brand meld ons
 Junius, dat eeni
 bod. heimelijk z
 teoemen, en dat
 Lodewijk, die 'er
 nen Broeder den
 ben; dan deeze
 ontraden, en gez
 ken zonder gewel
 wijl anderen 'er
 ken, en niet boog
 de ten nadeele va
 merken. Met w
 dig verhaal kunt
 't laatst van de
 eene plaats aang
 koop van volk, d
 zelve te beletten,
 Oranje, als Erf-Bi
 om daarop orde
 furdigheden, die
 leezen. Den 13
 sitende, is hen
 van de gemeente
 nreden, en na
 Pfoolen te losfe
 zij te zaamen in
 vooeloop van menf
 taken der huizen
 geloomen waren

negen en twaalf guldens verkocht was, tot den prijs van 23 dukaaten steigerde: de kwaade oogst van 1477, 1552 en 1557, veroorzaakte mede onmatige duurten. Eene besmettelijke ziekte ontvolkte, in 't jaar 1678 de stad zodanig, dat 'er op eenen tijd 1200 Huizen ledig gevonden wierden. Alle deeze onheilen werden gevolgd door Religie- en Burger-Oorlogen, die voornamenlijk hunnen aanvang namen in het jaar 1566.

Brandt meldt ons uit de aantekeningen van den vermaarden *F. Junius*, dat eenige Edelen, kort na het sluiten van hun Verbond. heimelijk zouden hebben toegelegd, om deeze stad inteneemen, en dat wel tegen den 3den van December. Graaf *Lodewijk*, die 'er kennisse van bekoomen had, zou 'er met zijnen Broeder den Prinse van Oranje over geraadpleegd hebben; dan deeze Vorst, zoude dit als een daad van oproer ontraden, en gezegd hebben nog kans te zien, om de zaken zonder geweld, tot rust te brengen. Doch op dit verhaal, wijl anderen 'er niet van melden, is niet veel staat te maken, en niet hooger dan een los gerucht, zo als 'er ten dien tijde ten nadeele van de Edelen, meer verspreid werden, aantemerkten. Met meerder zekerheid, zoude men in een omstandig verhaal kunnen uitweiden over de openbaare Preeken, in 't laatst van de maand Junij buiten dezelve, op meer dan eene plaats aangevangen, en met zo een verbaazenden toeloop van volk, dat de wethouderschap onmagtig was, om 't zelve te beletten, en door de Landvoogdesse, de Prins van Oranje, als Erf-Burg-Graaf dier stad moest bewogen worden, om daarop orde te stellen. *STRADA* verhaaldt hier van omstandigheden, die der moeite waardig zijn, te worden nagelezen. Den 13den Julij, zegt hij: „Oranje dan herwaards reizende, is hem de Heer van *Broderode*, met groot gevolg van de gemeente, tot omtrent een mijl buiten de stad tegengereden, en na dat zij elkander van wederzijden met hunne Pistoolen te losfen, volgens krijgsgebruik begroet hadden, zijn zij te zaamen in een hoop naar de stad gekomen, met zo een toeloop van menschen, die op alle kanten der wegen, ja op de daken der huizen en hofftellen, om deeze inkomst te zien geklommen waren, dat het schein, of heel *Antwerpen* ledig van

Kerk van den heiligen in-
zevende Eeuw, was een
Kasteels van Antwerpen, aan
omtrent het Kristen hoof

erpen reeds tot een Stad ro-
n de Abdij van *Fulda*, leen
d Antwerpen (Antverpam Cl-
den, (choon de ontrek toen
est zijn, worden te voor de
nog *Henrik des Eersten*, in
, onder Hertog *Jan des Der-*
13, onder Keizer *Karl den*

eeze stad, na zo menigvul-
e schaden heeft kunnen her-
sae zig nog tegenwoordig be-
nagt van menschen te weder-
elen tegen die der vier El-
de een na den ander beu-
edden. Het van, ten in 1263
lers, en die der *Wolkanters ver-*
ijdsdorppeert, in 't jaar 1397, en
vlamine aan, in den jaare van
en hadden de wateren, zig in
, 1340, 1446, 1462, 1468,
oogten verheven, dat de dijken
den van dorpen verhoonden. In
door geweldige *Aanbevingen*,
gste gebouwen omvergevoepen.
ld van zware onweers, ge-
D, 1479, 1515, 1515, en 1606,
e Godshuizen, en verwoest-
in leeden de *Antwerpenmaars*,
n, eerst in 't jaar 1315, daarna
133; en toen wel met zulk ee-
wn, welke voor dien tijd voor
ne.

van volk was." *Oranje*, zegt hij verder, deed het Volk, dat rondsom Fransche Psalmen begon te zingen, dadelijk zwijgen: anderen, die met luider stemmen riepen, *Vive le Geux*, met de hand geboden te doen zwijgen; en dit niet batende, zeide hij hun in Godsnaam, dat ze hunne tong zouden snoeren, of dat het hun anders berouwen zoude. 'Dan de drift tot herstel in den Godsdienst was zo groot, de liefde en 't vertrouwen op dien Vorst zoo sterk, dat zij niet nalieten, toen hij in de stad kwam, te roepen: Ziet daar den geen, die ons de vrijheid medebrenge, en de Augsburgsche belijdenis komt mede te deelen, enz. Dan hoe PRINS WILLEM hier in handelde, zal, als wij tot de ART. GEREFORMEERDEN EN WILLEM DEN EERSTEN gekomen zijn, gemeld worden, en de gevolgen daar van; en op het laatste, ook een verhaal doen, van 's Vorsten aanslagen op deeze stad. Van de beruchte Beeldstorming en Kerkplondering zullen wij omstandig moeten spreken op 't Art. BEELDENSTORM. De Spaansche Soldaaten die bij gebrek van betaaling, na den slag op de Mokerheide 1574 aan 't muiten geslagen waren, overvielen de stad in 't jaar 1576 en maakten een grouwelijk bloedblad, onder de Inwoonders. Daar sneuvelden 'er bij de tien duizend, en 'er werden meer dan zes honderd huizen verbrand, waar onder waren het Stadhuis, en andere voornaame gebouwen, waar van BOR in zijn IXde boek een breedvoerig verhaal doet.

Don Jan van Oostenrijk, die al te duidelijk deed zien, wat hij voorneemens was, deed de Staaten het besluit nemen, om zig op de eene of andere wijze van 't Slot van Antwerpen meester te maaken, dat hun ook gelukte in 't Jaar 1577, dat mede geene kleine beroerte in de stad veroorzaakte. Want de Inwoonders waren zeer beducht voor een aanval en plondering der Hoogduitsche bezetting: dan dezelve word na eene onrustigen dag, met den avond, door de verschijning van 's Prinzen vloot op de Schelde, op de vlugt gedreeven, roepende den een voor den ander, *daar komen ze, de Geuzen! de Geuzen!* de schrik overmeesterde hen alle, met achterlaating van zak en pak, neemen zij de wijk naar de naatste poort, en verschafte eene gemakliken inkomste, aan den Admiraal *Hautain*

tain

A
tain en de zijnen
t Kasteel, en d
Alva).

In 't jaar 1585 v
men, na dat hij d
van *Alençon*, in 't
bant gehuldigd zij
verlaaten. In 't v
te neemen, welk
sche Furie is bek
van zijn Leger, d
de deel voor de
de, vielen op d
verfloegen 'er m
twee duizend ge
binnen kort van

In den jongste
de Franschen zo
zes Battaljons
maakten. De
pooten, kwam
graaf van Tarac
kharde zig terf
Miden. De Fra
stukken Kanon
Vrede te Radft
werpen het bel
15den Novembe
en veertig bijee
arobtreft het l
idbaar 1568 door
voertig onder
Maj des jaars
ten worden door
na dat zij 1600
tig volk in de st
laage van de S

tain en de zijnen. Hier op volgde kort daarna de flegting van 't Kasteel, en omverwerping van 't beeld van ALVA. (Zie ALVA).

In 't jaar 1585 werd de stad door den Prins van Parma ingenomen, na dat hij die een rond jaar belegerd had. De Hertog van Alençon, in 't Jaar 1582 te Antwerpen als Hertog van Brabant gehuldigd zijnde, was genoodzaakt geweest, die stad te verlaten. In 't volgende jaar besloot hij die bij verrassing in te neemen, welke aanslag naderhand bij den naam van Fransche Furie is bekend gebleeven; hij had reeds een gedeelte van zijn Leger, daar binnen gezonden, wyl hij met het grootste deel voor de muuren was. De Burgers zig verrast vindinge, vielen op de Franschen aan, dreeven hun ter stad uit, versloegen 'er meer dan vijftien honderd van, en namen 'er twee duizend gevangen, waar op hij naar Frankrijk trok, en binnen kort van hartzeer stierf.

In den jongsten oorlog, om de Spaansche Kroon, hadden de Franschen zes Battaljons in Antwerpen gelegd, die nevens zes Battaljons Spanjaards de gansche bezetting der stad uit maakten. De dappere Marlbourg, als Veldheer der Bondgenooten, kwam in 't jaar 1706 de stad opeischen, en de Markgraaf van Taracena, die Gouverneur van 't Kasteel was, verklaarde zig terstond, voor den Koning van Spanje Karel den IIIden. De Franschen trokken 'er met verdrag uit, met vier stukken Kanon en twee Mortieren. Na het sluiten van den Vrede te Radstad en Baden, in 't jaar 1714, werd te Antwerpen het bekende *Traaht van Barriere* gesloten, op den 15den November des jaars 1715, na dat men daar over de agt en veertig bijeenkomsten op het Stadhuis gehouden had. Wat aanbetreft het Kasteel en Praalbeeld van den Hertog ALBA, aldaar 1568 door dien Tieran, opgerecht, daar van is breedvoerig onder 't Art. ALBA gesproken. In de maand van Maj des jaars 1746 vreesden de Geallieerden belegerd te zullen worden door de Fransche Troupen, zij gingen de stad uit, na dat zij 1600 man in de Burg gelaten hadden, en zo weinig volk in de sterkte van Oostervelt en van St. Philippus op de laagte van de Schelde, dat men in de eerste sommatie dezel-

ve deed plaats inruimen voor de Marquis de Beze. Deze nam zijnen post in de stad en bezette de toegangen tot de Burg, doch het beleg duurde niet langer dan vijf of zes dagen, dat is van den nacht tusfchen den 25ften en 26ften dier maand, dat de Loopgraven geopend werden, tot den 1ften Junij, toen de Gouverneur Capituleerde en voor zijn Guarnifoen verlof kreeg met krijgseer uittetrekken. De Franfche Ruiterbenden legerden zig den 4den op de fchuinten tusfchen de Voorfteden van *Borgerhout* en van *Dammen*; en ten zelve dage, deed de Koning zijn Intreede binnen de stad, brengende zijne Majesteit den nacht in de *Abdij van St. Michiel* over.

Zeer vrugtbaar is *Antwerpen* geweest, in 't voorbrengen van vermaarde Mannen, als onder anderen de beroemde Aardrijksbeschrijver *Abram Ortelius*; de Historie-Schrijver *Johan Baptift Grammaije*, de waereldberoemde Konstfchilders *Pieter Paulus Rubens* en *Anthoni van Dijk*; de Boekdrukker *Balthazar Moretus*, *Emanuel Schelfrate*, *Christoffel Butkens*, *Emanuel van Meeteren* en meer andere Geleerden, *Plantijn*, de vermaardfte Boekdrukker van zijne Eeuw, is wel te *Tours* gebooren, maar te *Antwerpen* genaturalizeerd. En om reden dat hij buiten zijne Geleerdheid, zijn konst in den grond verftond, gaf hem Koning *Filips den IIden*, den tijtel van Eerften drukker der Nederlanden, ook had hij te *Antwerpen* het bestier over de Koninglijke Drukkerij. Zie verder van deeze mannen, de bijzondere Art.

Zie BOR ter reeds gemelde plaatze in 't IXde en X boek CHANTILLON Verm. van BRABAND. TEGENWOORDIGE STAAT.

APPEL (*Jacob*) leerde de beginzels der Schilderkonst bij *Timotheus de Graaf* en *David van Plaas*, een gedeelte van zijn Leeftijd bragt hij door te *Zaandam*, doch verfleet het meefte daar van binnen *Amfteldam*, alwaar hij gebooren was den 20ften November 1680, en overleed aldaar den 7den Maj 1751 alwaar verfcheide aanzienlijke vertrekken, met door hem gefchilderde Blafons en Schoorsteenftukken verfiert zijn.

Zie VAN GOOL *Leven der Nederl. Konstfchilders*, enz. IIde deel, bl. 15. enz.

APPEL

Apel of Thor-
der Groninger
gers noemden
ter *Apel* of ook
kreegen. De ke
naderhand in de
ters dat inftand g
Predikant; ook
trek 'er in, als
rijgen hebben.

APELAAR, ee
Marquizaat van

APPELDOORN,

voor den oprit

Houve, in de

gl. 12 ft. 4 di

(zegt HALMA)

, *plentherna*, zo

de Handvesten

Ilden, in één w

PLEN THERNA

dorp in de Ve

Grijs genaamt.

Dit is beken

reer aangenaam

1 jaar 1736 w

door 't water

indelijk, doch

Prinfe van Oran

buiten dit Dorp

gewijd.

APPELENBURG

den *Ilden* en *D*

loper gebracht.

APPELMAN, (

vier naamen me

neut, uitgesprok

1669, om reder

IV DEEL